

GARIS PANDUAN PERANCANGAN KEMUDAHAN MASYARAKAT

GPO04-A 2022

Jabatan Perancang Bandar dan Desa
(PLANMalaysia)
2022

Cetakan Pertama 2022

© Hak cipta

Jabatan Perancangan Bandar dan Desa (**PLANMalaysia**)
KEMENTERIAN PEMBANGUNAN KERAJAAN TEMPATAN

Hak cipta terpelihara

Mana-mana bahagian dalam laporan ini tidak boleh diterbitkan semula,
disimpan dalam cara yang boleh dipergunakan lagi atau pun
dipindahkan dalam sebarang bentuk, sama ada dengan cara elektronik,
gambar rakaman dan sebagainya tanpa kebenaran bertulis daripada penerbit.

Diterbitkan di Malaysia

Oleh

Jabatan Perancangan Bandar dan Desa (**PLANMalaysia**)

Kementerian Pembangunan Kerajaan Tempatan

Tel: 03-8091 0000

<https://www.planmalaysia.gov.my/>

Pemberitahuan

Garis panduan ini telah diluluskan oleh Mesyuarat Jawatankuasa Perancangan dan Pembangunan **PLANMalaysia** pada 21 Februari 2022.

Garis panduan ini adalah menggantikan Garis Panduan Perancangan “Kemudahan Masyarakat” yang telah disediakan oleh **PLANMalaysia** pada tahun 2013.

Garis panduan ini tidak mengatasi mana-mana garis panduan lain. Pelaksanaan dan penguatkuasaan kepada garis panduan ini perlu selaras dengan rancangan pemajuan yang sedang berkuatkuasa di sesebuah kawasan Pihak Berkuasa Perancang Tempatan (PBPT).

Garis panduan ini juga hendaklah dibaca bersama dengan peruntukkan undang-undang dang garis panduan sedia ada yang disediakan oleh **PLANMalaysia** dan lain-lain agensi berkaitan.

ISI KANDUNGAN

Isi Kandungan	iv
Senarai Rajah	xi
Senarai Jadual	xiii
Senarai Foto	xv
Senarai Lampiran	xv
Singkatan Kata	xvi

PENGENALAN

1.0 TUJUAN	1
2.0 LATAR BELAKANG	1
3.0 SKOP	2
4.0 PRINSIP PERANCANGAN DALAM PENYEDIAAN KEMUDAHAN MASYARAKAT	3
4.1 Pengagihan Kemudahan Masyarakat yang Saksama	3
4.2 Kemudahsampaian	5
4.3 Keselesaan dan Keselamatan	6
4.4 Interaksi	6
4.5 Integrasi	7
4.6 Struktur dan Karakter	7
4.7 Teknologi	8
5.0 KAEADAH PEMBANGUNAN	8
5.1 Pembangunan Atas Tanah	8
5.2 Pembangunan Vertikal	9
6.0 MEKANISME PENYEDIAAN KEMUDAHAN	11
7.0 PEMBANGUNAN KEMUDAHAN KECEMASAN BERPUSAT	14

KEMUDAHAN PENDIDIKAN

1.0 PENGENALAN	17
2.0 PRINSIP – PRINSIP PERANCANGAN	19
3.0 GARIS PANDUAN UMUM	21
3.1 Perancangan Tapak	21
3.2 Reka Bentuk	22
4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS	24
5.0 KAE DAH PEMBANGUNAN	36
5.1 Pembangunan Atas Tanah	36
5.2 Pembangunan Vertikal	36
6.0 MEKANISME PENYEDIAAN KEMUDAHAN PENDIDIKAN	40
6.1 Agensi Bertanggungjawab	40
6.2 Penyediaan Kemudahan Pendidikan Melalui Kebenaran Merancang (KM) dan Secara Rundingan di bawah Seksyen 20A Akta 172	41
6.3 Keperluan Mewujudkan “Tabung Kemudahan Masyarakat”	43

KEMUDAHAN KESIHATAN

1.0 PENGENALAN	45
2.0 PRINSIP – PRINSIP PERANCANGAN	46
3.0 GARIS PANDUAN UMUM	48
3.1 Perancangan Tapak	48
3.2 Reka Bentuk	48
4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS	50

5.0 KAEDAH PEMBANGUNAN	55
5.1 Pembangunan Mendatar	55
5.2 Pembangunan Vertikal	56
6.0 MEKANISME PENYEDIAAN KEMUDAHAN PENDIDIKAN	59
6.1 Agensi Bertanggungjawab	59
6.2 Penyediaan Kemudahan Pendidikan Melalui Kebenaran Merancang (KM) dan Secara Rundingan di bawah Seksyen 20A Akta 172	59
6.3 Alternatif Serahan Tapak Kemudahan Kesihatan	60

KEMUDAHAN KESELAMATAN – POLIS

1.0 PENGENALAN	63
2.0 PRINSIP – PRINSIP PERANCANGAN	64
3.0 GARIS PANDUAN UMUM	65
3.1 Perancangan Tapak	65
3.2 Reka Bentuk	66
4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS	67
5.0 KAEDAH PEMBANGUNAN	73
5.1 Pembangunan Mendatar	73
5.2 Pembangunan Vertikal	73
6.0 MEKANISME PENYEDIAAN KEMUDAHAN KESELAMATAN - POLIS	74
6.1 Agensi Bertanggungjawab	74
6.2 Penyediaan Kemudahan Keselamatan - Polis Melalui Kerjasama Awam Swasta	75
6.3 Penyediaan Kemudahan Keselamatan – Polis Melalui Kebenaran Merancang (KM) dan Seksyen 20A Akta 172	75

KEMUDAHAN KESELAMATAN – BOMBA DAN PENYELAMAT

1.0 PENGENALAN	77
2.0 PRINSIP – PRINSIP PERANCANGAN	78
3.0 GARIS PANDUAN UMUM	79
3.1 Perancangan Tapak	79
3.2 Reka Bentuk	80
4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS	81
5.0 KAEDEH PEMBANGUNAN	84
5.1 Pembangunan Mendatar	84
5.2 Pembangunan Vertikal	84
6.0 MEKANISME PENYEDIAAN KEMUDAHAN KESELAMATAN – BOMBA DAN PENYELAMAT	85
6.1 Agensi Bertanggungjawab	85
6.2 Penyediaan Kemudahan Keselamatan – Bomba dan Penyelamat Melalui Kerjasama Awam Swasta	86
6.3 Penyediaan Kemudahan Keselamatan – Bomba dan Penyelamat Melalui Kebenaran Merancang (KM) dan Seksyen 20A Akta 172	86

KEMUDAHAN PUSAT KOMUNITI

1.0 PENGENALAN	88
2.0 PRINSIP – PRINSIP PERANCANGAN	89
3.0 GARIS PANDUAN UMUM	90
3.1 Perancangan Tapak	90
3.2 Reka Bentuk	90
4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS	92

5.0 KAE DAH PEMBANGUNAN	95
5.1 Pembangunan Mendatar	95
5.2 Pembangunan Vertikal	95
6.0 MEKANISME PENYEDIAAN PUSAT KOMUNITI	97
6.1 Agensi Bertanggungjawab	97
6.2 Penyediaan Pusat Komuniti Melalui Kebenaran Merancang (KM)	97

KEMUDAHAN PERPUSTAKAAN

1.0 PENGENALAN	99
2.0 PRINSIP – PRINSIP PERANCANGAN	100
3.0 GARIS PANDUAN UMUM	102
3.1 Perancangan Tapak	102
3.2 Reka Bentuk	102
4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS	106
5.0 KAE DAH PEMBANGUNAN	111
5.1 Pembangunan Mendatar	111
5.2 Pembangunan Vertikal	111
6.0 MEKANISME PENYEDIAAN KEMUDAHAN PERPUSTAKAAN AWAM	113
6.1 Agensi Bertanggungjawab	113
6.2 Penyediaan Perpustakaan Awam Melalui Kebenaran Merancang (KM)	113

KEMUDAHAN KEBAJIKAN

1.0 PENGENALAN	115
2.0 PRINSIP – PRINSIP PERANCANGAN	116
3.0 GARIS PANDUAN UMUM	117
3.1 Perancangan Tapak	117
3.2 Reka Bentuk	118
4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS	119
5.0 KAEDEAH PEMBANGUNAN	112
5.1 Pembangunan Mendatar	112
5.2 Pembangunan Vertikal	122
6.0 MEKANISME PENYEDIAAN KEMUDAHAN KEBAJIKAN	123
6.1 Agensi Bertanggungjawab	123
6.2 Penyediaan Kemudahan Kebajikan Melalui Kebenaran Merancang (KM)	123
PENUTUP	125

SENARAI RAJAH

Rajah 1	Konsep Pembangunan Atas Tanah (Berpusat)	9
Rajah 2	Illustrasi Pembangunan Vertikal (Satu fungsi)	10
Rajah 3	Illustrasi Pembangunan Vertikal (Bercampur Perumahan dan Komersial)	10
Rajah 4	Contoh Kawasan Kecemasan Berpusat di Putrajaya	15
Rajah 5	Illustrasi Sekolah Vertikal	36
Rajah 6	Aplikasi Seni Bina Kontemporari dalam Pembangunan Bersepadu	37
Rajah 7	Pembahagian Ruang dalam Sekolah Vertikal Satu Fungsi	37
Rajah 8	Lakaran hubungan visual antara aras oleh Herman Hertzberger	38

Rajah 1	Konsep Pembangunan Atas Tanah (Berpusat)	9
Rajah 2	Illustrasi Pembangunan Vertikal (Satu fungsi)	10
Rajah 3	Illustrasi Pembangunan Vertikal (Bercampur Perumahan dan Komersial)	10
Rajah 4	Contoh Kawasan Kecemasan Berpusat di Putrajaya	15
Rajah 5	Illustrasi Sekolah Vertikal	36
Rajah 6	Aplikasi Seni Bina Kontemporari dalam Pembangunan Bersepadu	37
Rajah 7	Pembahagian Ruang dalam Sekolah Vertikal Satu Fungsi	37
Rajah 8	Lakaran hubungan visual antara aras oleh Herman Hertzberger	38
Rajah 9	Illustrasi Kemudahan Pendidikan Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain	39
Rajah 10	Proses Penyerahan Tapak Kemudahan Pendidikan Melalui Kebenaran Merancang (KM)	42
Rajah 11	Ringkasan Mekanisme Penyediaan Kemudahan Pendidikan	44
Rajah 12	Pelan Konsep Pembangunan Kemudahan Klinik Kesihatan Secara Konvensional	55
Rajah 13	Illustrasi Pembangunan Klinik Kesihatan Vertikal Bercampur dengan Perumahan dan Komersial	57
Rajah 14	Ringkasan Mekanisme Penyediaan Kemudahan Kesihatan	62
Rajah 15	Ringkasan Mekanisme Penyediaan Kemudahan Keselamatan – Polis (Balai Polis)	76
Rajah 16	Ringkasan Mekanisme Penyediaan Kemudahan Keselamatan – Bomba dan Penyelamat	87
Rajah 17	Contoh Pusat Komuniti Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain	91
Rajah 18	Ringkasan Mekanisme Penyediaan Pusat Komuniti	98
Rajah 19	Cadangan Pelan Skematik Ruang Dalam Perpustakaan	103
Rajah 20	Ringkasan Mekanisme Penyediaan Perpustakaan Awam	114
Rajah 21	Ringkasan Mekanisme Penyediaan Kemudahan Kebajikan	124

SENARAI JADUAL

Jadual 1	Hierarki Kawasan	4
Jadual 2	Matriks Tahap Kesesuaian Antara Kemudahan Masyarakat dengan Kaedah Pembangunan	13
Jadual 3	Kategori Kemudahan Pendidikan	17
Jadual 4	Kriteria Kesesuaian Lokasi Tapak Kemudahan Pendidikan	22
Jadual 5	Garis Panduan Khusus Pra-Sekolah (Integrasi dalam Sekolah Rendah)	24
Kadual 6	Garis Panduan Khusus Sekolah Rendah	26
Jadual 7	Garis Panduan Khusus Sekolah Menengah	29
Jadual 8	Garis Panduan Khusus Sekolah Kompleks	32
Jadual 9	Garis Panduan Khusus Sekolah Pendidikan Khas	34
Jadual 10	Garis Panduan Khusus Institusi Pengajian Tinggi (IPTA, Kolej dan Politeknik)	35
Jadual 11	Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Kemudahan Pendidikan Mengikut Kaedah Pembangunan	39
Jadual 12	Agensi Bertanggungjawab dalam Pembangunan Kemudahan Pendidikan	40
Jadual 13	Agensi Pelaksana Utama Mengikut Kategori Kemudahan Pendidikan	41
Jadual 14	Kategori Kemudahan Kesihatan	45
Jadual 15	Kriteria Pemilihan Tapak Kemudahan Kesihatan oleh JKR	48
Jadual 16	Garis Panduan Khusus Hospital Awam	51
Jadual 17	Garis Panduan Khusus Klinik Kesihatan	53
Jadual 18	Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Kemudahan Kesihatan Mengikut Kaedah Pembangunan	58
Jadual 19	Agensi Bertanggungjawab dalam Penyediaan Kemudahan Kesihatan	59
Jadual 20	Kategori Kemudahan Keselamatan - Polis	63
Jadual 21	Perancangan Tapak Kemudahan Keselamatan - Polis	65
Jadual 22	Garis Panduan Khusus IPK, IPD dan Balai Polis (Pembangunan Mendatar)	68
Jadual 23	Garis Panduan Khusus IPK, IPD dan Balai Polis (Pembangunan Vertikal)	70

Jadual 24	Garis Panduan Khusus bagi Pondok Polis dan Bit Polis dalam Petak Bangunan	72
Jadual 25	Garis Panduan Khusus bagi Unit Polis Pelancong	72
Jadual 26	Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Kemudahan Keselamatan - Polis Mengikut Kaedah Pembangunan	74
Jadual 27	Agensi Bertanggungjawab untuk Kemudahan Keselamatan - Polis	74
Jadual 28	Kategori Kemudahan Bomba dan Penyelamat	77
Jadual 29	Perancangan Tapak Kemudahan Bomba dan Penyelamat	79
Jadual 30	Garis Panduan Khusus Pembangunan Bomba dan Penyelamat (Pembangunan Mendatar)	81
Jadual 31	Garis Panduan Khusus Pembangunan Bomba dan Penyelamat (Vertikal)	83
Jadual 32	Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Kemudahan Bomba dan Penyelamat Mengikut Kaedah Pembangunan	85
Jadual 33	Agensi Bertanggungjawab untuk Kemudahan Keselamatan – Bomba dan Penyelamat	85
Jadual 34	Maklumat Penubuhan <i>Emergency Respond Team</i>	86
Jadual 35	Kategori Pusat Komuniti	88
Jadual 36	Perincian Kriteria Bagi Tapak Pusat Komuniti	90
Jadual 37	Garis Panduan Khusus Pusat Komuniti (Pembangunan Mendatar)	92
Jadual 38	Garis Panduan Khusus Pusat Komuniti (Pembangunan Vertikal Bersepadu)	94
Jadual 39	Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Pusat Komuniti Mengikut Kaedah Pembangunan	96
Jadual 40	Agensi Bertanggungjawab untuk Pusat Komuniti	97
Jadual 41	Kategori Perpustakaan Awam	99
Jadual 42	Keperluan Minimum Ruang Lantai Kasar (GFA) dan Keluasan Tapak	106
Jadual 43	Garis Panduan Khusus Perpustakaan Awam	107
Jadual 44	Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Perpustakaan Awam Mengikut Kaedah Pembangunan	112
Jadual 45	Agensi bertanggungjawab dalam Pembangunan Perpustakaan Awam	113
Jadual 46	Kategori Kemudahan Kebajikan	115

Jadual 47	Garis Panduan Khusus Kemudahan Kebajikan	120
Jadual 48	Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Kemudahan Kebajikan Mengikut Kaedah Pembangunan	123
Jadual 49	Agensi Bertanggungjawab dalam Penyediaan Kemudahan Kebajikan	124

SENARAI FOTO

Foto 1	Contoh sekolah vertikal yang mengaplikasikan seni bina kontemporari	37
Foto 2	Atrium menyediakan hubungan visual ke seluruh bangunan	38
Foto 3	Contoh Konsep Kemudahan Keselamatan - Polis Mendatar (Konvensional) di Balai Polis Kajang.	66
Foto 4	Contoh Konsep Pusat Komuniti Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain di Kuala Lumpur	91
Foto 5	Contoh Pembangunan Pusat Komuniti Vertikal Satu Fungsi di Kuala Lumpur	96
Foto 6	Illustrasi Susunan Rak dan Ruang Bacaan	104
Foto 7	Contoh Perpustakaan Awam dalam Pembangunan Bercampur (Perumahan dan Komersial) di Shah Alam	111
Foto 8	Cadangan Perpustakaan Awam Vertikal Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain di Perpustakaan Petaling Jaya.	112

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran 1	Matriks Tahap Kesesuaian Antara Kemudahan Masyarakat	16
------------	--	----

SENARAI KATA

ATM	Angkatan Tentera Malaysia
BBP	Balai Bomba dan Penyelamat
CCC	<i>Certificate Of Completion And Compliance</i>
CCTV	Sistem Kamera Litar Tertutup
CKAPS	Cawangan Kawalan Amalan Perubatan Swasta
CPTED	<i>Crime Prevention Through Environmental Design</i>
DPN2	Dasar Perbandaran Negara Kedua
EPU	Unit Perancangan Ekonomi
ERT	Bengkel Ekonomi Rumahtangga
GPP	Garis Panduan Perancangan
KM	Kebenaran Merancang
ICT	<i>Information And Communications Technology</i>
IKN	Institut Kanser Negara
IPD	Ibu Pejabat Daerah
IPR	Institut Perubatan Kespitori
IPK	Ibu Pejabat Kontijen
IPTA	Institusi Pendidikan Tinggi Awam
ISF	<i>Improvement Service Fund</i>
JBPM	Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia
JKM	Jabatan Kebajikan Masyarakat
JKR	Jabatan Kerja Raya
JPPH	Jabatan Penilaian dan Pengurusan Harta
JKPTG	Jabatan Ketua Pengarah Tanah dan Galian
JKD	Jabatan Kesihatan Daerah
JKN	Jabatan Kesihatan Negeri
JKM	Jabatan Kebajikan Masyarakat
JPN	Jabatan Pendidikan Negeri
JPPH	Jabatan Penilaian dan Perkhidmatan Harta
JKD	Jabatan Kesihatan Daerah
JKN	Jabatan Kesihatan Negeri

JPNIN	Jabatan Perpaduan Negara Dan Integrasi Nasional
KK	Klinik Kesihatan
KKM	Kementerian Kesihatan Malaysia
KPKT	Kementerian Pembangunan Kerajaan Tempatan
KPWKM	Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat
KPM	Kementerian Pendidikan Malaysia
LPS	Lembaga Pengelola Sekolah
MAIN / JAIN	Majlis / Jabatan Agama Islam Negeri
MKN	Majlis Keselamatan Negara
MRSM	Maktab Rendah Sains Mara
NADMA	Agensi Pengurusan Bencana Negara
OKU	Orang Kurang Upaya
OSC	Unit Pusat Setempat
PBT	Pihak Berkuasa Tempatan
PBN	Pihak Berkuasa Negeri
PDRM	Polis Diraja Malaysia
PDT	Pejabat Daerah dan Tanah
PKDM	Pusat Kebajikan Masyarakat Daerah
PKMD	Pejabat Kebajikan Masyarakat Daerah
PPKI	Bilik Darjah Program Pendidikan Khas Integrasi
PKKK	Persatuan Kebajikan Kanak-kanak
PBPT	Pihak Berkuasa Perancang Tempatan
PPS	Pusat Penempatan Sementara
PAKK	Pusat Aktiviti Kanak-kanak
PAWE	Pusat Aktiviti Warga Emas
PPN	Pusat Darah Negara
PPD	Pejabat Pendidikan Daerah
PPDK	Pusat Pemulihan Dalam Komuniti
PTG	Pejabat Tanah dan Galian
PTP	Persuruhjaya Tanah Persekutuan
RBT	Bilik Reka Bentuk Teknologi
RS	Rancangan Struktur

RT	Rancangan Tempatan
SABK	Sekolah Agama Bantuan Kerajaan
SBK	Sekolah Bantuan Kerajaan
SOP	<i>Standard Operating Procedure</i>
SPAH	Sistem Pengumpulan Air Hujan
SMART	Pasukan Mencari dan Menyelamat Khas Malaysia
TLK	Tempat Letak Kenderaan
TOD	<i>Transit Oriented Development</i>
UDG	<i>Universal Design Guidelines</i>
WHO	<i>World Health Organization</i>

1.0 TUJUAN

Garis Panduan Perancangan (GPP) Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula) ini disediakan sebagai rujukan kepada Pihak Berkuasa Negeri (PBN), Pihak Berkuasa Tempatan (PBT), agensi-agensi teknikal dan pelaksana, pemaju hartanah serta pihak berkepentingan yang terlibat di dalam penyediaan kemudahan masyarakat di sesebuah kawasan.

Ini bagi memastikan kemudahan masyarakat yang disediakan berkualiti dan mencukupi berdasarkan keperluan penduduk di sesebuah kawasan.

GPP ini juga perlu diambil kira di dalam penyediaan rancangan pemajuan seperti Rancangan Struktur (RS), Rancangan Tempatan (RT) dan Rancangan Kawasan Khas (RKK) serta aktiviti kawalan perancangan.

2.0 LATAR BELAKANG

Kemudahan masyarakat adalah kemudahan atau perkhidmatan yang disediakan oleh agensi yang bertanggungjawab dalam penyediaannya, sama ada dari sektor awam mahupun swasta, atau kedua-duanya sekali, untuk penduduk atau masyarakat tempatan ke arah meningkatkan kualiti hidup dan kesejahteraan mereka.

Kemudahan masyarakat merupakan komponen penting dalam perancangan dan pembangunan sesebuah kawasan terutamanya kawasan berkepadatan tinggi. Jumlah penduduk di Malaysia dianggarkan seramai 38 juta pada tahun 2030. Justeru, penyediaan kemudahan masyarakat yang mencukupi dan berkualiti adalah penting untuk menampung peningkatan jumlah penduduk negara ini. Akses kepada kemudahan masyarakat juga amat penting dan perlu diambil kira sebagai indikator untuk mengukur tahap kualiti hidup masyarakat di kawasan bandar atau luar bandar.

3.0 SKOP

GPP ini merangkumi tujuh (7) jenis kemudahan masyarakat iaitu :-

- i. Kemudahan Pendidikan;
- ii. Kemudahan Kesihatan;
- iii. Kemudahan Keselamatan – Polis;
- iv. Kemudahan Bomba dan Penyelamat;
- v. Pusat Komuniti;
- vi. Perpustakaan Awam; dan
- vii. Kemudahan Kebajikan

Beberapa aspek utama seperti perancangan tapak, reka bentuk dan keperluan-keperluan lain diberi penekanan bagi menyediakan GPP yang komprehensif sebagai panduan dalam penyediaan kemudahan masyarakat.

Garis panduan setiap kemudahan masyarakat merangkumi perkara-perkara berikut :-

- i. Pengenalan;
- ii. Prinsip-prinsip Perancangan;
- iii. Garis Panduan Umum;
- iv. Garis Panduan Khusus;
- v. Kaedah Pembangunan; dan
- vi. Mekanisme Penyediaan

4.0 PRINSIP PERANCANGAN DALAM PENYEDIAAN KEMUDAHAN MASYARAKAT

GPP ini menggariskan tujuh (7) prinsip perancangan yang perlu diaplikasikan dalam penyediaan kemudahan masyarakat seperti berikut:

- i. Pengagihan kemudahan masyarakat yang saksama;
- ii. Kemudahsampaian;
- iii. Keselesaan dan keselamatan;
- iv. Interaksi;
- v. Integrasi;
- vi. Struktur dan karakter; dan
- vii. Teknologi.

Setiap kemudahan masyarakat mempunyai fungsi yang berbeza di mana kesesuaian lokasi setiap kemudahan masyarakat tertakluk kepada fungsinya. Justeru, penilaian awal termasuk mengenal pasti tujuan dan fungsi sesuatu kemudahan masyarakat perlu dijalankan sebelum pemilihan lokasi terbaik.

4.1 Pengagihan Kemudahan Masyarakat Yang Saksama

Pengagihan kemudahan masyarakat hendaklah mencukupi dan seimbang mengikut hierarki kawasan bandar Dasar Perbandaran Negara Kedua (DPN2) dan luar bandar Dasar Perancangan Fizikal Desa Negara 2030; ditempatkan di lokasi yang bersesuaian dan berdasarkan keperluan penduduk. (Jadual 2)

Kemudahan masyarakat di kawasan perumahan terbahagi kepada dua (2) kategori berikut:

- i. Hanya boleh digunakan oleh satu komuniti, bersifat tempatan dan kebiasaannya di kawasan perumahan *gated and guarded*.
- ii. Boleh digunakan oleh pelbagai komuniti, bersifat terbuka dan awam. Kebiasaannya boleh dijumpai di lokasi yang mudah diakses oleh populasi yang besar. Peletakan kemudahan masyarakat jenis ini hendaklah berhampiran dengan sistem pengangkutan awam.

Indikator Utama

- ❑ Kemudahan yang paling penting dan utama harus dihubungkan dengan ruang terbuka; dan
- ❑ Kemudahan harus diletakkan di kedudukan yang dominan dengan ruang terbuka dan berhampiran sistem pengangkutan serta boleh dihubungkan dengan pengangkutan awam.

Jadual 1 : Hierarki Kawasan

	Hierarki Kawasan	Saiz Penduduk
Bandar	Bandar Global	>3.5 Juta Penduduk (untuk keseluruhan konurbasi)
	Bandar Wilayah	>1.5 - 3.5 Juta Penduduk (untuk keseluruhan konurbasi)
	Bandar Negeri	Tiada saiz penduduk minimum
	Bandar Utama	>100,000 Penduduk
	Bandar Tempatan	10,000 - 100,000 Penduduk dan Pusat Pentadbiran Daerah (jika kurang dari 10,000)
Luar Bandar	Pekan	< 10,000 Penduduk

Sumber:

- i) Dasar Perbandaran Negara Kedua (DPN2)
- ii) Dasar Perancangan Fizikal (DPF) Desa Negara 2030

4.2 Kemudahsampaian

- i. Perancangan dan perletakan kemudahan masyarakat hendaklah berada di dalam jarak berjalan kaki. Antara tempoh yang optimum 400 meter, 5 minit.
- ii. Memastikan kemudahan seperti laluan dan lintasan pejalan kaki, laluan basikal, pengangkutan awam dan lain-lain mod pengangkutan dihubungkan dengan baik bagi meningkatkan tahap kemudahsampaian ke sesebuah kemudahan masyarakat dengan mengambil kira keperluan Orang Kurang Upaya (OKU).
- iii. Laluan masuk ke kemudahan masyarakat tidak dibenarkan dihubungkan secara terus dengan jalan utama sebaliknya perlu dihubungkan dengan jalan tempatan.

Indikator Utama

- Pejalan kaki dapat berjalan dengan mudah, selesa dan selamat;
- Pembangunan baru dan sedia ada mengambil kira aspek pergerakan dan kemudahsampaian pejalan kaki; dan
- Mengelakkan integrasi kemudahan dan laluan sedia ada serta bebas halangan fizikal ke kawasan tersebut.

4.3 Keselesaan dan Keselamatan

- i. Susun atur dan reka bentuk kemudahan masyarakat perlu mengambil kira aspek keselesaan dan keselamatan orang awam melalui perancangan tapak yang menyeluruh serta mengaplikasikan konsep ***Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) dan Universal Design Guidelines (UDG)***.
- ii. Melaksanakan konsep CPTED dengan menekankan aspek keselamatan melalui:
  - a) Kawasan / wilayah (*territorial*) yang jelas;
  - b) Pengawasan (*surveillance*);
  - c) Pencahayaan; dan
  - d) Lanskap (*hardscape* dan *softscape*).
- iii. Perancangan kemudahan masyarakat perlu mengambil kira potensi Kemudahan masyarakat sebagai Pusat Penempatan Sementara (PPS) dalam menangani risiko bencana atau pandemik.

Indikator Utama

- Laluan yang selamat untuk berjalan dan berbasikal;
- Kemudahan masyarakat yang memupuk rasa *sense of belonging*, keselamatan dan kekitaan; dan
- Direkabentuk dan diuruskan untuk memaksimakan aspek pengawasan melalui CPTED.

4.4 Interaksi

Kemudahan masyarakat yang disediakan hendaklah menggalakkan interaksi antara masyarakat serta perlu bersesuaian dengan persekitaran dan budaya setempat.

Indikator Utama

- Menyediakan ruang legar yang berfungsi, menarik dan selesa;
- Reka bentuk kemudahan masyarakat mengambil kira aspek sosial melalui penyediaan ruang interaksi sosial penduduk; dan
- Lokasi kemudahan masyarakat hendaklah sesuai, mudah sampai sama ada melalui pengangkutan awam maupun persendirian dan diintegrasikan dengan keseluruhan struktur bandar tersebut.

4.5 Integrasi

- i. Penyediaan kemudahan masyarakat perlu diintegrasikan di dalam sesebuah kompleks bangunan atau ditempatkan secara berpusat.
- ii. Rujuk **Lampiran I** bagi matriks tahap kesesuaian antara pelbagai kemudahan masyarakat.

Indikator Utama

- Menggalakkan penggunaan tanah yang optimum melalui penyediaan pelbagai aktiviti dan perkhidmatan di kawasan kemudahan tersebut;
- Perkongsian sumber dan penggunaan bangunan serta ruang pelbagai fungsi; dan
- Penjimatan kos pengangkutan, jumlah perjalanan dan masa untuk mengakses kemudahan.

4.6 Struktur dan Karakter

- i. Reka bentuk bangunan hendaklah menekankan nilai estetik yang tinggi serta hendaklah mencerminkan ciri-ciri budaya setempat.
- ii. Bentuk bangunan yang unik dapat mewujudkan *sense of place* bagi mempamerkan karakter sesebuah kawasan.
- iii. Mengintegrasikan landskap semula jadi sedia ada dalam pembangunan baru.
- iv. Menggalakkan seni bina yang saling melengkapi dan harmoni dengan pembangunan sedia ada bagi mengukuhkan karakter kawasan.
- v. Reka bentuk bangunan hendaklah fleksibel agar boleh digunakan sebagai tempat pengurusan bencana, termasuk mengatasi isu pandemik dan 'post' pandemik.

Indikator Utama

- Proses perancangan dan pembangunan mengambil kira keadaan dan ciri-ciri semula jadinya;
- Pengekalan struktur bangunan yang mempunyai reka bentuk unik diberi keutamaan bagi menimbulkan *sense of place*; dan
- Penggunaan bahan binaan semula jadi bagi mencerminkan persekitaran tempatan.

4.7 Teknologi

Selaras dengan Revolusi Industri 4.0, pembangunan kemudahan masyarakat hendaklah menggunakan pendekatan pembangunan yang dinamik. Ini hendaklah mengambil kira keperluan penyediaan infrastruktur pintar, sistem perkhidmatan tadbir urus yang cekap ke arah pertumbuhan dan daya tahan bandar yang mampan.

Indikator Utama

- Memberi fokus kepada aspek kecekapan, inklusif dan ketelusan perkhidmatan dengan penggunaan tenaga yang mampan;
- Akses kepada maklumat yang lengkap; dan
- Menyediakan maklumat serta maklum balas secara pantas.

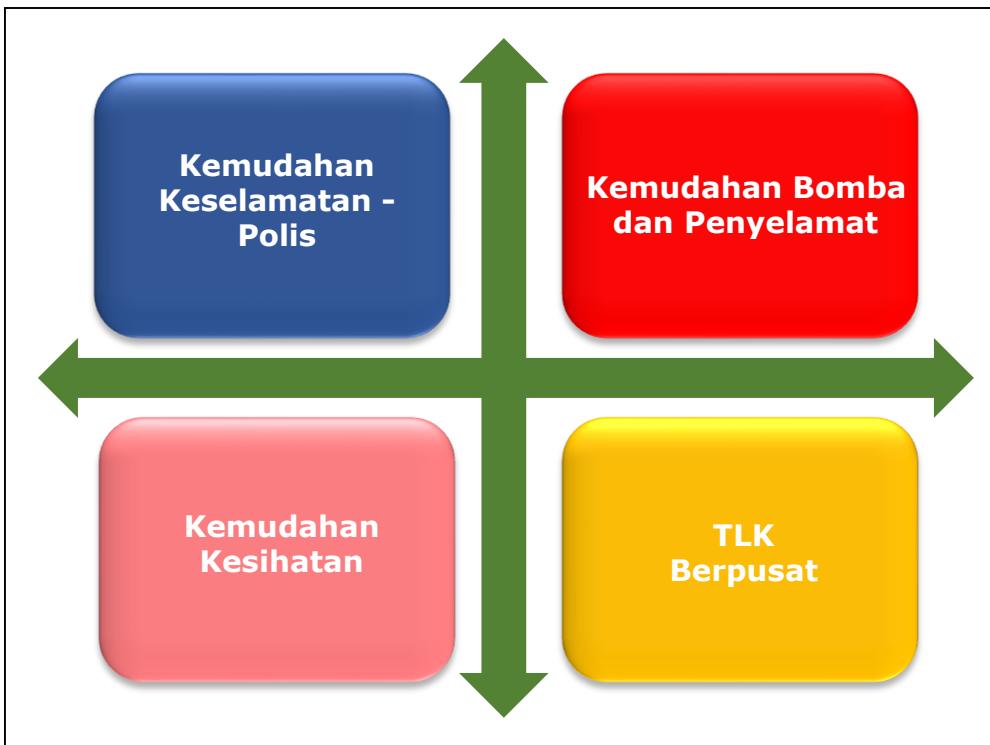
5.0 KAEADAH PEMBANGUNAN

Prinsip perancangan yang membentuk pembangunan yang mampan perlu diterapkan dan diintegrasikan ke dalam semua kaedah pembangunan sedia ada. Bahagian ini akan memperincikan kaedah pembangunan yang digunakan di dalam garis panduan ini. Ia meliputi kaedah pembangunan sedia ada iaitu kaedah pembangunan di atas tanah (mendatar) dan juga kaedah pembangunan secara vertikal (menegak).

5.1 Kaedah Pembangunan Atas Tanah

- i. Melibatkan pembangunan kemudahan masyarakat dalam plot tanah yang luas dengan nisbah plot yang rendah.
- ii. Ia sesuai diaplikasikan di semua kategori kawasan (Bandar Global, Bandar Wilayah, Bandar Negeri, Bandar Utama, Bandar Tempatan dan Pekan).
- iii. Melibatkan **dua kaedah** iaitu:
  - a) Pembangunan satu fungsi yang melibatkan satu jenis kemudahan masyarakat di dalam satu plot tanah.
  - b) Pembangunan berpusat yang melibatkan peletakan pelbagai jenis kemudahan masyarakat secara berpusat (**Rajah 1**).

Rajah 1: Konsep Pembangunan Atas Tanah (Berpusat)

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

5.2 Pembangunan Vertikal

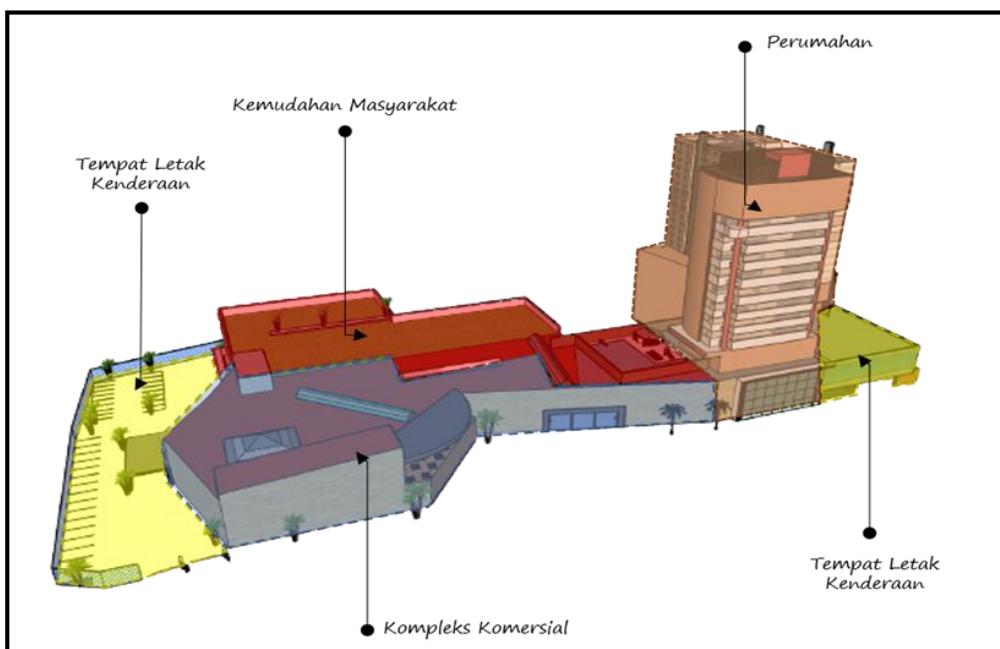
- i. Merujuk kepada pembangunan kemudahan masyarakat secara vertikal (menegak) dalam plot tanah yang lebih kecil dengan nisbah plot yang tinggi.
- ii. Sesuai diaplikasikan dalam kawasan Bandar Global, Bandar Wilayah, Bandar Negeri dan Bandar Utama yang berkepadatan tinggi dengan tanah terhad.
- iii. Pelaksanaan pembangunan secara vertikal ini perlu mengikut kesesuaian tapak pembangunan dan juga berdasarkan garis panduan yang telah ditetapkan oleh PBT.

iv. Melibatkan **tiga (3) kaedah** iaitu:

- Satu fungsi kemudahan masyarakat di dalam satu bangunan (**Rajah 2**).
- Bersepadu dengan kemudahan masyarakat lain yang bersesuaian (**Rajah 3**).
- Kemudahan masyarakat bercampur dengan perumahan dan komersial

Rajah 2 : Ilustrasi Pembangunan Vertikal (Satu Fungsi)

Rajah 3 : Ilustrasi Pembangunan Vertikal (Bercampur Perumahan dan Komersial)

6.0 MEKANISME PENYEDIAAN KEMUDAHAN

GPP ini mencadangkan satu mekanisme pelaksanaan melalui proses kebenaran merancang serta penubuhan Tabung Kemudahan Masyarakat di peringkat tersebut. Ia sebagai suatu alternatif kepada permohonan yang mempunyai kekangan tanah dalam memenuhi keperluan penyediaan kemudahan masyarakat.

Walau bagaimanapun, ia perlu dirujuk dan perlu diperhalusi oleh PBT bersama agensi-agensi teknikal berkaitan berdasarkan kes-kes tertentu.

Ianya tidak boleh dijalankan sebagai asas justifikasi untuk mengenakan syarat kepada pemaju dalam menyediakan kemudahan masyarakat berdasarkan keperluan penduduk semasa dan akan datang.

Penilaian terperinci oleh PBT dan agensi teknikal terlibat adalah perlu sebelum keputusan dibuat untuk mengecualikan pemaju di dalam penyediaan kemudahan tersebut. Pertimbangan dari pelbagai sudut termasuk keselamatan dan kesejahteraan penduduk perlu diberi keutamaan tanpa sebarang kompromi.

Intervensi awal berkaitan penyediaan kemudahan masyarakat perlu dilaksanakan melalui penyediaan rancangan pemajuan khususnya di peringkat rancangan tempatan dan rancangan kawasan - kawasan khas.

Penentuan tapak perlu berdasarkan kepada unjuran penduduk dan mengikut kadar pertumbuhan bandar di sesebuah kawasan.

Bagi menyelesaikan isu penyediaan kemudahan masyarakat ini, adalah disarankan perbincangan bersama agensi pelaksana di peringkat agensi persekutuan, PBN dan PBT dari masa ke semasa.

Perbincangan antara agensi di semua peringkat (agensi persekutuan, PBN dan PBT berdasarkan isu berkaitan penyediaan kemudahan masyarakat yang melibatkan peruntukan kewangan. Agensi terlibat seperti berikut:

- i. PLANMalaysia khususnya Bahagian Perancangan dan Pengurusan Projek (mengikut zon), dan Bahagian Penyelidikan dan Pembangunan;
- ii. Unit Perancangan Ekonomi (EPU) Jabatan Perdana Menteri, Jabatan Ketua Pengarah Tanah dan Galian (JKPTG), agensi teknikal berkaitan mengikut sektor kemudahan yang berkaitan (contohnya Kementerian Pendidikan, Kementerian Kesihatan, Jabatan Bomba dan Penyelamat dan sebagainya).
- iii. PBN dan agensi teknikal negeri yang berkaitan mengikut sektor kemudahan;
- iv. PBT.

Ini adalah penting bagi mengurangkan isu pelaksanaan penyediaan kemudahan seperti sekolah dan kemudahan kesihatan di masa akan datang khususnya yang melibatkan isu peruntukan kewangan agensi berkaitan.

Perbincangan antara agensi ini perlu dilaksanakan mengikut keperluan semasa dan pemantauan perlu dilaksanakan secara berkala oleh pejabat projek berkaitan bersama PBT. Ini bagi memastikan penyediaan kemudahan dan pelaksanaannya dapat dijalankan dengan lebih sistematik dan efisien.

Jadual 2 : Matriks Tahap Kesesuaian Antara Kemudahan Masyarakat dengan Kaedah Pembangunan

Jenis Kemudahan	Pembangunan Atas Tanah		Pembangunan Vertikal		
	Konvensional	Berpusat	Satu Fungsi	Bercampur	Bersepadu
Kemudahan Pendidikan					
Prasekolah / Tadika	✓	✓		x	✓
Sekolah Rendah	✓	✓		x	✓
Sekolah Menengah	✓	✓	✓	x	✓
Sekolah Kompleks	✓	✓		x	x
Sekolah Pendidikan Khas	✓	✓	x	x	✓
Institut Pengajian Tinggi	✓	✓	✓	x	✓
Kemudahan Kesihatan					
Hospital Negeri	✓	✓	✓	x	x
Hospital Pakar Major	✓	✓	✓	x	x
Hospital Pakar Minor	✓	✓	✓	x	x
Hospital Tanpa Pakar	✓	✓	✓	x	x
Klinik Kesihatan Jenis 1,2&3	✓	✓	✓	✓	✓
Klinik Kesihatan Jenis 4 & 5	✓	✓	x	x	x
Klinik Kesihatan Jenis 6 & 7	✓	✓	x	x	x
Klinik Komuniti	✓	✓	x	✓	✓
Kemudahan Keselamatan – Polis					
Ibu Pejabat Kontinjen	✓	✓	✓	x	x
Ibu Pejabat Polis Daerah	✓	✓	✓	x	x
Balai Polis	✓	✓	✓	x	x
Pondok Polis	✓	✓	x	✓	✓
Bit Polis	✓	✓	x	✓	✓
Kemudahan Bomba dan Penyelamat					
Balai Bomba Kategori A	✓	✓	⊗	x	x
Balai Bomba Kategori B	✓	✓	⊗	x	x
Balai Bomba Kategori C	✓	✓	✓	x	x
Balai Bomba Kategori D	✓	✓	⊗	x	x
Balai Bomba Kategori E	✓	✓	✓	x	x
Pusat Komuniti					
Kompleks Komuniti Jenis 1	x	✓	✓	✓	✓
Kompleks Komuniti Jenis 2	✓	✓	x	✓	✓
Pusat Komuniti Jenis 1	✓	✓	x	✓	✓
Pusat Komuniti Jenis 2	✓	✓	x	✓	✓
Perpustakaan Awam					
Perpustakaan Jenis A	✓	✓	✓	✓	✓
Perpustakaan Jenis B	✓	✓	✓	✓	✓
Perpustakaan Jenis C	✓	✓	x	✓	✓
Perpustakaan Jenis D	✓	✓	x	✓	x
Kemudahan Kebajikan					
PAKK	✓	✓	✓	✓	✓
PAWE	✓	✓	✓	✓	✓
PDK	✓	✓	✓	✓	✓

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Nota:

- ✓ **Sesuai** : Pembangunan kemudahan melalui kaedah ini akan memberikan kelebihan dan faedah kepada kemudahan tersebut dan pembangunan di sekitarnya secara keseluruhan.
- ⊗ **Tidak Digalakkan** : Pembangunan kemudahan melalui kaedah ini tidak digalakkan, namun dibenarkan berdasarkan keperluan dan keadaan semasa.
- x **Tidak sesuai** : Kemudahan tidak sesuai dibangunkan melalui kaedah ini kerana berisiko tinggi dari aspek keselamatan.

7.0 PEMBANGUNAN KEMUDAHAN KECEMASAN BERPUSAT

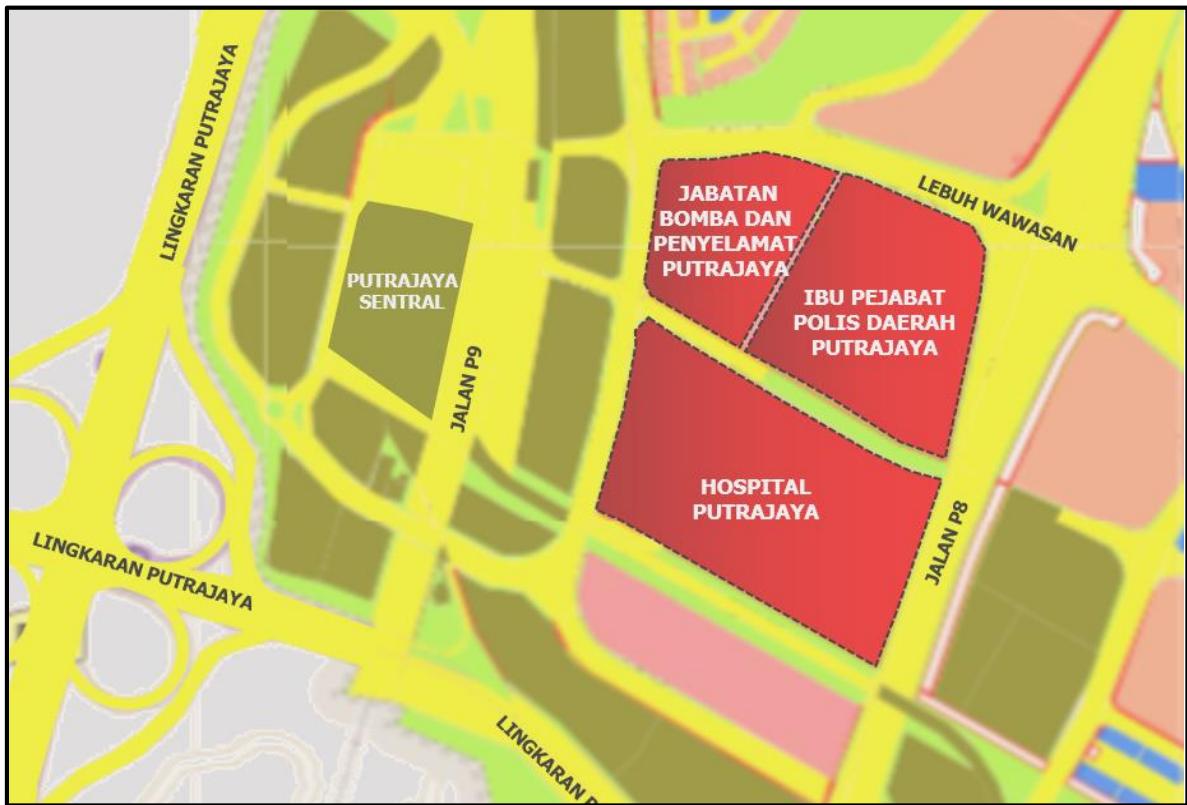
- i. Kemudahan perkhidmatan kecemasan dan penyelamat terdiri dari;
  - a) Balai Polis;
  - b) Balai Bomba dan Penyelamat; dan
  - c) Hospital.

Adalah digalakkan agar kemudahan ini dirancang atau ditempatkan secara berpusat atau bersebelahan antara satu sama lain (**Rajah 4**).

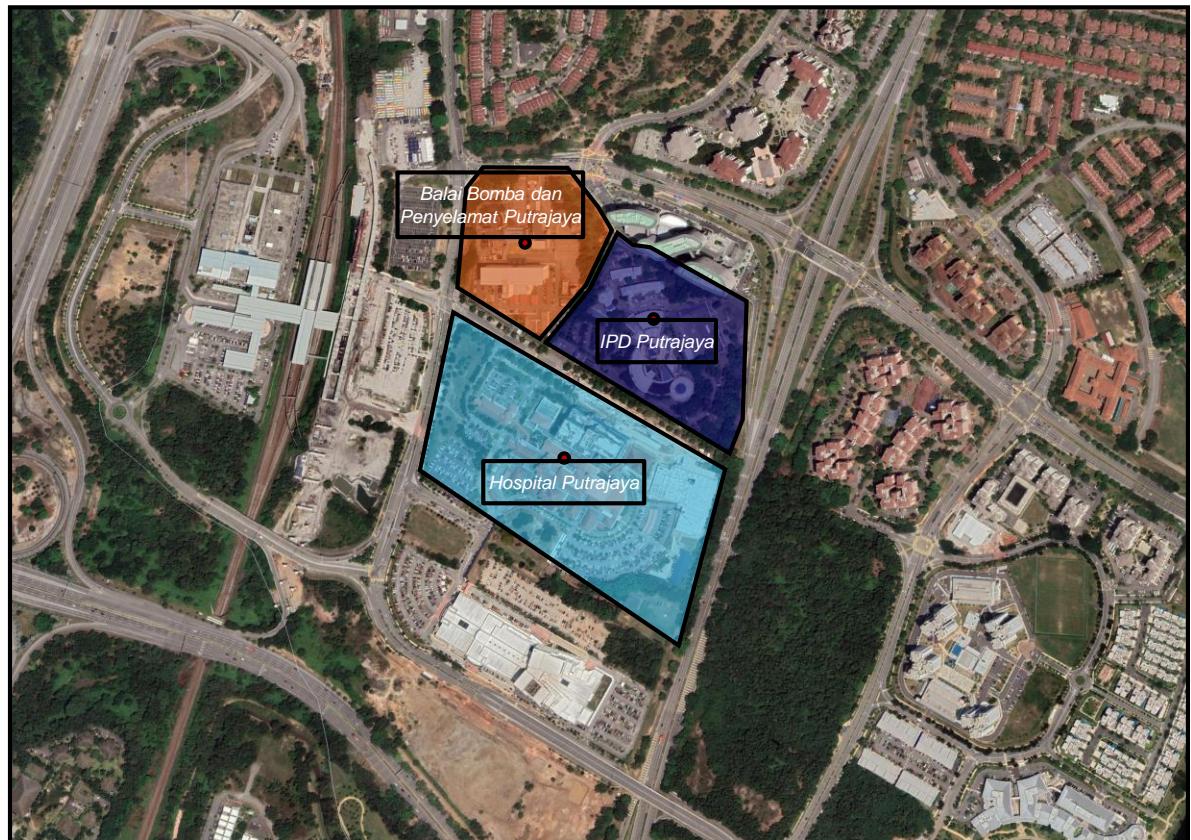
- ii. Ini selaras dengan keputusan Majlis Keselamatan Negara (MKN) yang meletakkan Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia (JBPM) sebagai agensi penyelamat utama bersama Polis Diraja Malaysia (PDRM), perubatan, Angkatan Tentera Malaysia (ATM) dan Pasukan Mencari dan Menyelamat Khas Malaysia (SMART).

Sekiranya sesuatu kejadian bencana yang berpunca dari kebakaran dan bahan kimia merbahaya, JBPM akan mengetuai operasi yang terletak di Pos Kawalan Tempat Kejadian (PKTK). Kaedah perancangan ini mempunyai beberapa kebaikan dan kelebihan iaitu:

- a) Kerjasama antara tiga (3) pasukan kecemasan dan penyelamat ini dapat dilaksanakan secara efisien.
  - b) Memudahkan perkongsian maklumat dan kepakaran dari aspek kecemasan dan keselamatan.
  - c) Selaras dengan Strategi Lautan Biru Nasional (NBOS).
  - d) Meningkatkan kualiti dan kecekapan perkhidmatan kecemasan dan penyelamat kepada komuniti.
- iii. Cadangan peletakan secara bersepada / berpusat ini perlu mengambil kira aspek dan pertimbangan seperti berikut:
    - a) Terletak dalam kawasan perkhidmatan yang merupakan Bandar Tempatan, Pusat Pentadbiran Daerah sehinggalah ke Bandar Negeri atau Bandar Wilayah.
    - b) Menyediakan laluan masuk khas ke fasiliti masing - masing agar tidak berkongsi laluan bagi tujuan kecemasan serta memudahkan pergerakan pasukan kecemasan.

Rajah 4 : Contoh Kawasan Kecemasan Berpusat di Putrajaya

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Lampiran I

Matriks Tahap Kesesuaian Antara Kemudahan Masyarakat

PETUNJUK :

- **Sesuai :** Terdapat hubungan antara kemudahan dan boleh diletakkan secara berdekatan, atau diintegrasikan antara satu sama lain.
  - Neutral : Tiada perkaitan antara kemudahan yang jelas antara hubungan yang ada.
  - Neutral atau kurang baik : Kemudahan tidak sesuai untuk diletakkan berdekatan atau diintegrasikan kerana fungsi kegunaannya berlentangan.

*Nota :

- Kesesuaian begi sekolah kompleks tidak dimasukkan dalam matriks ini memandangkan sekolah kompleks merupakan gabungan sekolah rendah dan sekolah menengah.
- Hospital awam merangkumi Institusi Perubatan Khas, Hospital Negeri, Hospital Pakar Major, Hospital Pakar Minor dan Hospital Tanpa Pakar

**KEMUDAHAN
PENDIDIKAN**

1.0 PENGENALAN

Kemudahan pendidikan disediakan bagi meningkatkan kualiti kehidupan dan kesejahteraan masyarakat khususnya dari aspek pencapaian ilmu pengetahuan di samping membantu meningkatkan modal insan negara. Aspek pendidikan merupakan suatu keperluan penting dalam menjamin kelestarian manusia di mana setiap individu mempunyai hak untuk mendapatkan akses kepada sistem pendidikan negara.

Kemudahan pendidikan terbahagi kepada enam (6) kategori seperti di **Jadual 3**. Walau bagaimanapun, garis panduan ini tidak meliputi tadika dan taska (kecuali prasekolah di bawah KPM).

Perincian garis panduan bagi tadika dan taska perlu merujuk GP Perancangan dan Penubuhan Tadika dan Taska (2017) yang telah disediakan oleh PLANMalaysia.

Jadual 3: Kategori Kemudahan Pendidikan

Kategori	Perincian
Taska	<ul style="list-style-type: none"> i. Kemudahan pendidikan untuk peringkat umur di bawah 4 tahun. ii. Taska dibahagikan kepada 4 jenis iaitu :<ul style="list-style-type: none"> a) TASKA di rumah; b) TASKA di institusi; c) TASKA di tempat Kerja; dan d) TASKA komuniti iii. Perincian untuk taska perlu merujuk kepada GP Perancangan dan Penubuhan Tadika dan Taska (2017).
Prasekolah / Tadika	<ul style="list-style-type: none"> i. Kemudahan pendidikan untuk peringkat umur 4 hingga 6 tahun. ii. Kategori premis bagi penubuhan prasekolah / Tadika :<ul style="list-style-type: none"> a) Tapak yang telah didirikan bangunan; b) Tapak yang belum didirikan bangunan; dan c) Diintegrasikan dalam sekolah rendah (KPM) iii. Garis panduan ini hanya menekankan kepada prasekolah / tadika kategori (c) yang diintegrasikan dalam sekolah rendah (sebagaimana tertakhluk di bawah bidang kuasa KPM). iv. Perincian untuk prasekolah / tadika (a) dan (b) perlu merujuk kepada GP Perancangan dan Penubuhan Tadika dan Taska (2017).
Sekolah Rendah	<ul style="list-style-type: none"> i. Kemudahan pendidikan untuk peringkat umur 7 hingga 12 tahun. ii. Sekolah rendah meliputi sekolah kebangsaan (SK), sekolah jenis kebangsaan (SJK) dan juga sekolah agama (perlu merujuk Jabatan Agama Islam).

Kategori	Perincian						
Sekolah Menengah	<p>i. Kemudahan pendidikan untuk peringkat umur 13 hingga 17 tahun.</p> <p>ii. Sekolah menengah dibahagikan kepada empat (4) jenis iaitu :</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Sekolah menengah meliputi Sekolah Menengah Kebangsaan (SMK), Sekolah Menengah Kebangsaan Agama (SMKA) dan juga Sekolah Menengah Agama (SMA). b) Sekolah Menengah Vokasional (SMV) – Kolej Vokasional (KV) c) Sekolah Berasrama Penuh (SBP) d) Sekolah Kompleks (gabungan sekolah rendah dan sekolah menengah) <p>iii. Garis panduan ini akan menekankan kepada sekolah menengah kategori (a) dan (d) sahaja kerana sekolah menengah kategori (b) dan (c) adalah terhad di peringkat daerah dan negeri.</p>						
Sekolah Pendidikan Khas	<p>i. Pendidikan khas ertiannya pendidikan bagi Murid Berkeperluan Khas (MBK) di tiga opsyen persekolahan iaitu :-</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 5px; vertical-align: top; width: 30%;"> Sekolah Pendidikan Khas (SPK) </td><td style="padding: 5px; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> • Sekolah khusus yang menyediakan pendidikan khas bagi MBK . • SPK dibahagikan kepada 3 peringkat iaitu :- a) Peringkat Prasekolah (4 hingga 6 tahun) b) Peringkat Rendah (6 hingga 14 tahun) c) Peringkat Menengah (13 hingga 19 tahun) </td></tr> <tr> <td style="padding: 5px; vertical-align: top;"> Program Pendidikan Khas Integrasi (PPKI) </td><td style="padding: 5px; vertical-align: top;"> Satu program pendidikan yang khusus untuk MBK yang belajar di kelas khas di sekolah kerajaan atau di sekolah bantuan kerajaan. </td></tr> <tr> <td style="padding: 5px; vertical-align: top;"> Program Pendidikan Inklusif (PPI) </td><td style="padding: 5px; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> • Satu program pendidikan bagi MBK yang dihadiri bersama-sama dengan murid lain dalam kelas yang sama di sekolah kerajaan atau sekolah bantuan kerajaan. • Peringkat prasekolah, rendah, menengah dan lepas menengah. </td></tr> </table> <p>ii. MBK ertiannya murid yang diperakukan oleh pengamal perubatan, atau ahli optik, ahli audiologi atau ahli psikologi mengikut mana-mana yang berkenaan, sama ada dalam perkhidmatan kerajaan atau swasta sebagai murid yang mempunyai :-</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Ketidakupayaan penglihatan b) Ketidakupayaan pendengaran c) Ketidakupayaan pertuturan d) Ketidakupayaan fizikal e) Masalah pembelajaran f) Mana-mana kombinasi ketidakupayaan, atau ketidakupayaan dan masalah, yang disebut dalam (a) hingga (e). 	Sekolah Pendidikan Khas (SPK)	<ul style="list-style-type: none"> • Sekolah khusus yang menyediakan pendidikan khas bagi MBK . • SPK dibahagikan kepada 3 peringkat iaitu :- a) Peringkat Prasekolah (4 hingga 6 tahun) b) Peringkat Rendah (6 hingga 14 tahun) c) Peringkat Menengah (13 hingga 19 tahun) 	Program Pendidikan Khas Integrasi (PPKI)	Satu program pendidikan yang khusus untuk MBK yang belajar di kelas khas di sekolah kerajaan atau di sekolah bantuan kerajaan.	Program Pendidikan Inklusif (PPI)	<ul style="list-style-type: none"> • Satu program pendidikan bagi MBK yang dihadiri bersama-sama dengan murid lain dalam kelas yang sama di sekolah kerajaan atau sekolah bantuan kerajaan. • Peringkat prasekolah, rendah, menengah dan lepas menengah.
Sekolah Pendidikan Khas (SPK)	<ul style="list-style-type: none"> • Sekolah khusus yang menyediakan pendidikan khas bagi MBK . • SPK dibahagikan kepada 3 peringkat iaitu :- a) Peringkat Prasekolah (4 hingga 6 tahun) b) Peringkat Rendah (6 hingga 14 tahun) c) Peringkat Menengah (13 hingga 19 tahun) 						
Program Pendidikan Khas Integrasi (PPKI)	Satu program pendidikan yang khusus untuk MBK yang belajar di kelas khas di sekolah kerajaan atau di sekolah bantuan kerajaan.						
Program Pendidikan Inklusif (PPI)	<ul style="list-style-type: none"> • Satu program pendidikan bagi MBK yang dihadiri bersama-sama dengan murid lain dalam kelas yang sama di sekolah kerajaan atau sekolah bantuan kerajaan. • Peringkat prasekolah, rendah, menengah dan lepas menengah. 						
Institusi Pengajian Tinggi	<p>i. Merangkumi Institusi Pengajian Tinggi Awam (IPTA), kolej dan politeknik.</p> <p>ii. Menyediakan pendidikan tinggi yang membawa kepada penganugerahan diploma, ijazah atau setaraf dengannya.</p>						

Sumber :

i) Kementerian Pendidikan Malaysia, 2020

ii) Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

2.0 PRINSIP-PRINSIP PERANCANGAN

i. Pengagihan kemudahan masyarakat yang saksama

- a) Selaras dengan Dasar Penolakan Sifar (*Zero Reject Policy*) Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM), kemudahan OKU perlu disediakan bagi memastikan Murid Berkeperluan Khas (MPK) dapat menjalani sesi pembelajaran dan pengajaran di sekolah dengan selesa seperti :
  - Tandas khas OKU;
  - Laluan mudah OKU;
  - *Handrail*; dan
  - *Ramp*
- b) Reka bentuk sejagat (*universal design*) perlu diterapkan bagi mewujudkan persekitaran yang selesa dan mesra pengguna untuk semua golongan termasuk OKU (rujuk GPP Reka Bentuk Sejagat oleh PLANMalaysia untuk perincian).

ii. Kemudahsampaian

- a) Mempunyai akses pengangkutan awam.
  - b) Laluan pejalan kaki dan berbasikal yang selamat serta selesa.
  - c) Mempunyai rangkaian laluan pejalan kaki yang komprehensif dan diintegrasikan dengan pengangkutan awam.
  - d) Mengaplikasikan konsep *Transit Oriented Development* (TOD) di sekitar stesen transit pengangkutan awam.
- e) **GPP Bandar Sihat Mesra Pejalan Kaki dan GPP Pembangunan Berorientasikan Transit** yang telah disediakan oleh PLANMalaysia boleh dirujuk untuk perincian.

iii. Keselesaan dan Keselamatan

Reka bentuk kemudahan pendidikan perlu mengutamakan aspek keselesaan dan keselamatan warga sekolah terutamanya murid-murid yang terdiri daripada golongan kanak-kanak.

iv. Interaksi

- a) Terdapat komponen kemudahan sekolah yang boleh diguna sama oleh komuniti di kawasan kejiranan seperti surau, padang dan dewan.
- b) Walau bagaimanapun, permohonan guna sama perlu dinilai mengikut kes tertentu atau *by case basis* bagi menjamin keselamatan warga sekolah serta harta benda sekolah.

- c) Pentadbir sekolah perlu menetapkan peraturan serta *Standard Operating Procedure (SOP)* khusus seperti waktu penggunaan yang sesuai bagi mengelakkan sebarang konflik serta menjamin keselamatan murid-murid.
- d) Kos penyelenggaraan kemudahan boleh dikongsi antara agensi-agensi yang terlibat.

v. Integrasi

- a) Kemudahan pendidikan boleh diintegrasikan dengan kemudahan masyarakat lain seperti bit polis, pusat komuniti, kemudahan kebajikan dan perpustakaan.
- b) Perlu mengoptimumkan penggunaan tanah bagi menggalakkan interaksi sosial antara pelbagai golongan masyarakat.
- c) Pendekatan ini telah diaplikasikan di negara-negara maju yang melihat perkembangan positif dalam kalangan warga emas yang berkomunikasi dengan kanak - kanak seperti dapat mengurangkan kadar depresi dan perasaan sunyi.

vi. Struktur dan Karakter

- a) Reka bentuk kemudahan pendidikan haruslah fleksibel bagi membolehkan ia mengadaptasi perubahan dan permintaan di masa hadapan.
- b) Reka bentuk bangunan hendaklah mewujudkan persekitaran pembelajaran yang selesa dan kondusif seperti penyediaan *open space* dalam bangunan sekolah dengan landskap menarik sebagai ruang bersosial dan juga ruang belajar informal.

vi. Teknologi

a) Teknologi digital

- Menggalakkan integrasi teknologi dalam sistem pembelajaran dan pengajaran secara interaktif, realiti maya dan *internet of things* bagi memupuk budaya ilmu teknologi digital di kalangan pelajar.
- Teknologi digital bagi kemudahan pendidikan adalah satu keperluan penting sekiranya dalam situasi pandemik yang tidak membolehkan pembelajaran secara fizikal dijalankan.

b) Teknologi hijau

Penerapan teknologi hijau di dalam reka bentuk bangunan bagi memastikan penggunaan sumber tenaga dan air yang efisien. Sebagai contoh penggunaan tenaga solar, sistem pengumpulan air hujan (SPAH) bagi mengurangkan impak kepada alam sekitar.

3.0 GARIS PANDUAN UMUM

Garis panduan umum bagi kemudahan pendidikan meliputi tiga aspek iaitu perancangan tapak, reka bentuk dan sistem lalu lintas.

3.1 Perancangan Tapak

- i. Lokasi tapak kemudahan pendidikan perlu disediakan dalam persekitaran yang selesa, selamat dan kondusif untuk sesi pengajaran dan pembelajaran (**Jadual 2**).
- ii. Langkah - langkah **mitigasi** perlu disyaratkan kepada pemaju sekiranya tapak kemudahan pendidikan yang diserahkan berada di lokasi yang tidak sesuai disebabkan kekangan-kekangan yang wajar mendapat pertimbangan / kelonggaran.
- iii. Antara langkah-langkah mitigasi yang boleh disyaratkan :
  - a) **Keluasan tambahan** perlu diserahkan bagi tapak yang mempunyai kawasan yang tidak boleh dibangunkan seperti di kawasan cerun curam ($\geq 25^\circ$), kawasan berpaya, *oddly-shaped tracts* dan keadaan tanah yang tidak sesuai.
  - b) Keluasan tambahan adalah sama dengan keluasan yang ‘hilang’ kerana tidak boleh dibangunkan (bergantung kepada persetujuan KPM).
- iv. Peningkatan kos untuk langkah-langkah mitigasi ini perlu **ditanggung oleh pemaju** kerana gagal menyediakan tapak kemudahan di lokasi yang sesuai.
- v. Bayaran pampasan dikenakan sebagai syarat kelulusan permohonan Kebenaran Merancang (KM).
- vi. Tapak yang diserahkan mestilah diintegrasikan dengan infrastruktur dan utiliti asas seperti sistem rangkaian jalan raya, sistem perparitan dan saliran serta sistem bekalan air dan elektrik.

Selain itu, pemaju perlu memastikan tapak yang diserahkan adalah dalam **keadaan rata**; kerja-kerja perataan dan penambakan tanah perlu dilakukan bergantung kepada topografi dan keadaan semasa tapak.

- viii. Tapak kemudahan di sepanjang atau berhampiran jalan utama, perlu mempunyai **zon penampan** yang bersesuaian
- ix. Bagi meningkatkan keselamatan kemudahan pendidikan di kawasan terpencil, kawasan sekitar kemudahan tersebut perlu sentiasa diselenggara dan dipantau sama ada melalui pengawasan secara semula jadi atau pemasangan alat pengawasan seperti kamera litar tertutup (CCTV).

Jadual 4 : Kriteria Kesesuaian Lokasi Tapak Kemudahan Pendidikan

Lokasi Sesuai / Dibenarkan		Lokasi Tidak Sesuai / Tidak Dibenarkan
<ul style="list-style-type: none"> Berhampiran kawasan kediaman dan perkhidmatan pengangkutan awam seperti bas, LRT dan sebagainya. Berhampiran jalan sedia ada yang kurang kesesakan lalu lintas seperti jalan pengumpul kecil (<i>minor roads</i>). 		<ul style="list-style-type: none"> Kawasan berpaya Kawasan bercerun curam Kawasan berisiko bencana (hakisan, tanah runtuh dan banjir). Kawasan berdekatan laluan talian rentis elektrik Kawasan industri berisiko tinggi Berdampingan dengan jalan utama Jauh daripada jalan sedia ada iaitu memerlukan jalan masuk yang panjang (lebih daripada 2 km). Berhampiran dengan lorong, terowong, kawasan yang sunyi atau terpencil serta <i>crime hot spot</i>. Berhampiran tapak perkuburan Berhampiran tapak pelupusan sisa pepejal Berhampiran loji rawatan pembentungan. Berhampiran ladang ternakan dan kawasan yang diterokai secara haram.
Kategori	Jarak yang sesuai	
Tadika	400m (5 minit)	
Sekolah Rendah	800m (10 minit)	
Sekolah Menengah	1.7km (20 minit)	
<ul style="list-style-type: none"> Berhampiran dengan sistem bekalan utiliti seperti bekalan air, elektrik dan komunikasi (tidak melebihi 5 km). Jauh dari kawasan industri, lapangan terbang, perlombongan, kuari dan lebuh raya. Bagi pembangunan bercampur, tapak sekolah mestilah berasingan dari tapak rumah pangsa tetapi dalam jarak berhampiran dengan unit kediaman. 		

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

3.2 Reka Bentuk

i. Pintu Masuk dan Sempadan Sekolah

- Tapak kemudahan pendidikan hendaklah berasingan daripada tapak/plot kediaman.
- Dalam situasi pembangunan berstrata, tapak kemudahan pendidikan boleh berada dalam plot tanah yang sama dengan pembangunan lain, namun perlu berpagar bagi mewujudkan sempadan pemisah secara fizikal.
- Keperluan pagar ini adalah bagi meningkatkan aspek keselamatan serta memudahkan pemantauan keluar masuk murid dan pelawat.
- Akses masuk ke sekolah hendaklah berasingan daripada pembangunan lain.

ii. Komponen Pembangunan

- a) Kemudahan pendidikan hendaklah mempunyai bangunan utama (pentadbiran dan akademik) serta kemudahan sokongan lain seperti dewan dan surau.
- b) Ruang terbuka seperti dataran perhimpunan juga disediakan dalam kawasan sekolah berfungsi sebagai ruang interaksi dan sosial.
- c) Terdapat kemudahan pendidikan berlainan kategori boleh diintegrasikan dalam satu tapak iaitu prasekolah (diintegrasikan dalam sekolah rendah) dan sekolah kompleks (sekolah rendah dan sekolah menengah).

iii. Kesiapsiagaan Risiko Bencana dan Kecemasan

- a) Sekolah berpotensi dijadikan sebagai Pusat Penempatan Sementara (PPS) sebagaimana saranan Agensi Pengurusan Bencana Negara (NADMA), Majlis Keselamatan Negara (MKN).
- b) Sekolah perlu disiapsiaga dengan ciri-ciri keselamatan yang bersesuaian bagi menangani situasi kecemasan seperti mempunyai :
  - Tapak perhimpunan kecemasan (*emergency assembly point*).
  - Laluan kecemasan seperti tangga dan susur tangga kedua.
  - Padang sekolah yang luas dan selamat untuk helikopter mendarat.
- c) Reka bentuk bangunan yang lebih fleksibel seperti *movable partitions* digalakkan, bagi membolehkan ruang bilik darjah dibuka kepada suatu ruang yang lebih besar untuk menempatkan mangsa bencana atau sebagai pusat kuarantin sekiranya pandemik melanda.

iv. Tanah Lapang, Lanskap dan Rekreasi

- c) Sekolah perlu menyediakan padang permainan selaras dengan matlamat KPM membangunkan aspek perkembangan merangkumi jasmani, emosi, rohani, intelektual dan sosial dalam kalangan pelajar sekolah.
- d) Kawasan kemudahan pendidikan perlu dilanskap dengan pokok yang bersesuaian, menarik dan senang diselenggara bagi mewujudkan persekitaran yang ceria.
- e) Mewujudkan ruang-ruang terbuka yang dilanskap dengan menarik sebagai ruang belajar informal dalam sekolah.

4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS

Jadual 5 : Garis Panduan Khusus Prasekolah (Integrasi dalam Sekolah Rendah)

Kriteria		Perincian																
		1,250	2,500	3,750	5,000	6,250	7,500											
Tadahan Penduduk		Penyediaan prasekolah (KPM) adalah berdasarkan kepada; (i) Keperluan di sesebuah kawasan; dan (ii) Kemudahan pendidikan prasekolah oleh agensi Kerajaan dan swasta di kawasan tersebut.																
Modul Bilik Darjah	SR	6 BD	12 BD	18 BD	24 BD	30 BD	36 BD											
	PRA	1 BD	1 BD	2 BD	2 BD	3 BD	3 BD											
Keluasan ruang lantai mak./ murid (m.p.)		10.5	10.5	8.4	8.4	7.6	7.6											
Keluasan Tapak		Keluasan adalah termasuk di dalam keluasan sekolah rendah.																
Lokasi Perletakan		<ul style="list-style-type: none"> Jarak daripada persimpangan (minimum 200 meter) Akses terus kepada jalan 20.1m (66') (dalam kawasan perumahan) Berhampiran kawasan kediaman dan transit pengangkutan awam (400m atau 5 minit perjalanan) Lain-lain [rujuk Garis Panduan Umum]. 																
Anjakan Bangunan (Minimum)		<ul style="list-style-type: none"> Hadapan : 40' (12.2m) Tepi : 20' (6.1m) Belakang : 20' (6.1m) 																
Lebar Jalan (Minimum)		<ul style="list-style-type: none"> Jalan Pengumpul : 66' (20.1m) Jalan Tempatan : 40' - 50' (12.2m - 15.2m) 																
Tempat Letak Kenderaan (TLK)	Kereta	<ul style="list-style-type: none"> 1 petak TLK / 2 kakitangan 20% daripada jumlah petak TLK untuk pelawat Tambahan 5 petak TLK (minimum) untuk menurun dan mengambil penumpang. 																
	Motorsikal	<ul style="list-style-type: none"> 20% daripada jumlah petak TLK 																
OKU	<ul style="list-style-type: none"> Diletakkan berhampiran pintu masuk utama dengan kemudahan <i>ramp</i> dan <i>handrail</i>. Pengiraan jumlah petak TLK OKU yang perlu disediakan : <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="background-color: #f28b82; color: white;">Jumlah Petak TLK Biasa</th> <th style="background-color: #f28b82; color: white;">Jumlah Petak TLK OKU</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Sehingga 25</td> <td>1 petak</td> </tr> <tr> <td>Sehingga 50</td> <td>2 petak</td> </tr> <tr> <td>Sehingga 100</td> <td>4 petak</td> </tr> <tr> <td>Sehingga 200</td> <td>6 petak</td> </tr> <tr> <td>Melebihi 200</td> <td>6 petak + 1 petak tambahan bagi setiap petak TLK biasa</td> </tr> </tbody> </table>						Jumlah Petak TLK Biasa	Jumlah Petak TLK OKU	Sehingga 25	1 petak	Sehingga 50	2 petak	Sehingga 100	4 petak	Sehingga 200	6 petak	Melebihi 200	6 petak + 1 petak tambahan bagi setiap petak TLK biasa
Jumlah Petak TLK Biasa	Jumlah Petak TLK OKU																	
Sehingga 25	1 petak																	
Sehingga 50	2 petak																	
Sehingga 100	4 petak																	
Sehingga 200	6 petak																	
Melebihi 200	6 petak + 1 petak tambahan bagi setiap petak TLK biasa																	
<p>Ruang Utama dan Kemudahan Sokongan</p> <ul style="list-style-type: none"> Ruang aktiviti pembelajaran Ruang permainan terbuka berbumbung Ruang permainan luar terbuka Bilik air kanak-kanak Tandas guru Ruang wuduk umum Ruang penyediaan makanan dan dapur Ruang makan Pagar kawasan Setor 																		

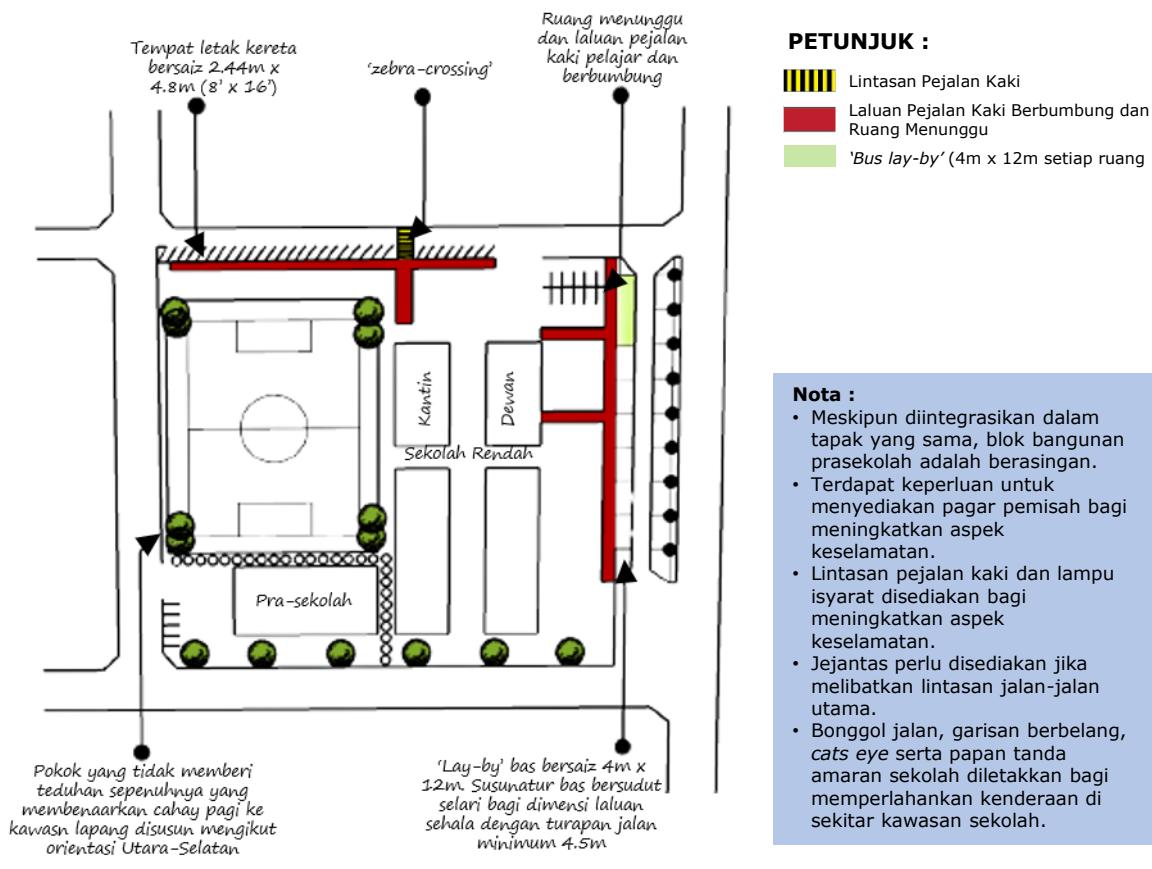
Sumber : i) Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

ii) Garis Panduan dan Peraturan bagi Perancangan Bangunan (Edisi 2015), EPU

Kriteria	Perincian
Kemudahan Orang Kurang Upaya (OKU)	<ul style="list-style-type: none"> Tandas khas OKU Laluan mudah OKU Handrail Ramp Lain-lain (rujuk GPP Reka Bentuk Sejagat)
Kemudahan masyarakat yang sesuai diintegrasikan	<ul style="list-style-type: none"> Sekolah rendah Bit polis Pusat komuniti Perpustakaan Kemudahan kebajikan [Pusat Aktiviti Kanak-kanak (PAKK), Pusat Aktiviti Warga Emas (PAWE) dan Pusat Permuliahan Dalam Komuniti (PPDK)]

Ilustrasi

Susun atur Prasekolah (Integrasi dalam Sekolah Rendah)

Sumber :

- Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022
- GPP Tempat Letak Kenderaan, 2018
- Garis Panduan dan Peraturan bagi Perancangan Bangunan (Edisi 2015), EPU

Jadual 6 : Garis Panduan Khusus Sekolah Rendah

Kriteria	Perincian																	
Tadahan Penduduk	1,250	2,500	3,750	5,000	6,250	7,500												
Modul Bilik Darjah (BD)	6 BD	12 BD	18 BD	24 BD	30 BD	36 BD												
Keluasan ruang lantai mak./ murid (m.p.)	18.8	13.4	10.5	9.4	8.4	7.8												
Keluasan Tapak	6 – 8 ekar (tapak yang sesuai dan boleh dibangunkan)																	
Lokasi Perletakan	<ul style="list-style-type: none"> Jarak daripada persimpangan (minimum 200 meter) Akses terus kepada jalan 20.1m (66') (dalam kawasan perumahan) Berhampiran kawasan kediaman dan transit pengangkutan awam (800m atau 10 minit perjalanan) Lain-lain [rujuk Garis Panduan Umum]. 																	
Anjakan Bangunan (minimum)	<ul style="list-style-type: none"> Hadapan : 40' (12.2m) Tepi : 20' (6.1m) Belakang : 20' (6.1m) 																	
Lebar Jalan (Minimum)	<ul style="list-style-type: none"> Jalan Pengumpul : 66' (20.1m) Jalan Tempatan : 40' - 50' (12.2m - 15.2m) Lorong Khas (<i>pick up and drop off</i>) : 50' (15.2m) <ul style="list-style-type: none"> - 3 ruang bus lay-by (minimum 4m x 12m setiap ruang) - Zon kenderaan ibu bapa / penjaga 																	
Tempat Letak Kendaraan (TLK)	Kereta	<ul style="list-style-type: none"> 1 TLK / 2 kakitangan 10% daripada jumlah TLK untuk pelawat 																
	Motorsikal	20% daripada jumlah TLK																
	OKU	<ul style="list-style-type: none"> Diletakkan berhampiran pintu masuk utama dengan kemudahan <i>ramp</i> dan <i>handrail</i>. Pengiraan jumlah petak TLK OKU yang perlu disediakan : <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="background-color: #ff9999;">Jumlah Petak TLK Biasa</th> <th style="background-color: #ff9999;">Jumlah Petak TLK OKU</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Sehingga 25</td> <td>1 petak</td> </tr> <tr> <td>Sehingga 50</td> <td>2 petak</td> </tr> <tr> <td>Sehingga 100</td> <td>4 petak</td> </tr> <tr> <td>Sehingga 200</td> <td>6 petak</td> </tr> <tr> <td>Melebihi 200</td> <td>6 petak + 1 petak tambahan bagi setiap petak TLK biasa</td> </tr> </tbody> </table>						Jumlah Petak TLK Biasa	Jumlah Petak TLK OKU	Sehingga 25	1 petak	Sehingga 50	2 petak	Sehingga 100	4 petak	Sehingga 200	6 petak	Melebihi 200
Jumlah Petak TLK Biasa	Jumlah Petak TLK OKU																	
Sehingga 25	1 petak																	
Sehingga 50	2 petak																	
Sehingga 100	4 petak																	
Sehingga 200	6 petak																	
Melebihi 200	6 petak + 1 petak tambahan bagi setiap petak TLK biasa																	
Tanah Lapang, Lanskap dan Rekreasi	<ul style="list-style-type: none"> Tanah lapang dan rekreasi merangkumi kemudahan asas sukan seperti padang permainan, gelanggang dan dewan sukan (3 – 5 ekar). Lanskap merangkumi <i>perimeter planting</i>, zon penamparan, rizab utiliti, lanskap antara tingkat atas bangunan dan lain-lain kawasan lapang yang tidak dimanfaatkan. 																	

Sumber :

i) Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

ii) GPP Tempat Letak Kendaraan, 2018

iii) Garis Panduan dan Peraturan bagi Perancangan Bangunan (Edisi 2015), EPU

Kriteria	Perincian	
	Pentadbiran	Akademik
Ruang Utama dan Kemudahan Sokongan	<ul style="list-style-type: none"> • Pejabat Pentadbiran • Pejabat Guru • Bilik Mesyuarat Utama • Bilik Pengurusan Peperiksaan • Pusat Sumber / Perpustakaan • Bilik Kesihatan / Pergigian • Bilik Bimbingan dan Kaunseling • Kedai Buku • Kedai Koperasi • Bilik Pengurusan Disiplin 	<ul style="list-style-type: none"> • Bilik Darjah • Bilik Kelas Pemulihan • Bilik Pendidikan Seni • Bilik Reka Bentuk Teknologi (RBT) • Bilik Komputer • Bilik Muzik • Bilik Sains • Surau
	*Pendidikan Khas <ul style="list-style-type: none"> • Bilik Darjah Program Pendidikan Khas Integrasi (PPKI) • Disleksia • Bilik Resos Masalah Penglihatan / Pendengaran / Pembelajaran • Bengkel MPV Khas • Tandas OKU • Laluan Mudah OKU • Handrail • Ramp 	**Prasekolah <ul style="list-style-type: none"> • Ruang Aktiviti Pembelajaran • Ruang Penyediaan Makanan dan Dapur • Ruang Makan • Bilik Air Kanak-Kanak • Tandas Guru • Ruang Wudhu' Umum • Ruang Permainan Terbuka Berbumbung • Ruang Permainan Luar Terbuka • Pagar Kawasan • Setor
	Kemudahan Lain <ul style="list-style-type: none"> • Dataran Perhimpunan • Ruang Serbaguna • Anjung • Kemudahan Permainan / Sukan • Bilik Persalinan • Bilik Pengurusan Sukan dan Pendidikan Jasmani • Bilik Gerakan Ko-Kurikulum • Bilik Operasi Buku Teks • Bilik Suis Elektrik • Kantin 	
	Ruang Opysen <ul style="list-style-type: none"> • Dewan Sekolah (30BD, 36BD, 42BD) • Bilik Kebal (bagi sekolah yang dikenalpasti) • Pondok Pengawal 	

Nota :

*Bagi sekolah rendah yang mempunyai Program Pendidikan Khas Integrasi untuk murid-murid berkeperluan khas bermasalah pembelajaran, bermasalah pendengaran dan bermasalah penglihatan.

**Bagi sekolah rendah yang diintegrasikan dengan prasekolah (blok yang berasingan)

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

*Nota : Bilik Resos - Tempat pengajaran dan pembelajaran untuk pendidikan khas

	Perincian		
Kemudahan Orang Kurang Upaya (OKU)	<ul style="list-style-type: none"> Tandas khas OKU Laluan mudah OKU <i>Handrail</i> <i>Ramp</i> Lain-lain [rujuk GPP Reka Bentuk Sejagat (Universal Design)] 		
Kemudahan masyarakat yang sesuai diintegrasikan	<table border="0"> <tr> <td style="vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> Prasekolah Sekolah Menengah Bit Polis Pusat Komuniti </td> <td style="vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> Perpustakaan Kemudahan kebajikan (PAKK, PAWE dan PPDK) </td> </tr> </table>	<ul style="list-style-type: none"> Prasekolah Sekolah Menengah Bit Polis Pusat Komuniti 	<ul style="list-style-type: none"> Perpustakaan Kemudahan kebajikan (PAKK, PAWE dan PPDK)
<ul style="list-style-type: none"> Prasekolah Sekolah Menengah Bit Polis Pusat Komuniti 	<ul style="list-style-type: none"> Perpustakaan Kemudahan kebajikan (PAKK, PAWE dan PPDK) 		
Illustrasi			
<p style="text-align: center;">Sirkulasi Lalu lintas di Sekitar Kawasan Sekolah Rendah</p> <p>PETUNJUK :</p> <ul style="list-style-type: none"> Lintasan Pejalan Kaki (represented by yellow vertical stripes) Laluan Pejalan Kaki Berbumbung dan Ruang Menunggu (represented by red rectangles) 'Bus lay-by' (4m x 12m setiap ruang) (represented by green rectangles) <p>Nota :</p> <ul style="list-style-type: none"> Lintasan pejalan kaki dan lampu isyarat disediakan bagi meningkatkan aspek keselamatan. Jejantas perlu disediakan jika melibatkan lintasan jalan-jalan utama. Bonggol jalan, garisan berbelang, <i>cats eye</i> serta papan tanda amaran sekolah diletakkan bagi memperlambahkan kenderaan di sekitar kawasan sekolah. 			

Sumber :

i) Kementerian Pendidikan Malaysia, 2020

ii) Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

iii) GPP Tempat Letak Kenderaan, 2018

iv) Garis Panduan dan Peraturan bagi Perancangan Bangunan (Edisi 2015), Unit Perancang Ekonomi / Economic Planning Unit, JPM (EPU)

Jadual 7 : Garis Panduan Khusus Sekolah Menengah

Kriteria	Perincian Sekolah Model Konvensional							Perincian Sekolah Model Vertikal														
Tadahan Penduduk	2,500	3,750	5,000	6,250	7,500	8,750	10,000	11,250	12,500													
Modul Bilik Darjah (BD)	12 BD	18 BD	24 BD	30 BD	36 BD	42 BD	48 BD	54 BD	60 BD													
Keluasan ruang lantai mak./ murid (m.p.)	21.0	16.0	13.5	12.6	11.5	10.5	-	-	-													
Bilangan Tingkat	Maksimum 4 Tingkat							5-8 Tingkat														
Keluasan Tapak	8 – 12 ekar (tapak yang sesuai dan boleh dibangunkan)																					
Lokasi Perletakan	<ul style="list-style-type: none"> • Jarak daripada persimpangan (minimum 200 meter) • Akses terus kepada jalan 20.1m (66') (dalam kawasan perumahan) • Berhampiran kawasan kediaman dan transit pengangkutan awam (1.7km atau 20 minit perjalanan) • Lain-lain [rujuk Garis Panduan Umum]. 																					
Anjakan Bangunan (Minimum)	<ul style="list-style-type: none"> • Hadapan : 40' (12.2m) • Tepi : 20' (6.1m) • Belakang : 20' (6.1m) 																					
Lebar Jalan (Minimum)	<ul style="list-style-type: none"> • Jalan Pengumpul : 66' (20.1m) • Jalan Tempatan : 40' – 50' (12.2m – 15.2m) • Lorong Khas (<i>pick up and drop off</i>) : 50' (15.2m) <ul style="list-style-type: none"> - 2 ruang bus lay-by (minimum 4m x 12m setiap ruang) - Zon kenderaan ibu bapa / penjaga 																					
Tempat Letak Kenderaan (TLK)	Kereta	<ul style="list-style-type: none"> • 1.5 TLK / 2 kakitangan • 20% daripada jumlah TLK untuk pelawat 																				
	Motorsikal	20% daripada jumlah TLK																				
	OKU	<ul style="list-style-type: none"> • Diletakkan berhampiran pintu masuk utama dengan kemudahan <i>ramp</i> dan <i>handrail</i>. • Pengiraan jumlah petak TLK OKU yang perlu disediakan : <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">Jumlah Petak TLK Biasa</th> <th style="text-align: center;">Jumlah Petak TLK OKU</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">Sehingga 25</td> <td style="text-align: center;">1 petak</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Sehingga 50</td> <td style="text-align: center;">2 petak</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Sehingga 100</td> <td style="text-align: center;">4 petak</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Sehingga 200</td> <td style="text-align: center;">6 petak</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">Melebihi 200</td> <td style="text-align: center;">6 petak + 1 petak tambahan bagi setiap petak TLK biasa</td> </tr> </tbody> </table>										Jumlah Petak TLK Biasa	Jumlah Petak TLK OKU	Sehingga 25	1 petak	Sehingga 50	2 petak	Sehingga 100	4 petak	Sehingga 200	6 petak	Melebihi 200
Jumlah Petak TLK Biasa	Jumlah Petak TLK OKU																					
Sehingga 25	1 petak																					
Sehingga 50	2 petak																					
Sehingga 100	4 petak																					
Sehingga 200	6 petak																					
Melebihi 200	6 petak + 1 petak tambahan bagi setiap petak TLK biasa																					
Tanah Lapang, Lanskap dan Rekreasi		<ul style="list-style-type: none"> • Tanah lapang dan rekreasi merangkumi kemudahan asas sukan seperti padang permainan, gelanggang dan dewan sukan dengan keluasan antara 3 hingga 5 ekar. • Bagi sekolah vertikal, ukuran minimum padang permainan (<i>outdoor</i>) adalah 45 x 90 meter, manakala kemudahan asas sukan lain boleh disediakan dalam bangunan sekolah. • Lanskap merangkumi <i>perimeter planting</i>, zon penamparan, rizab utiliti, lanskap antara tingkat atas bangunan dan lain-lain kawasan lapang yang tidak dimanfaatkan. 																				

Kriteria	Perincian	
	Pentadbiran	Akademik
Ruang Utama dan Kemudahan Sokongan	<ul style="list-style-type: none"> • Pejabat Pentadbiran • Pejabat Guru • Bilik Mesyuarat Utama • Bilik Pengurusan Peperiksaan • Pusat Sumber • Bilik Kesihatan / Pergigian • Bilik Bimbingan dan Kaunseling • Kedai Koperasi • Bilik Pengurusan Disiplin 	<ul style="list-style-type: none"> • Bilik Darjah • Bilik Sejarah / Geografi dan Matematik • Bilik Kelas Pemulihan • Bilik Pendidikan Seni • Bilik Reka Bentuk Teknologi (RBT) • Makmal Komputer • Makmal Kimia • Makmal Sains Integrasi • Makmal Bahasa • Bengkel Ekonomi Rumahtangga (ERT) • Surau
	Bengkel / Studio <ul style="list-style-type: none"> • Bengkel Matapelajaran Vokasional (MPV-Pembinaan, Pembuatan, Teknotani, ERT dan Aplikasi Komputer) • Bengkel Pertanian • Bilik Lukisan Kejuruteraan • Bengkel Teknologi Kejuruteraan • Studio Reka Cipta • Bilik Taranum (Sekolah Agama) 	*Pendidikan Khas <ul style="list-style-type: none"> • Bilik Darjah Program Pendidikan Khas Integrasi (PPKI) • Disleksia • Bilik Resos Masalah Penglihatan / Pendengaran / Pembelajaran • Bengkel MPV Khas • Tandas OKU • Laluan Mudah OKU • Handrail • Ramp
	Kemudahan Lain <ul style="list-style-type: none"> • Dataran Perhimpunan • Ruang Serbaguna • Anjung • Kemudahan Permainan / Sukan • Bilik Persalinan • Bilik Pengurusan Sukan dan Pendidikan Jasmani • Bilik Gerakan Ko-Kurikulum • Bilik Operasi Buku Teks • Bilik Suis Elektrik • Kantin 	
	Ruang Opysen <ul style="list-style-type: none"> • Dewan Sekolah (30BD, 36BD, 42BD) • Bilik Kebal (bagi sekolah yang dikenalpasti) • Pondok Pengawal 	

* Nota :

Bagi sekolah menengah yang mempunyai Program Pendidikan Khas Integrasi untuk murid-murid berkeperluan khas bermasalah

Kriteria	Perincian
Kemudahan Orang Kurang Upaya (OKU)	<ul style="list-style-type: none"> Tandas khas OKU Laluan mudah OKU <i>Handrail</i> <i>Ramp</i> Lain-lain (rujuk GPP Reka Bentuk Sejagat).
Kemudahan masyarakat yang sesuai diintegrasikan	Rujuk Lampiran 1: Matriks Tahap Kesesuaian Antara Kemudahan Masyarakat
Ilustrasi	
<p style="text-align: center;">Sirkulasi Lalu lintas di Sekitar Kawasan Sekolah Menengah</p> <p>PETUNJUK :</p> <ul style="list-style-type: none"> Lintasan Pejalan Kaki (Pedestrian Path) - Indicated by yellow and black diagonal stripes. Laluan Pejalan Kaki Berbumbung dan Ruang Menunggu (Pedestrian Path with Waiting Area) - Indicated by red rectangles. 'Bus lay-by' (4m x 12m setiap ruang) (Bus Lay-by (4m x 12m per space)) - Indicated by green rectangles. <p>Nota :</p> <ul style="list-style-type: none"> Lintasan pejalan kaki dan lampu isyarat disediakan bagi meningkatkan aspek keselamatan. Jejantas perlu disediakan jika melibatkan lintasan jalan-jalan utama. Bonggol jalan, garisan berbelang, cats eye serta papan tanda amaran sekolah diletakkan bagi memperlambahkan kenderaan di sekitar kawasan sekolah. 	

Sumber :

- Kementerian Pendidikan Malaysia, 2020
- Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022
- GPP Tempat Letak Kenderaan, 2018
- Garis Panduan dan Peraturan bagi Perancangan Bangunan (Edisi 2015), EPU

Jadual 8 : Garis Panduan Khusus Sekolah Kompleks

Kriteria		Perincian															
Tadahan Penduduk		2,500	3,750	5,000	6,250	7,500	8,750										
Modul Bilik Darjah	SR	6 BD	12 BD	18 BD	24 BD	30 BD	36 BD										
	SM	12 BD	18 BD	24 BD	30 BD	36 BD	42 BD										
Keluasan ruang lantai mak./ murid (m.p.)		Rujuk Garis Panduan Khusus Sekolah Rendah dan Garis Panduan Khusus Sekolah Menengah.															
Keluasan Tapak		14 ekar (tapak yang sesuai dan boleh dibangunkan)															
Lokasi Perletakan		<ul style="list-style-type: none"> Jarak daripada persimpangan (minimum 200 meter) Akses terus kepada jalan 20.1m (66') (dalam kawasan perumahan) Berhampiran kawasan kediaman dan transit pengangkutan awam (800m atau 10 minit perjalanan) Lain-lain [rujuk Garis Panduan Umum]. 															
Anjakan Bangunan (Minimum)		<ul style="list-style-type: none"> Hadapan : 40' (12.2m) Tepi : 20' (6.1m) Belakang : 20' (6.1m) 															
Lebar Jalan (Minimum)		<ul style="list-style-type: none"> Jalan Pengumpul : 66' (20.1m) Jalan Tempatan : 40' – 50' (12.2m – 15.2m) Lorong Khas (<i>pick up and drop off</i>) : 50' (15.2m) <ul style="list-style-type: none"> - 2 ruang <i>bus lay-by</i> (minimum 4m x 12m setiap ruang) - Zon kenderaan ibu bapa / penjaga 															
Tempat Letak Kendaraan (TLK)	Kereta	<ul style="list-style-type: none"> Rujuk Garis Panduan Khusus Sekolah Rendah dan Garis Panduan Khusus Sekolah Menengah . Akses keluar / masuk dan TLK disediakan berasingan di sekolah rendah dan sekolah menengah bagi melancarkan sirkulasi lalu lintas. 															
	Motorsikal	<ul style="list-style-type: none"> Diletakkan berhampiran pintu masuk utama dengan kemudahan <i>ramp</i> dan <i>handrail</i>. Pengiraan jumlah petak TLK OKU yang perlu disediakan : 															
	OKU	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr style="background-color: #ff9999;"> <th style="text-align: center; padding: 2px;">Jumlah Petak TLK Biasa</th> <th style="text-align: center; padding: 2px;">Jumlah Petak TLK OKU</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center; padding: 2px;">Sehingga 25</td> <td style="text-align: center; padding: 2px;">1 petak</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; padding: 2px;">Sehingga 50</td> <td style="text-align: center; padding: 2px;">2 petak</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; padding: 2px;">Sehingga 100</td> <td style="text-align: center; padding: 2px;">4 petak</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; padding: 2px;">Sehingga 200</td> <td style="text-align: center; padding: 2px;">6 petak</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; padding: 2px;">Melebihi 200</td> <td style="text-align: center; padding: 2px;">6 petak + 1 petak tambahan bagi setiap petak TLK biasa</td> </tr> </tbody> </table>					Jumlah Petak TLK Biasa	Jumlah Petak TLK OKU	Sehingga 25	1 petak	Sehingga 50	2 petak	Sehingga 100	4 petak	Sehingga 200	6 petak	Melebihi 200
Jumlah Petak TLK Biasa	Jumlah Petak TLK OKU																
Sehingga 25	1 petak																
Sehingga 50	2 petak																
Sehingga 100	4 petak																
Sehingga 200	6 petak																
Melebihi 200	6 petak + 1 petak tambahan bagi setiap petak TLK biasa																
Tanah Lapang, Lanskap dan Rekreasi		<ul style="list-style-type: none"> Tanah lapang dan rekreasi merangkumi kemudahan asas sukan seperti padang permainan, gelanggang dan dewan sukan (3 – 5 ekar). Lanskap merangkumi <i>perimeter planting</i>, zon penamparan, rizab utiliti, lanskap antara tingkat atas bangunan dan lain-lain kawasan lapang yang tidak dimanfaatkan. 															
Ruang Utama dan Kemudahan Sokongan		Rujuk Garis Panduan Khusus Sekolah Rendah dan Garis Panduan Khusus Sekolah Menengah.															

Kriteria	Perincian
Kemudahan Orang Kurang Upaya (OKU)	<ul style="list-style-type: none"> Tandas khas OKU Laluan mudah OKU <i>Handrail</i> <i>Ramp</i> Lain-lain (rujuk GPP Reka Bentuk Sejagat).
Kemudahan masyarakat yang sesuai diintegrasikan	<ul style="list-style-type: none"> Pra-Rendah Bit Polis Pusat Komuniti Perpustakaan Kemudahan kebajikan (PAKK, PAWE dan PPDK)

Ilustrasi

Sirkulasi Lalu lintas di Sekitar Kawasan Sekolah Kompleks

PETUNJUK :

- Lintasan Pejalan Kaki
- Laluan Pejalan Kaki Berbumbung dan Ruang Menunggu
- 'Bus lay-by' (4m x 12m setiap ruang)

Nota :

- Dointegrasi sekolah rendah dan sekolah menengah dalam satu tapak yang sama.
- Akses masuk berasingan
- Kemudahan sokongan yang boleh diguna sama atau dikongsi adalah padang sekolah dan dewan.
- Lintasan pejalan kaki dan lampu isyarat disediakan bagi meningkatkan aspek keselamatan.
- Jejantas perlu disediakan jika melibatkan lintasan jalan-jalan utama.
- Bonggol jalan, garisan berbelang, *cats eye* serta papan tanda amaran sekolah diletakkan bagi memperlambangkan kenderaan di sekitar kawasan sekolah.

Sumber :

- Kementerian Pendidikan Malaysia, 2020
- Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022
- GPP Tempat Letak Kendaraan, 2018
- Garis Panduan dan Peraturan bagi Perancangan Bangunan (Edisi 2015), EPU

Jadual 9 : Garis Panduan Khusus Sekolah Pendidikan Khas

Kriteria	Perincian		
Tadahan Penduduk	Mengikut keperluan		
Keluasan ruang lantai bilik darjah	45 meter persegi (kapasiti 7 murid)		
Keluasan Tapak	Berdasarkan Garis Panduan Pelaksanaan Program Pemuliharan Khas, Kementerian Pelajaran Malaysia (2012) jumlah yang paling sesuai adalah tidak melebihi 10 orang murid pada setiap sesi pembelajaran.		
Lokasi Perletakan	6 – 8 ekar (tapak yang sesuai dan boleh dibangunkan)		
Anjakan Bangunan (Minimum)	<ul style="list-style-type: none"> • Jarak daripada persimpangan (minimum 200 meter) • Akses terus kepada jalan 20.1m (66') (dalam kawasan perumahan) • Lain-lain [rujuk Garis Panduan Umum] 		
Lebar Jalan (Minimum)	<ul style="list-style-type: none"> • Jalan Pengumpul : 66' (20.1m) • Jalan Tempatan : 40' - 50' (12.2m - 15.2m) 		
Tempat Letak Kenderaan (TLK)	Kereta	<ul style="list-style-type: none"> • 1 TLK / 2 kakitangan • 10% daripada jumlah TLK untuk pelawat 	
	Motorsikal	20% daripada jumlah TLK	
	OKU	<ul style="list-style-type: none"> • Diletakkan berhampiran pintu masuk utama dengan kemudahan <i>ramp</i> dan <i>handrail</i>. • Pengiraan jumlah petak TLK OKU yang perlu disediakan : 	
		Jumlah Petak TLK Biasa	Jumlah Petak TLK OKU
		Sehingga 25	1 petak
Sehingga 50		2 petak	
Sehingga 100		4 petak	
Sehingga 200	6 petak		
Melebihi 200	6 petak + 1 petak tambahan bagi setiap petak TLK biasa		
Tanah Lapang, Lanskap dan Rekreasi	<ul style="list-style-type: none"> • Tanah lapang dan rekreasi merangkumi kemudahan asas sukan seperti padang permainan, gelanggang dan dewan sukan. • Lanskap merangkumi <i>perimeter planting</i>, zon penampan, rizab utiliti, lanskap antara tingkat atas bangunan dan lain-lain kawasan lapang yang tidak dimanfaatkan. 		

Jadual 10 : Garis Panduan Khusus Institusi Pengajian Tinggi (IPTA, Kolej dan Politeknik)

Kriteria	Perincian					
Tadahan Penduduk	Diperlukan bagi setiap Negeri / Wilayah					
Keluasan Tapak	50 – 100 ekar					
Lokasi Perletakan	Rujuk Garis Panduan Umum					
Ruang Utama dan Kemudahan Sokongan	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bangunan Akademik</th> <th>Bangunan Bukan Akademik</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> Fakulti yang meliputi :- <ul style="list-style-type: none"> • Pejabat Pentadbiran Fakulti • Bilik Pensyarah • Dewan Kuliah • Bilik Kuliah • Bilik Tutorial • Bilik Seminar • Makmal Am • Makmal Kajian • Studio Seni Bina • Bilik Lukisan Kejuruteraan • Perpustakaan / Pusat Sumber • Ruang Membaca • Surau • Tandas </td> <td> Bangunan yang dibina bagi menyokong tugas-tugas pentadbiran IPT tersebut. <ul style="list-style-type: none"> • Bangunan Pentadbiran • Perpustakaan Pusat • Kompleks Dewan Kuliah • Dewan Perhimpunan / Panggung Percubaan • Pusat Bahasa • Pusat Komputer • Pejabat Harta Benda • Pusat Pelajar • Pusat Kakitangan • Masjid • Kompleks Sukan • Rumah Tetamu • Kediaman </td> </tr> </tbody> </table>	Bangunan Akademik	Bangunan Bukan Akademik	Fakulti yang meliputi :- <ul style="list-style-type: none"> • Pejabat Pentadbiran Fakulti • Bilik Pensyarah • Dewan Kuliah • Bilik Kuliah • Bilik Tutorial • Bilik Seminar • Makmal Am • Makmal Kajian • Studio Seni Bina • Bilik Lukisan Kejuruteraan • Perpustakaan / Pusat Sumber • Ruang Membaca • Surau • Tandas 	Bangunan yang dibina bagi menyokong tugas-tugas pentadbiran IPT tersebut. <ul style="list-style-type: none"> • Bangunan Pentadbiran • Perpustakaan Pusat • Kompleks Dewan Kuliah • Dewan Perhimpunan / Panggung Percubaan • Pusat Bahasa • Pusat Komputer • Pejabat Harta Benda • Pusat Pelajar • Pusat Kakitangan • Masjid • Kompleks Sukan • Rumah Tetamu • Kediaman 	
Bangunan Akademik	Bangunan Bukan Akademik					
Fakulti yang meliputi :- <ul style="list-style-type: none"> • Pejabat Pentadbiran Fakulti • Bilik Pensyarah • Dewan Kuliah • Bilik Kuliah • Bilik Tutorial • Bilik Seminar • Makmal Am • Makmal Kajian • Studio Seni Bina • Bilik Lukisan Kejuruteraan • Perpustakaan / Pusat Sumber • Ruang Membaca • Surau • Tandas 	Bangunan yang dibina bagi menyokong tugas-tugas pentadbiran IPT tersebut. <ul style="list-style-type: none"> • Bangunan Pentadbiran • Perpustakaan Pusat • Kompleks Dewan Kuliah • Dewan Perhimpunan / Panggung Percubaan • Pusat Bahasa • Pusat Komputer • Pejabat Harta Benda • Pusat Pelajar • Pusat Kakitangan • Masjid • Kompleks Sukan • Rumah Tetamu • Kediaman 					

Sumber :

- i) Kementerian Pendidikan Malaysia, 2020
- ii) Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022
- iii) Garis Panduan dan Peraturan bagi Perancangan Bangunan (Edisi 2015), EPU

- i. Tapak Institusi Pengajian Tinggi (IPT) perlu terletak berhampiran dengan perkhidmatan pengangkutan awam seperti bas, keretapi dan pelbagai sistem rail lain.
- ii. Tapak IPT juga perlu diletakkan berhampiran dengan kawasan komersial bagi memudahkan para pelajar mendapatkan keperluan harian serta keperluan pengajian seperti perkhidmatan pencetakan dan lain-lain.
- iii. Susunatur IPT perlu mengaplikasikan prinsip reka bentuk bandar yang baik dengan memberi penekanan kepada elemen kesinambungan (*connectivity*), pintu gerbang (*gateway*), serta pemeliharaan aspek warisan dan kawasan hijau.

5.0 KAEADAH PEMBANGUNAN

5.1 Pembangunan Atas Tanah

i. Pembangunan Konvensional

Kaedah pembangunan ini adalah sesuai untuk semua kategori kemudahan pendidikan dengan ketinggian maksimum 4 tingkat.

ii. Pembangunan Berpusat

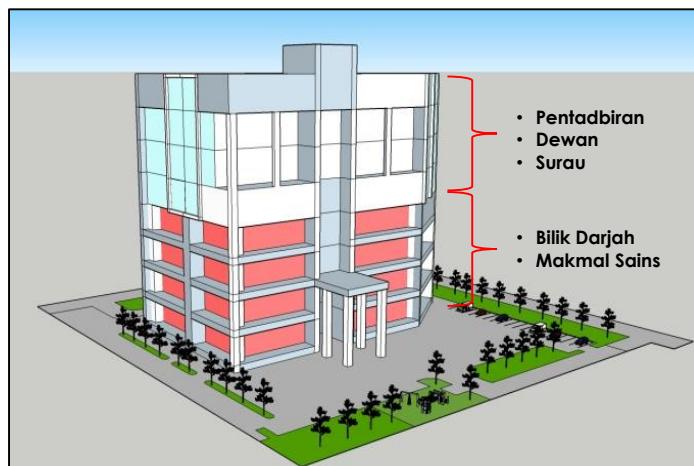
Kemudahan pendidikan boleh dibangunkan secara berpusat dengan kemudahan masyarakat lain seperti pusat komuniti, perpustakaan dan kemudahan kebajikan (rujuk Garis Panduan Khusus).

5.2 Pembangunan Vertikal

i. Pembangunan Vertikal Satu Fungsi

- Sekolah menengah boleh dibangunkan secara vertikal dengan ketinggian maksimum **8 tingkat** sebagaimana disarankan oleh KPM.
- Manakala bagi IPA, ketinggian bergantung kepada keperluan ruang.
- Penyediaan kemudahan pendidikan secara vertikal adalah tidak digalakkan bagi prasekolah, sekolah rendah dan sekolah kompleks atas faktor keselamatan murid; namun dibenarkan bergantung kepada keperluan semasa.
- Manakala, sekolah vertikal tidak sesuai diaplikasikan untuk sekolah pendidikan khas.
- Rajah 5** menunjukkan ilustrasi sekolah vertikal terdiri daripada bangunan utama (pentadbiran dan akademik) yang dilengkapi dengan kemudahan sokongan lain seperti dewan dan surau.
- Seni bina kontemporari boleh diaplikasikan ke dalam reka bentuk sekolah vertikal bagi mengoptimumkan penggunaan ruang sebagaimana model dalam **Rajah 6**.

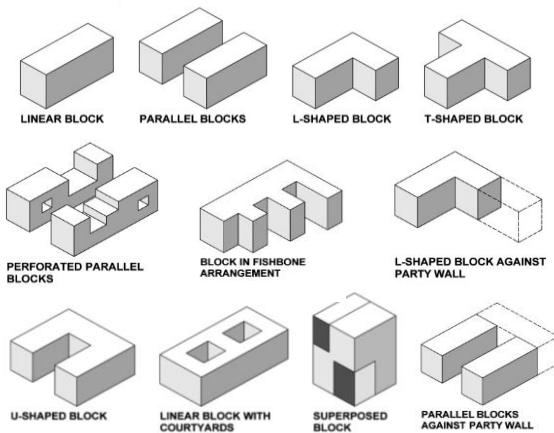
Rajah 5 : Illustrasi Sekolah Vertikal

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Rajah 6 :

Aplikasi Seni Bina Kontemporari dalam Pembangunan Bersepadu

Sumber : Artikel Seminar bertajuk "High-Density Forms in Contemporary Architecture" oleh Băldea & Dumitrescu (2013)

Foto 1 :

Contoh sekolah vertikal yang mengaplikasikan seni bina kontemporari

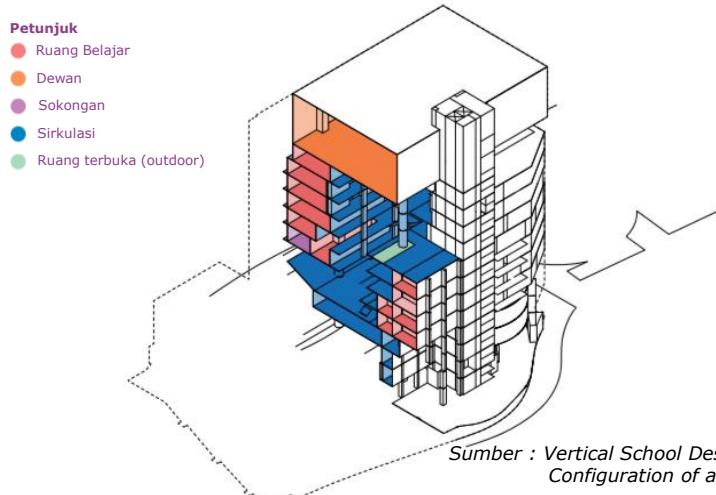

Sumber : <https://archello.com/project/south-melbourne-primary-school>

g) Reka bentuk sekolah vertikal mengambil kira kriteria-kriteria berikut :

- Pembahagian ruang mengikut aktiviti bagi mengurangkan penggunaan lif (**Rajah 7**). Ruang yang kerap digunakan seperti bilik darjah diletakkan antara tingkat 1 hingga 4 yang boleh diakses melalui tangga.
- Mewujudkan sirkulasi dalam bangunan yang lebih efektif dan *seamless*, contohnya melalui koridor yang besar.
- Perjalanan guru dari satu bahagian ke bahagian yang lain perlu dipermudahkan melalui 'jambatan' atau penghubung.
- Menyediakan *open space* dalam bangunan sekolah dengan landskap menarik sebagai ruang bersosial dan juga ruang belajar informal.
- Mewujudkan hubungan visual dalam kawasan sekolah secara menyeluruh (**Rajah 8** dan **Foto 2**).

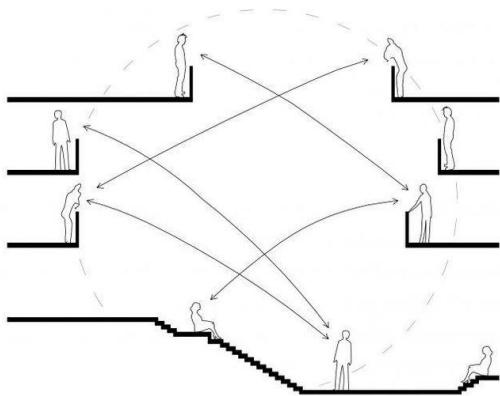
Rajah 7 : Pembahagian Ruang dalam Sekolah Vertikal Satu Fungsi

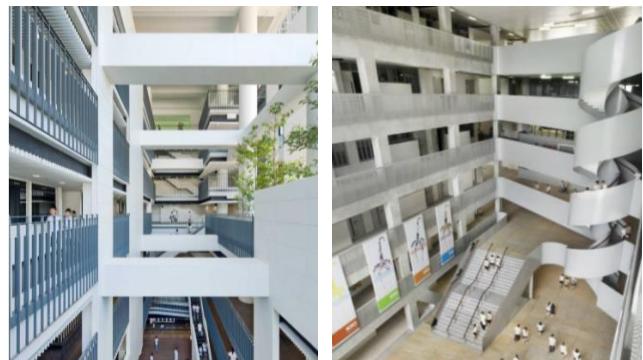
Sumber : Vertical School Design: Strategising The Spatial Configuration of a Multi-story Typology, 2017

Rajah 8 :

Lakaran hubungan visual antara aras oleh Herman Hertzberger

Foto 2 :

Atrium menyediakan hubungan visual ke seluruh bangunan

Sumber : Vertical School Design: Strategising The Spatial Configuration of a Multi-story Typology, 2017

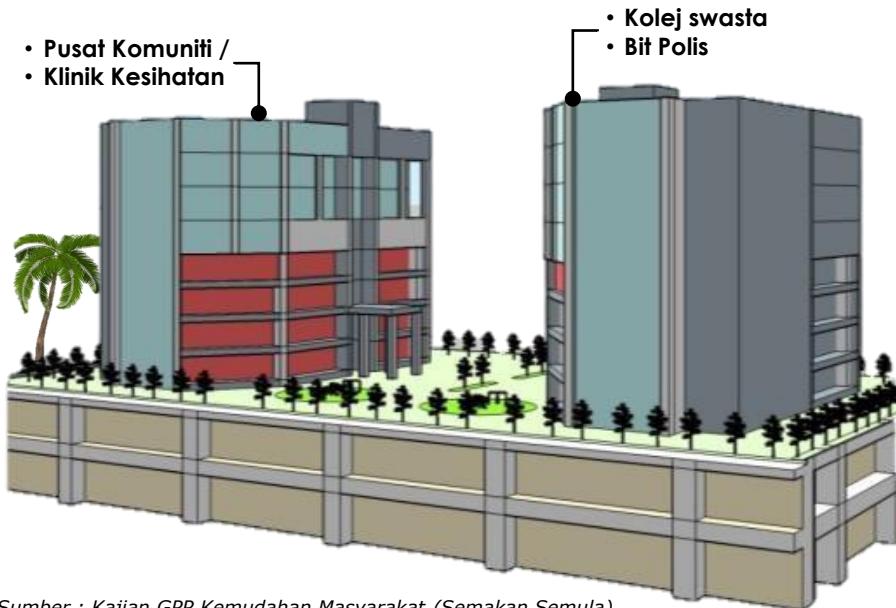
ii. Pembangunan Vertikal Bercampur dengan Perumahan dan Komersial

- Berdasarkan kajian yang telah dijalankan serta selaras dengan dasar KPM, kaedah pembangunan ini tidak sesuai dilaksanakan untuk kemudahan pendidikan atas faktor keselamatan murid.
- Walau bagaimanapun, bagi kemudahan pendidikan oleh pihak swasta, kaedah pembangunan ini boleh diaplikasikan tertakluk kepada keperluan dan syarat yang telah ditetapkan oleh PBT.
- Bagi tadika dan taska, kesesuaian perlu merujuk garis panduan yang telah ditetapkan dalam GP Perancangan dan Penubuhan Tadika dan Taska (2017).

iii. Pembangunan Vertikal Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain

- Kemudahan pendidikan boleh dibangunkan secara bersepadu dengan kemudahan masyarakat lain dengan syarat, **keselamatan murid diutamakan dalam reka bentuk dan susun atur**. Contoh kemudahan yang dimaksudkan adalah seperti berikut:
  - bit polis
  - pusat komuniti
  - perpustakaan
  - kemudahan kebajikan
- Walau bagaimanapun, akses yang berbeza antara kemudahan pendidikan dengan kemudahan masyarakat lain perlu disediakan bagi menjamin keselamatan murid (**Rajah 9**).

Rajah 9 : Illustrasi Kemudahan Pendidikan Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula),
2022

Jadual 11 : Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Kemudahan Pendidikan Mengikut Kaedah Pembangunan

Kategori	Pembangunan Atas Tanah (Mendatar)		Pembangunan Vertikal (Menegak)		
	Konvensional	Berpusat	Satu Fungsi	Bercampur	Bersepadu
Prasekolah	✓	✓	⊗	✗	✓
Sekolah Rendah	✓	✓	⊗	✗	✓
Sekolah Menengah	✓	✓	✓	✗	✓
Sekolah Kompleks	✓	✓	⊗	✗	✗
Sekolah Pendidikan Khas	✓	✓	✗	✗	✓
Institut Pengajian Tinggi	✓	✓	✓	✗	✓

Petunjuk : ✓ = Sesuai   ⊗ = Tidak Digalakkan   ✗ = Tidak Sesuai

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

6.0 MEKANISME PENYEDIAAN KEMUDAHAN PENDIDIKAN

6.1 Agensi Bertanggungjawab

- i. Pembangunan sesebuah sekolah atau institusi pendidikan perlu merujuk Akta Pendidikan 1996 (Akta 550).
- ii. Memerlukan kerjasama pelbagai agensi dalam memastikan kelancaran penyediaan kemudahan pendidikan.
- iii. **Jadual 12** menunjukkan peranan setiap agensi yang bertanggungjawab dalam pembangunan kemudahan pendidikan.
- iv. Selain Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM), terdapat beberapa agensi lain yang turut terlibat dalam penyediaan pelbagai jenis kemudahan pendidikan mengikut kategori (**Jadual 13**).

Jadual 12 : Agensi Bertanggungjawab dalam Pembangunan Kemudahan Pendidikan

Peranan	Agensi Bertanggungjawab
Perancangan tapak	<ul style="list-style-type: none"> • Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) • Jabatan Pendidikan Negeri / Pejabat Pendidikan Daerah • PLANMalaysia • Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) • Pejabat Daerah dan Tanah • Jabatan Kerja Raya • Jabatan Ketua Pengarah Tanah dan Galian Persekutuan
Menyedia dan menyumbang tapak	<ul style="list-style-type: none"> • Pemaju • KPM (pembelian tanah perlu dilakukan terutamanya di kawasan yang tidak mempunyai tanah kerajaan projek pembangunan berskala besar oleh pemaju atau di kawasan pendalaman dan pulau)
Pembinaan bangunan	<ul style="list-style-type: none"> • Kementerian Pendidikan Malaysia (hanya bagi bangunan sekolah kerajaan KPM). • Pihak swasta sebagai syarat kelulusan Kebenaran Merancang (KM) atau melalui kaedah Corporat Social Responsibility (CSR) dan kerjasama awam swasta. • Lembaga Pengelola Sekolah (LPS) dan Majlis / Jabatan Agama Islam Negeri (MAIN / JAIN) bagi Sekolah Bantuan Kerajaan (SBK) dan Sekolah Agama Bantuan Kerajaan (SABK) di bawah KPM. • Jabatan Kerja Raya (JKR)
Penyelenggaraan	<ul style="list-style-type: none"> • Kementerian Pendidikan Malaysia • Lembaga Pengelola Sekolah (LPS) dan MAIN / JAIN bagi Sekolah Bantuan Kerajaan (SBK) dan Sekolah Agama Bantuan Kerajaan (SABK) di bawah KPM.

Sumber :

i) Kementerian Pendidikan Malaysia, 2020

ii) Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

*Nota: Bagi institusi pendidikan swasta, aspek pembinaan dan penyelenggaraan bangunan adalah merupakan tanggungjawab pihak swasta sepenuhnya.

Jadual 13 : Agensi Pelaksana Utama Mengikut Kategori Kemudahan Pendidikan

Kategori	Agensi Pelaksana Utama
Taska	Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat (KPWKM)
Tadika / Prasekolah (KPM)	<ul style="list-style-type: none"> • Kementerian Pendidikan Malaysia bagi Prasekolah (KPM) • Kementerian Kemajuan Desa Dan Wilayah bagi Tadika KEMAS • Kementerian Perpaduan Negara (JPNIN) bagi Tadika Perpaduan
Sekolah Rendah	<ul style="list-style-type: none"> • Kementerian Pendidikan Malaysia • *MAIN / JAIN
Sekolah Menengah	<ul style="list-style-type: none"> • Kementerian Pendidikan Malaysia • MARA bagi Maktab Rendah Sains Mara (MRSM) • Majlis Agama Islam Negeri
Sekolah Kompleks	Kementerian Pendidikan Malaysia
Sekolah Pendidikan Khas	
Institusi Pengajian Tinggi	Kementerian Pengajian Tinggi

Sumber :

i) Kementerian Pendidikan Malaysia, 2020

ii) Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

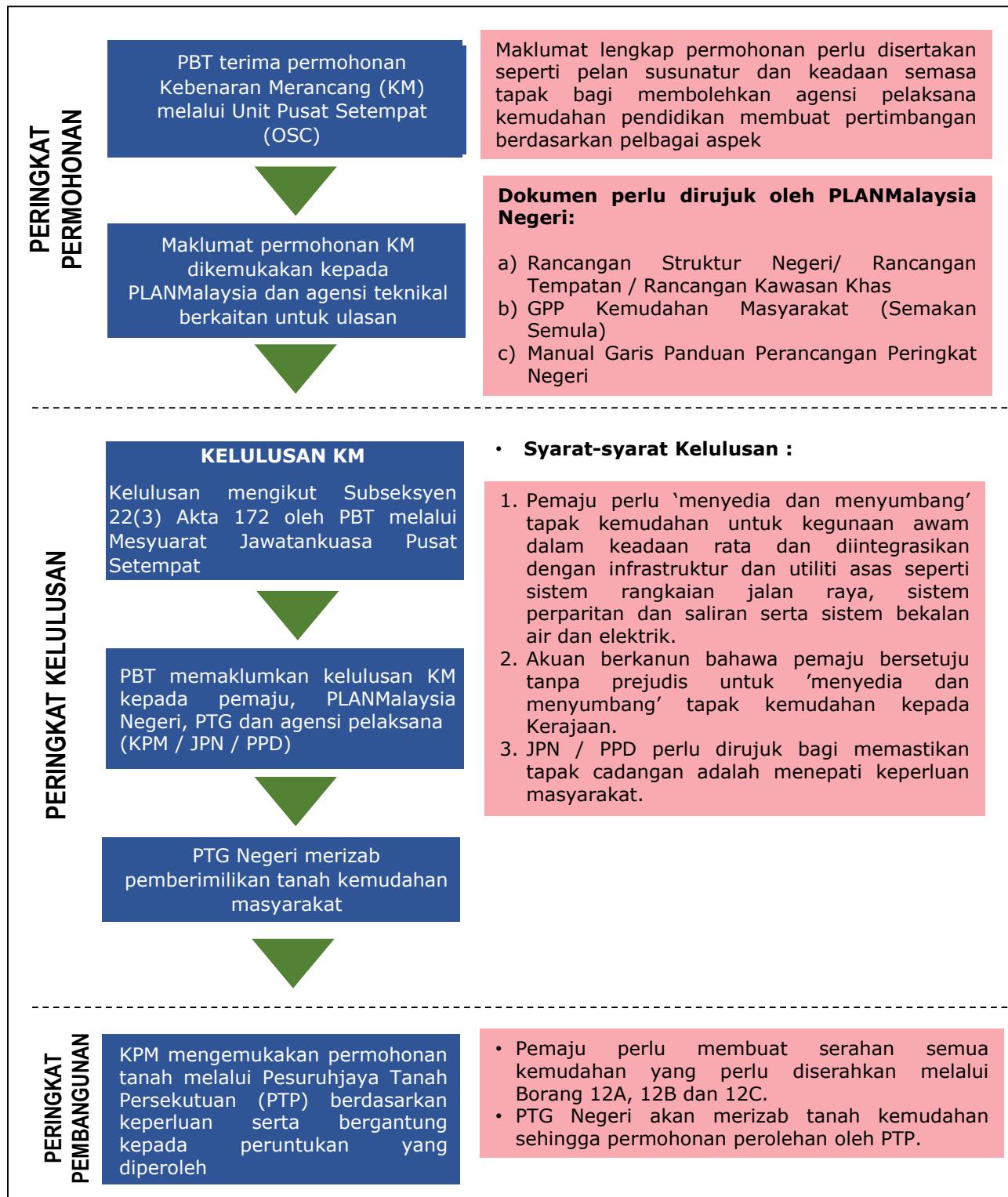
6.2 Penyediaan Kemudahan Pendidikan Melalui Kebenaran Merancang (KM) dan Peruntukan di bawah Seksyen 20A (Akta 172)

- i. Mekanisme pelaksanaan kemudahan pendidikan dibuat melalui proses Kebenaran Merancang (KM) di mana pembangunan baru perlu menyerahkan sebahagian tanah sebagai tapak kemudahan pendidikan.
- ii. Bagi permohonan KM yang melibatkan penyerahan tapak kemudahan pendidikan, dua agensi teknikal tambahan dicadangkan untuk dirujuk:
  - a) Jabatan Pendidikan Negeri (JPN)
  - b) Pejabat Pendidikan Daerah (PPD)
- iii. Hal ini bagi menyediakan *platform* kepada agensi-agensi berkaitan pendidikan menilai kesesuaian tapak sebelum diserahkan kepada pihak KPM.
- iv. Kriteria lokasi perletakan tapak kemudahan pendidikan yang sesuai dan tidak sesuai adalah sebagaimana disenaraikan dalam Jadual 2 (rujuk m/s 17).
- v. Bagi memastikan tapak kemudahan pendidikan yang diserahkan adalah **sesuai dan boleh dibangunkan**, PBT perlu memperjelaskan syarat-syarat kelulusan menyedia dan menyumbang tapak kemudahan untuk kegunaan awam.

'Menyedia dan menyumbang' merujuk kepada penyediaan tapak dalam **keadaan rata dan diintegrasikan dengan infrastruktur dan utiliti asas** seperti sistem rangkaian jalan raya, sistem perparitan dan saliran serta sistem bekalan air dan elektrik.

- vi. Proses penyediaan tapak kemudahan pendidikan melalui KM ditunjukkan dalam **Rajah 10**.

Rajah 10 : Proses Penyerahan Tapak Kemudahan Pendidikan Melalui Permohonan Kebenaran Merancang (KM)

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

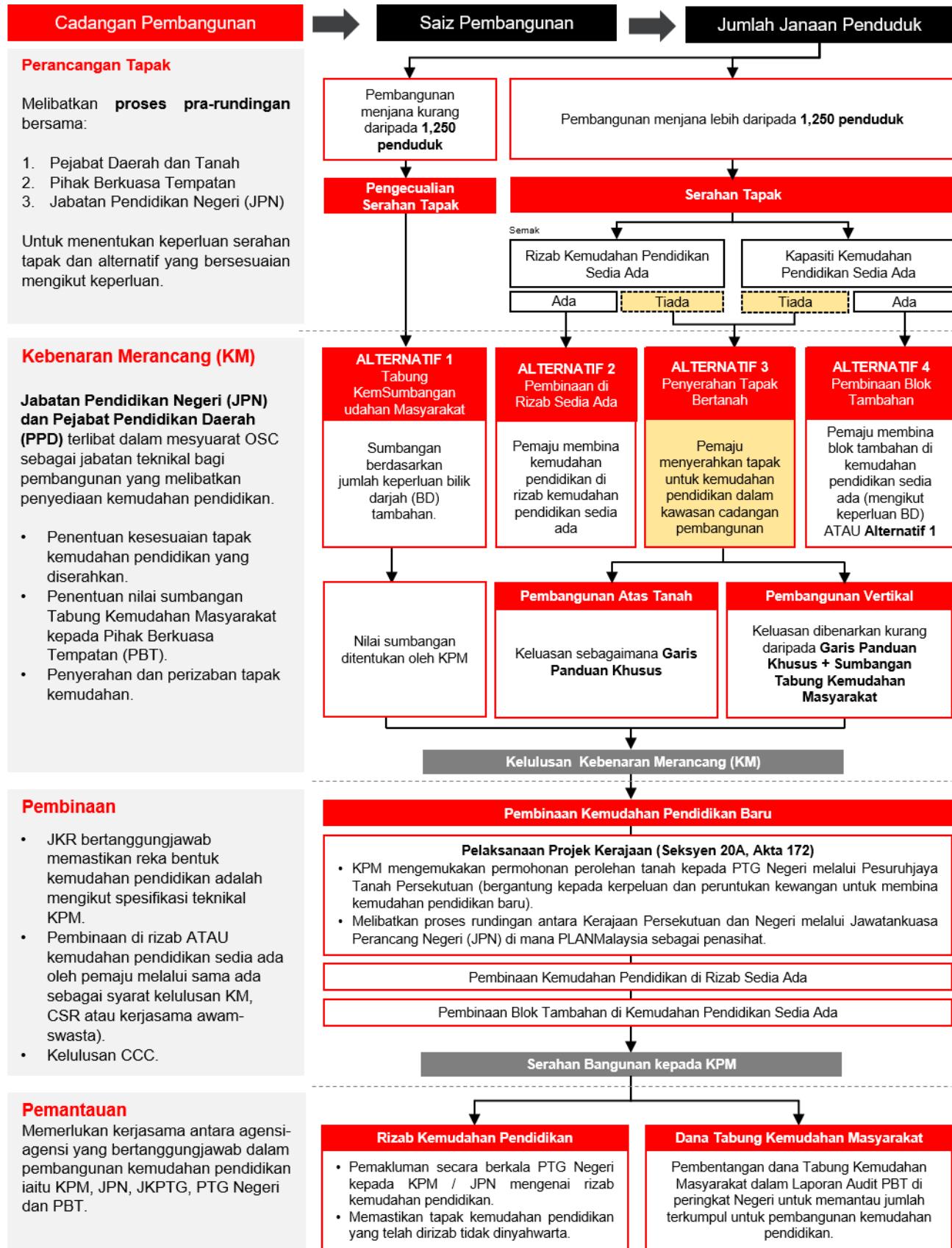
6.3 Keperluan Mewujudkan “Tabung Kemudahan Masyarakat”

- i. Penubuhan Tabung Kemudahan Masyarakat merupakan alternatif kepada permohonan yang melibatkan isu kekangan tanah untuk menyediakan kemudahan masyarakat. Walau bagaimanapun, kaedah ini perlu diperhalusi oleh PBT bersama agensi-agensi teknikal berkaitan mengikut jenis kemudahan yang perlu disediakan. Namun begitu, pelaksanaan tabung ini tidak boleh dijadikan alasan oleh pihak pemaju untuk tidak menunaikan tanggungjawab di dalam penyediaan kemudahan masyarakat berdasarkan keperluan penduduk semasa dan akan datang.
- ii. Tujuan lain penubuhan tabung ini adalah untuk mengatasi isu kekurangan peruntukan kewangan untuk membangunkan kemudahan pendidikan. Adalah dicadangkan agar penyediaan “tabung kemudahan masyarakat” boleh diwujudkan diperingkat negeri untuk digunakan oleh agensi berkaitan sebagai sumber kewangan alternatif. PBT memainkan peranan sebagai pemegang amanah dalam pengurusan tabung ini.
- iii. Pertimbangan dari pelbagai sudut termasuk keselamatan dan kesejahteraan penduduk perlu diberi keutamaan tanpa sebarang kompromi. Penubuhan “Tabung Kemudahan Masyarakat” serta penilaian jumlah pampasan yang perlu diserahkan oleh pemaju memerlukan perbincangan yang lebih mendalam dan terperinci antara agensi-agensi utama yang terlibat dalam pembangunan kemudahan pendidikan.

Antara **hasil sumbangan** dalam “Tabung Kemudahan Masyarakat” :

- a) Caruman daripada pemaju yang menjalankan **pembangunan berskala kecil** (janaan penduduk kurang daripada 1250 orang) di mana tapak kemudahan masyarakat tidak perlu disediakan.
- b) Caruman daripada pemaju yang **gagal menyediakan tapak kemudahan yang sesuai** sebagaimana disyaratkan iaitu :-
  - Lokasi yang sesuai
  - Keadaan tanah rata
  - Diintegrasikan dengan infrastruktur dan utiliti asasCaruman ini akan digunakan bagi menampung peningkatan kos untuk langkah-langkah mitigasi yang perlu dilaksanakan. Nilai pampasan perlu dibayar oleh pemaju sebagai syarat kelulusan permohonan KM.
- c) Pampasan daripada pemaju yang menyerahkan **tapak dengan keluasan kurang daripada yang ditetapkan** untuk pembinaan sekolah secara vertikal. Nilai pampasan perlu mendapat persetujuan daripada KPM sebagai agensi pelaksana utama yang akan membangunkan sekolah vertikal tersebut.
- d) **Rajah 11** menunjukkan ringkasan mekanisme penyediaan kemudahan pendidikan yang merangkumi empat alternatif iaitu :-
  - Sumbangan tabung kemudahan masyarakat
  - Pembinaan di rizab kemudahan sedia ada
  - Penyerahan tapak kemudahan
  - Pembinaan blok tambahan di kemudahan pendidikan sedia ada.

Rajah 11 : Ringkasan Mekanisme Penyediaan Kemudahan Pendidikan

**K E M U D A H A N
K E S I H A T A N**

1.0 PENGENALAN

Kemudahan kesihatan merujuk kepada perkhidmatan kesihatan yang disediakan oleh agensi awam serta swasta dalam memenuhi keperluan penduduk ke arah meningkatkan kualiti kehidupan dan kesihatan awam.

Kemudahan kesihatan dibahagikan kepada sembilan (9) kategori sebagaimana ditunjukkan dalam **Jadual 14**.

Jadual 14: Kategori Kemudahan Kesihatan

Kategori	Perincian
Institusi perubatan khas/ Institusi khas	Institusi perubatan khas merupakan hospital yang menyediakan penjagaan yang khusus kepada sesuatu penyakit/perkhidmatan contohnya Institut Perubatan Respiratori (IPR) dan Institut Kanser Negara (IKN) manakala institusi khas ialah kemudahan kesihatan bukan hospital yang menyediakan perkhidmatan sokongan perubatan contohnya Pusat Darah Negara (PDN).
Hospital Negeri	Hospital yang memberikan perkhidmatan kepakaran asas dan sub-kepakaran
Hospital Pakar Major	Hospital yang memberikan perkhidmatan kepakaran asas dan sub-kepakaran
Hospital Pakar Minor	Hospital yang memberikan perkhidmatan kepakaran asas
Hospital Tanpa Pakar	Perkhidmatan perubatan asas tanpa pakar. Perkhidmatan kepakaran diberikan melalui inisiatif hospital kluster dan lawatan pakar secara berkala
Klinik Kesihatan (KK) Jenis 1, 2 dan 3	<ul style="list-style-type: none"> • KK Jenis 1, 2 dan 3 adalah jenis klinik kesihatan yang disediakan dalam kawasan Bandar Global/ Wilayah/ Negeri. • Jumlah tадahan penduduk bagi penyediaan KK jenis ini adalah tertinggi iaitu 30,001 penduduk dan ke atas • Anggaran kedatangan pesakit sehari adalah 301 pesakit dan ke atas
Klinik Kesihatan Jenis 4 dan 5	<ul style="list-style-type: none"> • KK Jenis 4 & 5 adalah jenis klinik kesihatan yang disediakan dalam kawasan Bandar Utama dan Tempatan. • Jumlah tадahan penduduk bagi penyediaan KK jenis ini adalah sederhana iaitu 10,001 penduduk hingga 30,000 penduduk • Anggaran kedatangan pesakit sehari adalah 101 hingga 300 pesakit
Klinik Kesihatan Jenis 6 dan 7	<ul style="list-style-type: none"> • KK Jenis 6 & 7 adalah jenis klinik kesihatan yang disediakan dalam kawasan Pekan dan Kampung • Jumlah tадahan penduduk bagi penyediaan KK jenis ini adalah terendah iaitu antara 5000 penduduk hingga ke 10,000 penduduk • Anggaran kedatangan pesakit sehari adalah 51 hingga 100 pesakit
Klinik Komuniti	<ul style="list-style-type: none"> • Klinik komuniti merupakan fasiliti kesihatan primer yang menyediakan perkhidmatan pesakit luar dengan perkhidmatan pegawai perubatan dan farmasi bagi kawasan yang mempunyai tадahan penduduk kurang daripada 5,000 penduduk • Penyediaan klinik komuniti lazimnya dalam bentuk lot rumah kedai • Klinik Komuniti sesuai diletakkan di kawasan bandar di mana terdapat kesukaran untuk mendapatkan tapak pembinaan

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

*Nota : Garis panduan ini perlu dirujuk bersama dengan garis panduan Kementerian Kesihatan Malaysia yang terbaru.

2.0 PRINSIP-PRINSIP PERANCANGAN

i. Pengagihan Yang Saksama

- a) Perancangan dan pembangunan kemudahan kesihatan adalah berteraskan matlamat di bawah Rancangan Malaysia dan Pelan Strategik KKM terkini.
- b) Secara khususnya peletakan kemudahan hospital adalah di setiap wilayah dan negeri, manakala peletakan kemudahan klinik kesihatan disediakan dengan jarak perjalanan tidak melebihi 10km.

ii. Kemudahsampaian

- a) Lokasi kemudahan kesihatan perlu mudah diakses melalui jalan utama dan perkhidmatan pengangkutan awam. Lintasan laluan pejalan kaki yang selamat dan memenuhi keperluan pesakit golongan kurang upaya, warga emas dan kanak-kanak juga perlu disediakan (hendaklah mematuhi GPP Reka Bentuk Sejagat).
- b) Kemudahan kesihatan digalakkan untuk diletakkan dalam kawasan pembangunan berorientasikan transit, dalam radius 400m daripada stesen perhentian pengangkutan awam dengan kelengkapan kemudahan laluan pejalan kaki dan perkhidmatan bas perantaraan.

iii. Keselesaan dan Keselamatan

- a) Tapak kemudahan kesihatan perlu bebas daripada ancaman banjir dan halangan fizikal.
- b) Tapak perlu dilengkapi dengan kemudahan utiliti serta tidak bercanggah dengan aktiviti guna tanah di sekeliling dan zon guna tanah yang digariskan dalam rancangan pemajuan yang terkini.
- c) Keluasan tapak perlu memenuhi keperluan minimum bagi kemudahan utama dan sokongan serta pembangunan akan datang.
- d) Bangunan kemudahan perlu memenuhi keperluan teknikal terutamanya dari segi reka bentuk keluasan lantai minimum dan pengurusan bencana, jangkitan dan pemindahan (*evacuation*).
- e) Kemudahan kesihatan perlu mempunyai pengurusan bahan buangan klinikal secara berjadual.

iv. Interaksi

Kemudahan kesihatan perlu dilengkapi dengan kemudahan sokongan bukan klinikal seperti balai pelawat, ruang rehat, surau, kafeteria dan lain-lain kemudahan untuk pelawat dan kakitangan berserta dengan fasad bangunan, landskap serta ruang rekreasi yang menarik dan interaktif.

v. Integrasi

Kemudahan kesihatan boleh diintegrasikan dengan kemudahan lain, sebagaimana diperuntukkan di bawah Akta Hakmilik Strata 1985 (Akta 318) dan Akta Pengurusan Strata (Akta 757) dengan syarat memenuhi keperluan teknikal terutamanya dari segi kawalan jangkitan dan lain-lain keperluan KKM.

vi. Struktur dan Karakter

Kemudahan kesihatan perlu mempunyai sempadan yang jelas dengan memenuhi keperluan anjakan bangunan dan *perimeter planting* agar keselamatan serta privasi pesakit, pelawat dan kakitangan dijaga.

vii. Teknologi

- a) Teknologi boleh digunakan untuk meningkatkan kualiti dan kecekapan perkhidmatan.
- b) Teknologi juga dapat mengurangkan kedatangan pesakit secara fizikal ke kemudahan kesihatan dan mengurangkan penggunaan ruang serta kemudahan.

3.0 GARIS PANDUAN UMUM

3.1 Perancangan Tapak

Jabatan Kerja Raya (JKR) telah memperincikan beberapa kriteria dalam memilih tapak kemudahan kesihatan yang sesuai (**Jadual 15**).

3.2 Reka Bentuk

- i. Bagi skim pemajuan yang melibatkan kaedah kerjasama awam-swasta seperti bina dan serah sebahagian bangunan, pemaju digalakkan membuat rundingan awal dengan pihak KKM untuk mengenal pasti keperluan reka bentuk dan keperluan teknikal.
- ii. Reka bentuk kemudahan kesihatan perlu mengutamakan keselamatan, keselesaan serta keperluan pesakit dan pelawat.

Jadual 15: Kriteria Pemilihan Tapak Kemudahan Kesihatan oleh JKR

Kategori	Perincian
Lokasi	Kemudahan kesihatan digalakkan berada dalam kawasan yang mudah dicapai oleh penduduk seperti kawasan TOD, iaitu dalam radius 400 meter – 1,000 meter daripada stesen pengangkutan awam dan dilengkapi dengan laluan pejalan kaki dan perkhidmatan bas perantaraan.
Kemudahsampaian	Lokasi kemudahan kesihatan perlu mudah diakses oleh masyarakat setempat dengan sekurang-kurangnya 2 jalan masuk (awam dan kecemasan) dan dihubungkan dengan jalan utama.
Topografi	Tapak perlu mempunyai topografi tapak yang rata dan beralun serta bebas daripada ancaman banjir dan halangan fizikal berserta dengan keadaan geologi tapak yang stabil dan tidak berbatu, berpaya, bersungai atau mempunyai takungan air.
Kemudahan Utiliti	Tapak perlu dilengkapi dengan jajaran kemudahan utiliti (bekalan elektrik, air, telekomunikasi dan pembetungan).
Guna Tanah	Guna tanah tapak perlu sesuai dengan aktiviti guna tanah sekeliling dan tidak bercanggah dengan zon guna tanah yang digariskan dalam Rancangan Tempatan (RT) atau Rancangan Kawasan Khas (RKK) yang telah diwartakan.
Keluasan Tapak	Keluasan tapak perlu memenuhi keperluan minimum bagi bangunan perkhidmatan, tempat letak kenderaan, kemudahan <i>lay-by</i> bagi perkhidmatan teksi dan <i>e-hailing</i> , landskap, kuarters kakitangan (mengikut keperluan) serta penambahan pembangunan masa hadapan

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

iii. Komponen Asas

- a) Aspek reka bentuk bangunan, keluasan lantai bangunan, jumlah katil (bagi hospital), kos pembinaan dan penyelenggaraan, komponen klinikal, komponen sokongan klinikal dan bukan klinikal perlu mematuhi :
  - Garis panduan KKM yang berkaitan
  - Garis panduan dan peraturan bagi perancangan bangunan terkini
- b) Reka bentuk kemudahan kesihatan boleh dirujuk kepada *Pre-Approved Plan* yang disediakan oleh JKR, iaitu pelan lukisan reka bentuk bangunan yang tersedia dan lengkap dengan input seni bina, struktur, mekanikal, elektrik dan ukur bahan. Reka bentuk bangunan perlu menepati keperluan teknikal, garis panduan bangunan dan perundangan kerajaan seperti Akta Jalan, Parit dan Bangunan 1974 (Akta 133) dan Undang-Undang Kecil Bangunan Seragam 1984. Cadangan reka bentuk bagi bentuk khas bangunan mengikut kesesuaian tapak boleh dipertimbangkan dengan persetujuan pihak JKR.

iv. Integrasi dengan Kemudahan Lain

- a) Pejabat Kesihatan Daerah (PKD) dan kuarters kakitangan digalakkan untuk diintegrasikan bersama kemudahan kesihatan dengan keluasan tambahan 0.5 ekar (minimum) mengikut piawaian keluasan lantai bagi pejabat, kuarters dan asrama dalam Garis Panduan dan Peraturan Perancangan Bangunan.
- a) Bagi kemudahan kesihatan yang berkongsi ruang bangunan dengan aktiviti guna tanah lain seperti aktiviti komersial, aspek pengurusan ruang tersebut adalah tertakluk kepada Akta Hakmilik Strata 1985 [Akta 318]. Agensi kesihatan terlibat selaku pemilik petak / ruang tersebut perlu berurusan dengan Badan Pengurusan Bersama (JMB) selaras dengan Akta Pengurusan Strata 2013 [Akta 757].
- b) Akses masuk dan kemudahan TLK yang berasingan perlu digalakkan bagi kemudahan kesihatan yang melibatkan hak milik strata.

v. Pelan Pengurusan Bencana, Jangkitan dan Pemindahan

- a) Semua kemudahan kesihatan yang melebihi 12 tingkat, disarankan menyediakan Pelan Pengurusan Bencana, Jangkitan dan Pemindahan.
- b) Pelan komprehensif yang melibatkan permohonan hospital swasta hendaklah mengikut keperluan Cawangan Kawalan Amalan Perubatan Swasta, Bahagian Amalan Perubatan (CKAPS).

vi. Penyediaan Tempat Letak Kenderaan dan Alternatif

- a) KKM perlu merancang, mengambil kira dan mengenal pasti jumlah serta tahap kesediaan perjawatan dengan Jabatan Perkhidmatan Awam (JPA) berdasarkan keperluan semasa dan akan datang sebelum sesuatu projek pembangunan diluluskan.
- b) Beberapa tindakan alternatif digalakkan bagi meminimakan keperluan penyediaan TLK atau meningkatkan tahap kecekapan pengurusan kemudahan TLK yang merangkumi:
  - Kemudahan TLK pelawat pintar
  - Sistem pengurusan nombor giliran pesakit
  - Perkhidmatan perawatan domisiliari dan perkhidmatan klinik bergerak
  - Menaiktaraf kemudahan TLK
  - Kemudahan *lay-by* dan kawasan menunggu
  - Kemudahan pengangkutan awam
  - Perkhidmatan kesihatan secara maya
  - Kemudahan farmasi pandu lalu

4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS

Garis panduan bagi kemudahan kesihatan ini dirangka berdasarkan aspek-aspek berikut :

- i. Kategori kemudahan hospital dan jenis perkhidmatan
- ii. Jenis kemudahan klinik kesihatan dan klinik komuniti
- iii. Kriteria pemilihan tapak bagi serahan tapak
- iv. Kategori kawasan perkhidmatan mengikut hierarki bandar dan luar bandar
- v. Jumlah tadahan penduduk dalam radius 5km - 10km dan pengiraan jangkaan kedatangan pesakit dalam sehari
- vi. Keperluan keluasan tapak minimum, keluasan lantai bangunan, bilangan katil hospital, komponen klinikal, sokongan klinikal dan sokongan bukan klinikal kemudahan kesihatan.

Jadual 16 dan **Jadual 17** menunjukkan garis panduan khusus bagi kemudahan kesihatan.

Jadual 16 : Garis Panduan Khusus Hospital Awam

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori						
	Institusi Perubatan Khas/ Institusi Khas	Hospital Negeri	Hospital Pakar Major	Hospital Pakar Minor	Hospital Tanpa Pakar		
Jenis Perkhidmatan	Mengikut Pengkhususan	Perkhidmatan kepakaran dan subkepakaran	Perkhidmatan kepakaran dan subkepakaran	Perkhidmatan kepakaran asas	Perkhidmatan asas dan kepakaran secara Inisiatif Kluster/lawatan berkala		
	22 Jenis Perkhidmatan Wilayah						
Kawasan Perkhidmatan dan Bilangan Tadahan Penduduk	Bandar Global / Wilayah (>1.5 Juta penduduk)						
	Bandar Negeri						
			Bandar Utama (>100,000 Penduduk)				
			Bandar Tempatan (10,000 – 100,000 penduduk atau merupakan Pusat Pentadbiran Daerah)				
Bilangan Katil	Mengikut Keperluan	Mengikut Keperluan	>300	150 – 300	<150		
Keluasan Tapak	4 hektar (10 ekar) – 12 hektar (30 ekar)						
Anjakan Bangunan (Minimum)	<ul style="list-style-type: none"> • Menghadap Jalan : 40' (12.2m) • Sempadan Bersama: 20' (6.1m) 						
Lebar Jalan (Minimum)	<ul style="list-style-type: none"> • Jalan Perkhidmatan: 66' (20.1m) • Jalan Keluar-Masuk: 50' (15.2m) 						

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Sambungan

Jadual 16 : Garis Panduan Khusus Hospital Awam

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori				
	Institusi Perubatan Khas/ Institusi Khas	Hospital Negeri	Hospital Pakar Major	Hospital Pakar Minor	Hospital Tanpa Pakar
Tempat Letak Kenderaan (TLK)	Kereta	Kakitangan <ul style="list-style-type: none"> 1 petak TLK / 1 kakitangan pentadbiran dan profesional (P&P) 1 petak TLK / 3 kakitangan sokongan 	Pesakit <ul style="list-style-type: none"> Pesakit Dalam : 1 petak TLK / 1 Katil Tambahan 20% petak TLK untuk pelawat 	Kawasan Kuarters <ul style="list-style-type: none"> 1 petak TLK / 1 unit kediaman Tambahan 10% petak TLK untuk pelawat 	
	Motosikal	20% daripada jumlah TLK			
	OKU	<ul style="list-style-type: none"> Sehingga 500 lot – 9 petak Melebihi 500 lot – 2% daripada jumlah TLK dengan kemudahan <i>ramp</i> 			
	Ambulans	Minimum 2 petak Tempat Letak Ambulans (rujuk kepada garis panduan KKM)			
	Ruang lay-by	Minimum 5 ruang <i>lay-by</i> teksi dan perkhidmatan <i>e-hailing</i>			
Tanah Lapang, Landskap dan Rekreasi		<ul style="list-style-type: none"> Penyediaan 10% tanah lapang. 70% tanah lapang berpusat dan berfungsi dan 30% lagi boleh dikira termasuk <i>perimeter planting</i>, zon penamparan dan kemudahan rekreasi seperti padang permainan, kolam renang, gelanggang badminton / tenis / takraw / skuash dan trek jogging. <i>Perimeter planting</i> minimum 10' (3.1m) dan termasuk dalam jarak anjakan bangunan. 			
		Menyediakan kemudahan untuk golongan kurang upaya dan mematuhi GPP Reka Bentuk Sejagat.			
Kemudahan Orang Kurang Upaya (OKU)		<ul style="list-style-type: none"> <i>Specialist Clinics</i> <i>Emergency</i> <i>Day care, Endoscopy and Day Surgery Unit</i> <i>Haemodialysis</i> <i>Intensive Care Unit (ICU)</i> <i>Operation Theatres (OTs)</i> <i>Labour and Delivery Suite</i> <i>Respiratory and Haemodynamic Unit</i> <i>Specialist's Office</i> 			
		<ul style="list-style-type: none"> <i>General Medicine Ward</i> <i>First Class Ward</i> <i>General Surgery Ward</i> <i>Orthopedic Wards</i> <i>General Paediatric Ward</i> <i>Gynaecology Ward</i> <i>Obstetric Ward</i> <i>Ear, Nose and Throat (ENT)</i> <i>Dental Wards</i> <i>Neuro Surgery Wards</i> <i>Plastic Surgery Wards</i> <i>Ophthalmology Ward</i> 			
Komponen Sokongan Klinikal		<ul style="list-style-type: none"> <i>Rehabilitation</i> <i>Imaging Unit</i> <i>Pathology</i> <i>Blood Bank</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Forensic / Mortuary</i> <i>Farmasi (Inpatient and Outpatient)</i> <i>Medical Store</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Central Sterile Services Department (CSSD)</i> <i>Medical Records</i> 	
Komponen Sokongan Bukan Klinikal		<ul style="list-style-type: none"> <i>Privatised Support Services</i> <i>Continuing Medical Education (CME)</i> <i>Health Education Unit (HEU)</i> <i>Medical Social Service</i> <i>Public Amenities</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Administration</i> <i>On Call Complex</i> <i>IT Department</i> <i>Engineering Block</i> <i>Catering</i> <i>Nurses Hostel</i> <i>Housemen Quarters</i> <i>Staff Quarters</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Porterage & Transport</i> <i>Specialist Office Complex</i> <i>Recreation Facilities</i> <i>Staff Cafeteria</i> <i>Public Cafeteria</i> <i>Balai Pelawat (Visitor Centre)</i> 	

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

*Nota : Garis panduan ini perlu dirujuk bersama dengan garis panduan Kementerian Kesihatan Malaysia yang terbaru.

Jadual 17: Garis Panduan Khusus Klinik Kesihatan

Kriteria		Perincian Mengikut Jenis Klinik Kesihatan										
		Jenis 1	Jenis 2	Jenis 3	Jenis 4	Jenis 5	Jenis 6	Klinik Komuniti				
Kawasan Perkhidmatan		Bandar Global / Wilayah / Negeri			Bandar Utama / Tempatan		Pekan / Kampung					
Bilangan Tadahan Penduduk (dalam radius 5 - 10km) (orang)		>80,000	50,001 - 80,000	30,001 - 50,000	15,001 - 30,000	10,001 - 15,000	5,001 - 10,000	<5,000 >10,000				
Jangkaan Kedatangan Pesakit Sehari (orang/hari)		>800	501 - 800	301 - 500	151 - 300	101 - 150	51 - 100	<50				
Keluasan Tapak Minimum	Mendarat	3.0 ekar			2.5 ekar		1.3 ek.	1.5 ek.				
	Vertikal	1.5 ekar										
Keluasan Lantai Bangunan (GFA) (m.p.)		>7000	5,000 - 7,000	3,000 - 5,000	2,000 - 3,000	1,000 - 2,000	700 - 1,000	<700 • 1 unit / lot rumah kedai • Digalakkan secara integrasi dengan Pusat Transformasi Bandar (UTC), Pusat Transformasi Luar Bandar (RTC) dan Pusat Komuniti Desa (PKD)				
Anjakan Bangunan (Minimum)		<ul style="list-style-type: none"> Menghadap Jalan : 40' (12.2m) Sempadan Bersama: 20' (6.1m) 										
Lebar Jalan (Minimum)		<ul style="list-style-type: none"> Jalan Perkhidmatan: 66' (20.1m) Jalan Keluar-Masuk: 50' (15.2m) 										
Tempat Letak Kenderaan (TLK)	Kereta	Kakitangan <ul style="list-style-type: none"> 1 petak TLK / 1 kakitangan pentadbiran dan profesional (P&P) 1 petak TLK / 3 kakitangan sokongan 			Pesakit 1 petak TLK / 46.4 m.p.(500 k.p.) keluasan lantai kasar (GFA)		Kuarters <ul style="list-style-type: none"> 1 petak TLK / 1 unit kediaman Tambahan 10% TLK petak untuk pelawat 					
	Motosikal	20% daripada jumlah TLK										
	OKU	2% daripada jumlah TLK dengan kemudahan ramp										
	Ambulans	Minimum 2 petak Tempat Letak Ambulans (rujuk kepada garis panduan KKM)										
	Ruang Lay-By	Minimum 5 ruang lay-by teksi dan perkhidmatan e-hailing										
Tanah Lapang, Lanskap dan Rekreasi		<ul style="list-style-type: none"> 5% daripada keluasan tapak (boleh disediakan sebagai <i>outdoor, indoor</i> mahupun <i>rooftop space</i>). Perimeter planting minimum 10' (3.1m) dan termasuk dalam jarak anjakan bangunan. 										
Kemudahan Orang Kurang Upaya (OKU)		<ul style="list-style-type: none"> Menyediakan kemudahan untuk golongan kurang upaya dan mematuhi GPP Reka Bentuk Sejagat. Ramp untuk pelanggan berkerusi roda Tandas OKU 										

Sambungan

Jadual 17 : Garis Panduan Khusus Klinik Kesihatan

Kriteria	Perincian Mengikut Jenis Klinik Kesihatan							Klinik Komuniti	
	Jenis 1	Jenis 2	Jenis 3	Jenis 4	Jenis 5	Jenis 6	Jenis 7		
*Komponen Utama	Klinik Perubatan Keluarga	✓	✓	✓	X	X	X	<ul style="list-style-type: none"> • Klinik Pesakit Luar (Asas) • Klinik Penyakit Tidak Berjangkit Kronik (NCD) • Klinik Kesihatan Ibu dan Anak 	
	Klinik Kesihatan Ibu dan Anak	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
	• Pendidikan dan Promosi Kesihatan	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
	• Pusat Bersalin Alternatif	✓	✓	✓	P	P	P		
	• Bilik Pemerhatian Pesakit	✓	✓	✓	P	P	P		
	Klinik Warga Sihat	✓	✓	✓	✓	✓	X		
	Klinik Pesakit Luar	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
	• Pusat Sumber Pesakit	✓	✓	✓	✓	✓	X		
	• Unit Penyakit Berjangkit	✓	✓	✓	✓	X	X		
	Bilik Kecemasan	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
	Klinik Pergigian	✓	✓	O	O	P	P		
	Pendidikan dan Promosi Kesihatan Komuniti	✓	✓	✓	X	X	X		
	Rehabilitasi	✓	✓	✓	X	X	X		
	• Umum	✓	✓	✓	X	X	X		
	• Kanak-kanak	✓	✓	✓	X	X	X		
	• Psikososial	✓	✓	X	X	X	X		
*Komponen Sokongan Klinikal	Makmal Perubatan	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
	Farmasi	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
	Pentadbiran	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
	Kemudahan Awam	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
	Kesihatan Persekitaran	✓	✓	✓	✓	X	X		
	Pengimejan Diagnostik	✓	✓	✓	✓	P	P		
	Rekod Kesihatan	✓	✓	✓	X	X	X		
Komponen Sokongan Bukan Klinikal		<ul style="list-style-type: none"> • Ruang menunggu yang sesuai dan selesa dan dilengkapi dengan bahan-bahan bacaan / pendidikan kesihatan • Ruang Penyusuan Susu Ibu • Ruang Tukar Lampin Anak • Tandas Awam 					<ul style="list-style-type: none"> • Tandas Anggota Klinik • Surau • Bilik Mesyuarat • Sistem Pembesar Suara • Telefon Awam • Kafeteria • Perkhidmatan Kedai Kesihatan 		
<p>Petunjuk : ✓=Lengkap, O=Separa Lengkap, P=Pilihan, X=Tidak Disediakan</p>									

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

*Nota : Garis panduan ini perlu dirujuk bersama dengan garis panduan Kementerian Kesihatan Malaysia yang terbaru.

5.0 KAE DAH PEMBANGUNAN

5.1 Pembangunan Mendatar

i. Pembangunan Bangunan Sesebuah

- a) Kaedah pembangunan ini adalah sesuai untuk semua kategori kemudahan kesihatan.
- b) Secara keseluruhannya, keluasan tapak kemudahan kesihatan adalah 3.5 ekar. Ini memenuhi keluasan tapak yang dicadangkan iaitu minimum 3 ekar dengan tambahan 0.5 ekar bagi kuarters.
- c) **Rajah 12** menunjukkan pelan konsep klinik kesihatan seluas 3.5 ekar secara berasingan yang merangkumi kuarters kakitangan dan tempat letak kenderaan bagi orang awam.

ii. Pembangunan Secara Bersepadu

Hospital awam boleh dibangunkan secara berpusat dan bersepadu seperti perkhidmatan polis dan perkhidmatan bomba dan penyelamat di satu kawasan bagi membentuk suatu kawasan khas atau "**Kemudahan Kecemasan Bersepadu**". Ia dapat meningkatkan kualiti dan kecekapan perkhidmatan kecemasan dan penyelamat di masa akan datang.

Rajah 12: Pelan Konsep Pembangunan Kemudahan Klinik Kesihatan Secara Konvensional

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

5.2 Pembangunan Vertikal

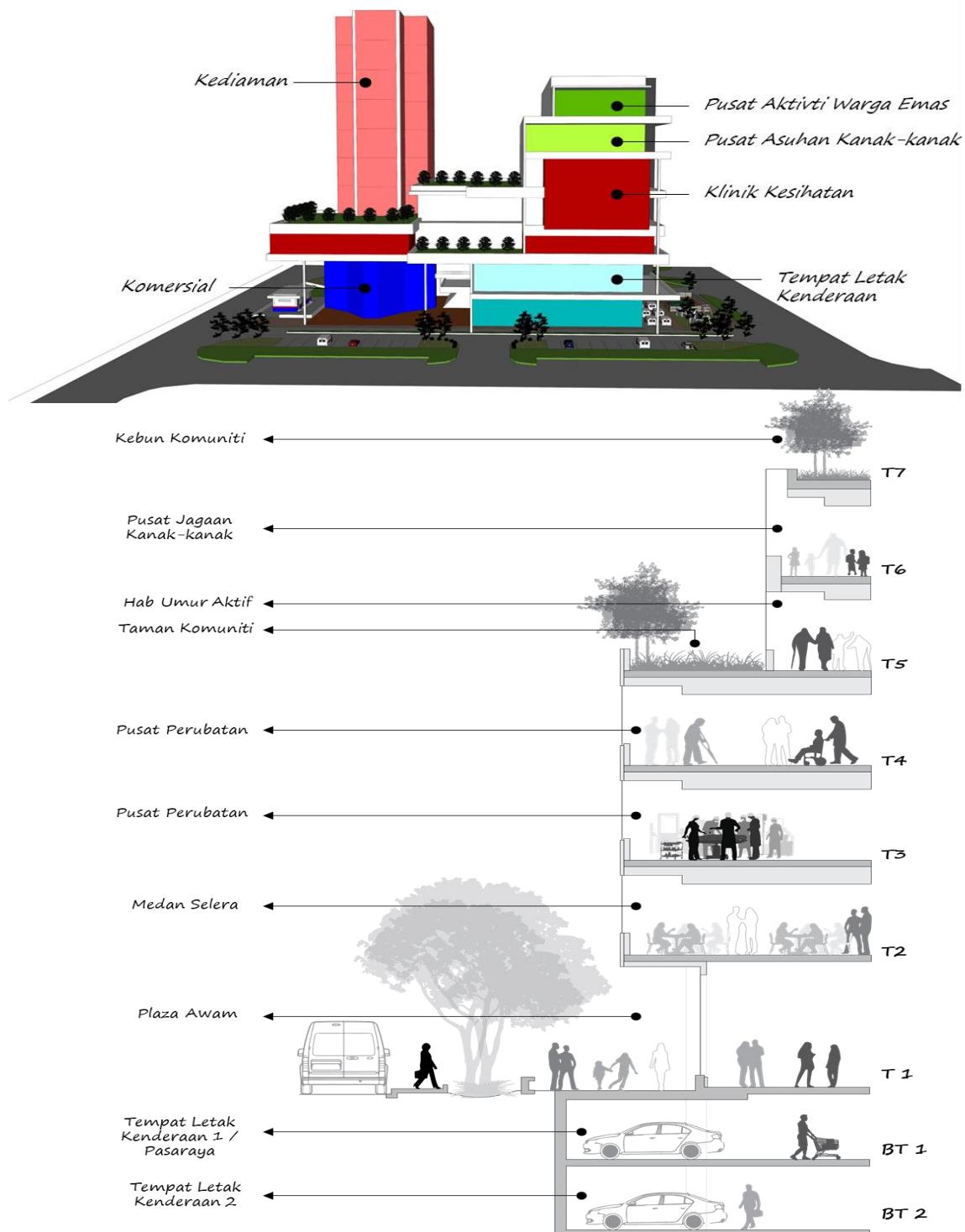
i. Pembangunan Vertikal Satu Fungsi

- Kaedah pembangunan meliputi beberapa kategori **klinik kesihatan**. Bagi kemudahan kesihatan Jenis **1,2 dan 3** adalah mengikut hieraki Bandar Global, Bandar Wilayah atau Bandar Negeri dengan jumlah tадahan penduduk penduduk antara 30,001 hingga 50,000 orang.
- Pembangunan kemudahan kesihatan (klinik kesihatan) di bangunan bertingkat perlu menepati kriteria yang ditetapkan dan mengemukakan cadangan serahan tapak setelah mendapat kelulusan awal PBT serta persetujuan pihak JKN dan PKD (melalui proses rundingan).
- Keluasan tapak minima bagi pembangunan klinik kesihatan (*stand alone building*) adalah 1 ekar tidak termasuk TLK (*surface carpark*).
- Walaupun keluasan tapak adalah kecil, ia mampu mencapai keluasan lantai bangunan (GFA) yang ditentukan iaitu 3,500 meter persegi melalui penambahan bilangan tingkat bangunan.

ii. Pembangunan Vertikal Bercampur dengan Perumahan dan Komersial

- Kaedah pembangunan ini sesuai bagi **klinik kesihatan jenis 1,2,3** dan juga **klinik komuniti** bagi kategori Bandar Global, Bandar Wilayah atau Bandar Negeri dengan tадahan penduduk melebihi 80,000 orang.
- Pembangunan jenis ini perlu menepati kriteria dan mengemukakan cadangan untuk membina serta menyerahkan sebahagian bangunan bagi tujuan kemudahan kesihatan (klinik kesihatan) setelah mendapat kelulusan awal PBT serta persetujuan pihak JKN dan PKD (melalui proses rundingan).
- **Rajah 13** merupakan ilustrasi klinik kesihatan yang disediakan dalam sebuah kompleks membeli-belah. Serahan tapak melibatkan sebahagian bangunan ruang 2 tingkat dengan keluasan lantai (GFA) sebanyak 8,500 meter persegi.

Rajah 13: Ilustrasi Pembangunan Klinik Kesihatan Vertikal Bercampur dengan Perumahan dan Komersial

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

*Nota:

- Kemudahan klinik memerlukan *direct vehicle access* bagi mengendalikan kes-kes kecemasan.
- Kemudahan *lif stretcher* bagi memindahkan pesakit dari klinik ke aras bawah untuk dirujuk ke hospital

iii. Pembangunan Vertikal Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain

Kemudahan kesihatan kategori klinik kesihatan jenis 1,2,3 dan juga klinik komuniti boleh dibangunkan secara bersepadu dengan kemudahan masyarakat lain yang bersesuaian dalam satu kompleks bangunan iaitu :

- Bit polis
- Pusat komuniti
- Kemudahan kebajikan

Jadual 18 : Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Kemudahan Kesihatan Mengikut Kaedah Pembangunan

Kategori	Pembangunan Mendatar		Pembangunan Vertikal (Menegak)		
	Konvensional	Berpusat	Satu Fungsi	Bercampur	Bersepadu
Hospital Negeri	✓	✓	✓	✗	✗
Hospital Pakar Major	✓	✓	✓	✗	✗
Hospital Pakar Minor	✓	✓	✓	✗	✗
Hospital Tanpa Pakar	✓	✓	✓	✗	✗
KK Jenis 1, 2, dan 3	✓	✓	✓	✓	✓
KK Jenis 4 dan 5	✓	✓	✗	✗	✗
KK Jenis 6 dan 7	✓	✓	✗	✗	✗
Klinik Komuniti	✓	✓	✗	✗	✓

Petunjuk : ✓=Sesuai   ✗=Tidak Sesuai

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

6.0 MEKANISMA PENYEDIAAN KEMUDAHAN KESIHATAN

6.1 Agensi Bertanggungjawab

Penyediaan kemudahan kesihatan melibatkan pelbagai agensi kerajaan di peringkat persekutuan, negeri dan juga tempatan (**Jadual 19**). Kemudahan kesihatan yang efisien memerlukan kerjasama antara setiap agensi pelaksana untuk meningkatkan kualiti hidup masyarakat.

6.2 Penyediaan Kemudahan Kesihatan Melalui Kebenaran Merancang (KM) dan Secara Rundingan di bawah Seksyen 20A Akta 172

- i. Pembangunan kemudahan kesihatan melalui KM bermaksud penyediaan kemudahan kesihatan seperti klinik kesihatan dilaksanakan melalui serahan tanah, bangunan kosong ataupun sebahagian ruang berstrata.
- ii. Pembangunan ini hendaklah berpaksikan kepada 4 peranan pembangunan seperti yang disenaraikan (**Jadual 19**).
- iii. Penglibatan agensi bertanggungjawab adalah penting dalam memastikan kualiti pembangunan kemudahan kesihatan yang disediakan bersesuaian dengan keperluan penduduk.
- iv. Pembangunan secara rundingan di bawah Seksyen 20A, Akta 172 membolehkan pembangunan kemudahan kesihatan dilakukan secara rundingan.

Jadual 19 : Agensi Bertanggungjawab dalam Penyediaan Kemudahan Kesihatan

Peranan	Agenzi Bertanggungjawab
Perancangan Tapak	KKM/ PBT / PDT / JKPTG
Pembangunan	Kementerian Kesihatan Malaysia dan Jabatan Teknikal
Pemantauan Pembangunan	Kementerian Kesihatan Malaysia dan Jabatan Kerja Raya
Penguatkuasaan	Kementerian Kesihatan Malaysia

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

6.3 Alternatif Serahan Tapak Kemudahan Kesihatan

- i. Pihak pemaju perlu membuat serahan tapak bagi penyediaan kemudahan kesihatan sekiranya pembangunan tersebut menepati kriteria tадahan penduduk yang ditetapkan dalam garis panduan ini.
- ii. Kaedah serahan tapak adalah berbeza bergantung kepada keluasan pembangunan dan unjuran tадahan penduduk.
- iii. Terdapat lima (5) alternatif serahan tapak bagi penyediaan kemudahan kesihatan, tertakluk kepada *best planning practices* di tapak oleh pihak PBT dan agensi terlibat.

Alternatif 1:

Serahan Tapak Bertanah Mengikut Piawaian Keluasan Tapak

- Penyerahan tapak bertanah mengikut piawaian keluasan tapak minimum bagi sesuatu kawasan tадahan (Garis Panduan Khusus).
- Memastikan proses serahan tapak memenuhi syarat-syarat ditetapkan.

Alternatif 2:

Serahan Tapak dalam Bangunan Bertingkat

- Penyerahan sebahagian ruang berstrata dalam bangunan bertingkat (vertikal).
- Penggunaan alternatif ini digalakkan di kawasan bandar (fill-in development) dan pembaharuan semula bandar (rujuk Panduan Pelaksanaan Pembaharuan Semula Bandar).
- Sesuai bagi klinik kesihatan jenis 1 hingga jenis 3 dan klinik komuniti melalui kaedah pembangunan vertikal bercampur dengan perumahan dan komersial atau vertikal bersepada dengan kemudahan masyarakat lain.
- Keluasan tapak yang diserahkan perlu memenuhi keluasan lantai bangunan minimum yang ditetapkan.

Alternatif 3:

Membina dan Menyerah Bangunan Kosong Mengikut Spesifikasi Teknikal

- Membina dan menyerah bangunan kosong yang memenuhi spesifikasi teknikal KKM, PKD dan PBT dari segi keluasan lantai bangunan, reka bentuk, kelengkapan utiliti, penyediaan TLK serta lain-lain syarat teknikal.
- Bangunan kosong ini akan diserahkan kepada KKM dan akan dilengkapi dengan kemudahan serta peralatan kesihatan oleh pihak KKM.
- Penggunaan alternatif ini digalakkan di kawasan bandar dan pembaharuan semula bandar.

Alternatif 4:

Sumbangan Tabung Kemudahan Masyarakat

Memberi sumbangan tabung kemudahan masyarakat berdasarkan jumlah unit rumah dan nilai sumbangan per unit ditentukan oleh Jabatan Penilaian dan Perkhidmatan Harta (JPPH) di peringkat PBT.

Alternatif 5:

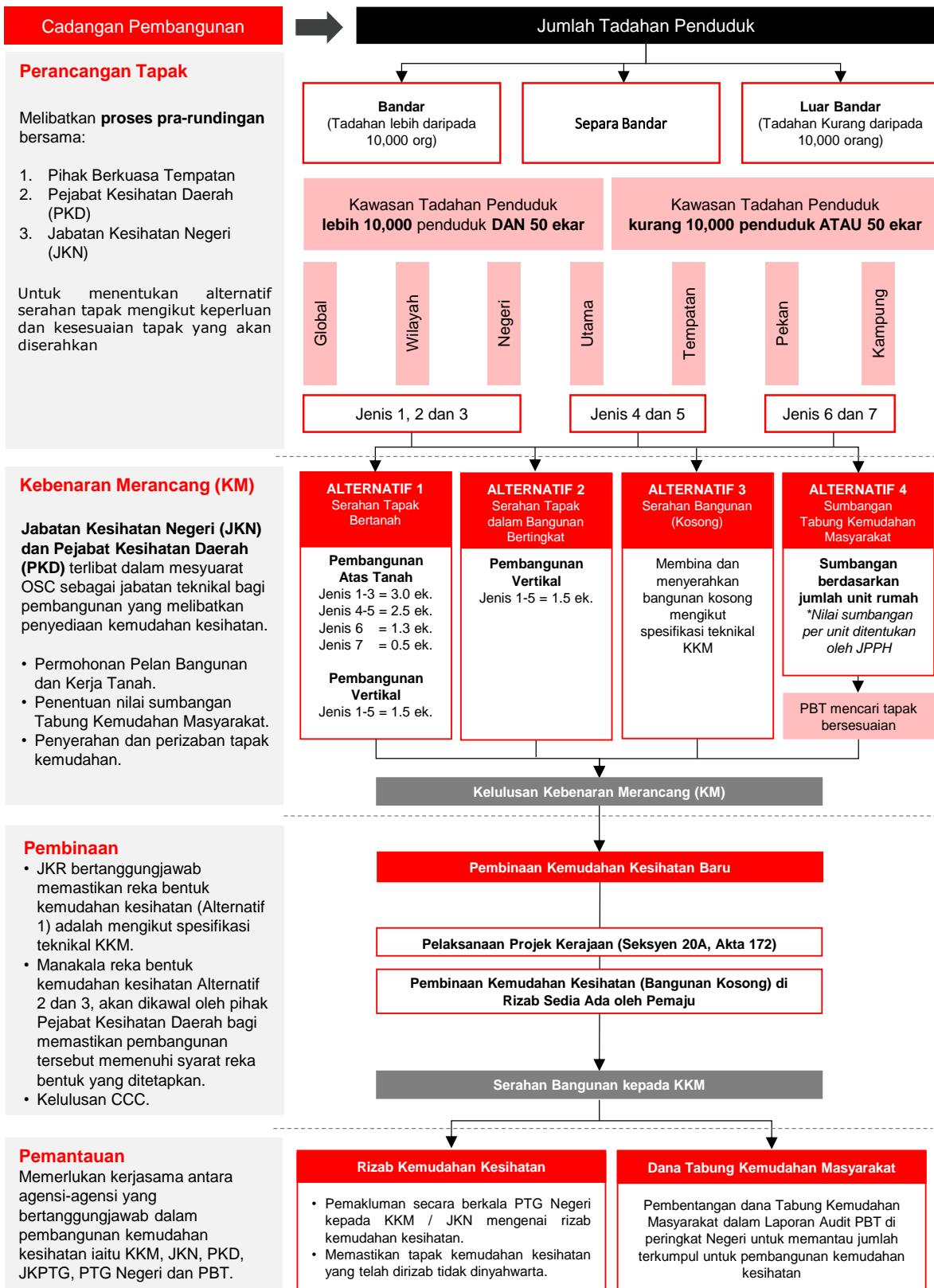
Kombinasi Alternatif

Pemilihan kombinasi dua (2) alternatif perlu mendapatkan kelulusan daripada PBT dengan persetujuan daripada pihak JKN dan PKD.

- Untuk mengatasi masalah kekurangan tapak yang sesuai bagi klinik kesihatan di kawasan berdensiti tinggi terutamanya di kawasan pembaharuan semula bandar, mekanisme alternatif seperti pembangunan vertikal, pemberian sumbangan tabung atau penyerahan sebahagian bangunan mengikut spesifikasi boleh dipertimbangkan oleh PBT dengan persetujuan daripada pihak JKN dan PKD.
- Serahan tapak mengikut piawaian keluasan tapak adalah wajib bagi cadangan pembangunan yang melebihi 10,000 orang penduduk dan tapak pembangunan melebihi 50 ekar.
- Bagi cadangan pembangunan kurang daripada 10,000 tadahan penduduk atau pembangunan tanah kurang daripada 50 ekar, pemaju boleh memilih untuk penyediaan kemudahan kesihatan menggunakan Alternatif 1 hingga Alternatif 4, mengikut kesesuaian, atas nasihat dan kelulusan daripada PBT, JKN dan PKD.
- **Rajah 14** menunjukkan ringkasan mekanisme penyediaan kemudahan kesihatan yang merangkumi empat (4) alternatif.

Nota: Tabung kemudahan masyarakat sebagai alternatif akhir mengikut kes tertentu dengan persetujuan agensi teknikal.

Rajah 14: Ringkasan Mekanisme Penyediaan Kemudahan Kesihatan

**KEMUDAHAN
KESELAMATAN - POLIS**

1.0 PENGENALAN

Kemudahan keselamatan - polis terbahagi kepada lima (5) kategori seperti yang ditunjukkan dalam **Jadual 20**.

Jadual 20: Kategori Kemudahan Keselamatan - Polis

Kategori	Perincian	
Ibu Pejabat Kontinjen (IPK)	<ul style="list-style-type: none"> • Hierarki tertinggi kemudahan polis bagi penyediaan di peringkat negeri. • Sebuah IPK bagi setiap ibu negeri. 	
Ibu Pejabat Polis Daerah (IPD)	<ul style="list-style-type: none"> • Hierarki kedua tertinggi di dalam kemudahan polis. • Perlu disediakan di setiap daerah dan di kawasan pembangunan bandar baharu. 	
Balai Polis	Balai Polis Kategori A (Kawasan Bandar)	Diperlukan bagi setiap kawasan bandaraya/bandar utama, kawasan sempadan antarabangsa, kawasan-kawasan perindustrian utama dan juga kawasan berjauhan dari IPD.
	Balai Polis Kategori B (Kawasan Bandar)	Terletak di setiap pusat petempatan / perumahan utama / lingkungan bandaraya / pinggiran bandar utama dengan penduduk melebihi 40,000 orang
	Balai Polis Kategori C (Kawasan Separa Bandar)	Disediakan di kawasan lingkungan bandar besar, pusat petempatan/separa bandar dengan penduduk melebihi 30,000 orang.
	Balai Polis Kategori D dan E (Kawasan Luar Bandar)	Diperlukan di kawasan luar bandar bagi setiap pusat petempatan, bandar kecil dan didirikan 20 kilometer dari luar sempadan perbandaran dengan penduduk melebihi 15,000 orang.
Pondok Polis	<ul style="list-style-type: none"> • Kemudahan polis yang ditempatkan di setiap pusat petempatan dan taman perumahan utama yang mempunyai bilangan penduduk seramai 5,000 hingga 10,000 orang. • Kemudahan ini juga disediakan di dalam lingkungan kawasan bandar besar, pusat pengajian tinggi dan kawasan tumpuan orang ramai. 	
Bit Polis	Kemudahan ini biasanya diletakkan di kawasan tumpuan orang ramai ataupun kawasan perumahan, komersial, rekreasi, perindustrian; bergantung kepada kadar dan tren jenayah bagi sesuatu kawasan.	

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

***Nota :** Garis panduan ini perlu dirujuk bersama dengan garis panduan Kementerian Dalam Negeri yang terbaru.

2.0 PRINSIP-PRINSIP PERANCANGAN

i. Pengagihan Yang Saksama

Pengagihan kemudahan perkhidmatan polis yang mencukupi dan seimbang berdasarkan kriteria berikut:

- Kategori
- Lokasi yang bersesuaian berdasarkan keperluan penduduk
- Tahap pembangunan
- Indeks jenayah dan isi padu trafik

ii. Kemudahsampaian

Peletakan kemudahan perkhidmatan polis hendaklah berada dalam sasaran *respond time* 8 minit ke lokasi jenayah.

iii. Keselesaan dan Keselamatan

- a) Susun atur dan reka bentuk bangunan perlu mengambil kira aspek keselesaan dan keselamatan orang awam melalui perancangan tapak yang menyeluruh, serta melaksanakan konsep *Crime Prevention Through Environmental Design* (CPTED) dan *universal design*.
- b) Penyediaan kemudahan ini perlu mengambil kira aspek keselamatan anggota, premis dan aset PDRM agar bebas dari ancaman jenayah dan pencerobohan.

iv. Interaksi

- a) Penyediaan kemudahan keselamatan (polis) hendaklah memupuk semangat kemesraan, menggalakkan interaksi penduduk dan bersesuaian dengan persekitaran serta budaya setempat.
- b) Kerjasama erat di antara PDRM dan masyarakat amat diperlukan selaras dengan tema Dasar Keselamatan dan Ketenteraman Awam (DKKA) iaitu "Keselamatan dan Ketenteraman Awam: Tanggungjawab Bersama".

v. Integrasi

- a) Bagi mengoptimumkan penggunaan tanah di kawasan bandar, balai polis sedia ada perlu dinaiktaraf dan membentuk sebuah kompleks bangunan yang moden, efisien dan lengkap dengan pelbagai kemudahan untuk anggota PDRM.
- b) Konsep pelaksanaan *Modern Policing* adalah berteraskan pemerkasaan balai - balai polis terutama dari aspek perancangan ruang dan kemudahan yang lebih efisien.

vi. Struktur dan Karakter

Langkah naik taraf balai polis sedia ada dan baharu perlu menitikberatkan ciri-ciri dan rekabentuk yang moden, efisien, selamat dan mesra pengguna.

vii. Teknologi

- a) *Blueprint 2.0 Amalan Hijau Dan Aplikasi Teknologi Hijau PDRM* digubal bagi pelaksanaan agenda teknologi hijau.
- b) Pihak PDRM komited untuk mengarusperdanakan amalan hijau dan aplikasi teknologi hijau ke arah melestarikan PDRM dan menyumbang secara signifikan kepada kesejahteraan masyarakat.

3.0 GARIS PANDUAN UMUM

3.1 Perancangan Tapak

Aspek perancangan tapak kemudahan perkhidmatan polis diringkaskan dalam **Jadual 21**.

Jadual 21: Perancangan Tapak Kemudahan Keselamatan - Polis

Aspek	Perincian Cadangan
Lokasi	<ul style="list-style-type: none"> • Tapak terletak di lokasi yang jelas pandangan dari laluan utama dan mudah diketahui oleh komuniti. • Terletak di kawasan atau pusat pentadbiran dan institusi kerajaan atau tidak lebih daripada 5 kilometer dari pusat bandar. • Merujuk kepada <i>trend</i> dan zon pembangunan perbandaran untuk jangka masa 10 ke 20 tahun. • Jauh dari laluan kereta api dan pusat pengendalian kargo berisiko tinggi • Serasi dengan corak guna tanah bersebelahan. • Tapak terletak di kawasan mengalami kadar indeks jenayah dan isi padu lalulintas yang tinggi.
Respond Time	Terletak dalam jarak ke lokasi jenayah dengan sasaran <i>respond time</i> 8 minit.
Kemudahsampaian	<ul style="list-style-type: none"> • Mempunyai laluan terus dan cepat ke jalan utama untuk mengelak kesesakan lalulintas. • Mudah sampai kepada komuniti melalui kenderaan atau berjalan kaki.
Keadaan Tapak	<ul style="list-style-type: none"> • Saiz tapak perlu dapat memenuhi keperluan sedia ada dan pembesaran masa hadapan. • Sesuai untuk kegunaan bercampur seperti kuarters kediaman, kemudahan rekreasi dan riadah anggota polis. • Tapak yang diserahkan oleh pemaju mestilah dalam keadaan rata dan diintegrasikan dengan infrastruktur dan utiliti asas seperti sistem rangkaian jalan raya, sistem perparitan dan saliran serta sistem bekalan air dan elektrik. • Mematuhi garis panduan <i>stand-off distance</i> untuk tujuan keselamatan dengan anjakan minimum 20 meter antara jalan utama/pintu masuk dan aset atau bangunan utama.

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

3.2 Reka Bentuk

- i. Setiap balai polis perlu dilengkapi dengan blok utama yang berfungsi sebagai pejabat pentadbiran (**Foto 3**).
- ii. Terdapat juga blok balai polis yang berfungsi sebagai ruang perkhidmatan untuk orang awam, bilik aduan, lokap, stor dan sebagainya.
- iii. Komponen - komponen am lain termasuklah pondok pengawal, ruang letak kenderaan aset balai polis dan tempat letak kereta orang awam.
- iv. Setiap kategori kemudahan keselamatan - polis perlu dilengkapi dengan **komponen sokongan** seperti berikut:
  - a) Logistik (Cawangan Komunikasi, Cawangan Kenderaan, Stor Bekalan dan Cawangan Senjata)
  - b) Kemudahan keselamatan
  - c) Kemudahan latihan / persendirian
  - d) Rumah / kuarters kediaman (kecuali balai polis Kategori C, D dan E)
  - e) Tempat letak kereta
  - f) Surau
  - g) Kemudahan rekreasi dan sukan
  - h) Kemudahan stor / pusat penyimpanan barang / barang kes
  - i) Lokap polis
  - j) Dewan serba guna
  - k) Kemudahan *One Stop Centre*
  - l) Kemudahan ICT, CCTV, Bilik Rakan COPS dan C4 (*Command, Controls, Communication, Computer & Information*)

Foto 3: Contoh Konsep Kemudahan Keselamatan-Polis Mendatar (Konvensional) di Balai Polis Kajang.

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

- v. Setiap kategori Kemudahan Keselamatan - perkhidmatan Polis akan mempunyai Pejabat Ketua Polis Negeri / Ketua Polis Daerah / Ketua Balai dan **10 jabatan** yang bertanggungjawab terhadap tugas khusus masing-masing seperti berikut:
- a) Pejabat Ketua Polis Daerah / Ketua Polis Negeri / Ketua Balai
  - b) Jabatan Cawangan Khas
  - c) Jabatan Pengurusan
  - d) Jabatan Siasatan Jenayah Komersial
  - e) Jabatan Siasatan Jenayah Narkotik
  - f) Jabatan Siasatan Jenayah
  - g) Jabatan Pencegah Jenayah dan Keselamatan Komuniti
  - h) Jabatan Keselamatan dalam Negeri / Ketenteraman Awam
  - i) Jabatan Integriti dan Pematuhan Standard
  - j) Jabatan Sumber Strategik dan Teknologi
  - k) Jabatan Siasatan dan Penguatkuasaan Trafik

4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS

Garis panduan khusus bagi kemudahan keselamatan - polis ini dirangka berdasarkan aspek-aspek berikut:

- i. Mengguna pakai kategori balai polis terkini.
- ii. Mengguna pakai jabatan yang diperlukan di dalam setiap kategori kemudahan keselamatan - polis.
- iii. Perancangan tapak, reka bentuk dan piawaian perancangan mengikut jenis pembangunan.
- iv. Mengambil kira indeks jenayah, isi padu trafik dan kadar kemalangan serta tahap pembangunan kawasan.
- v. Sasaran 8 minit *respond time* PDRM.

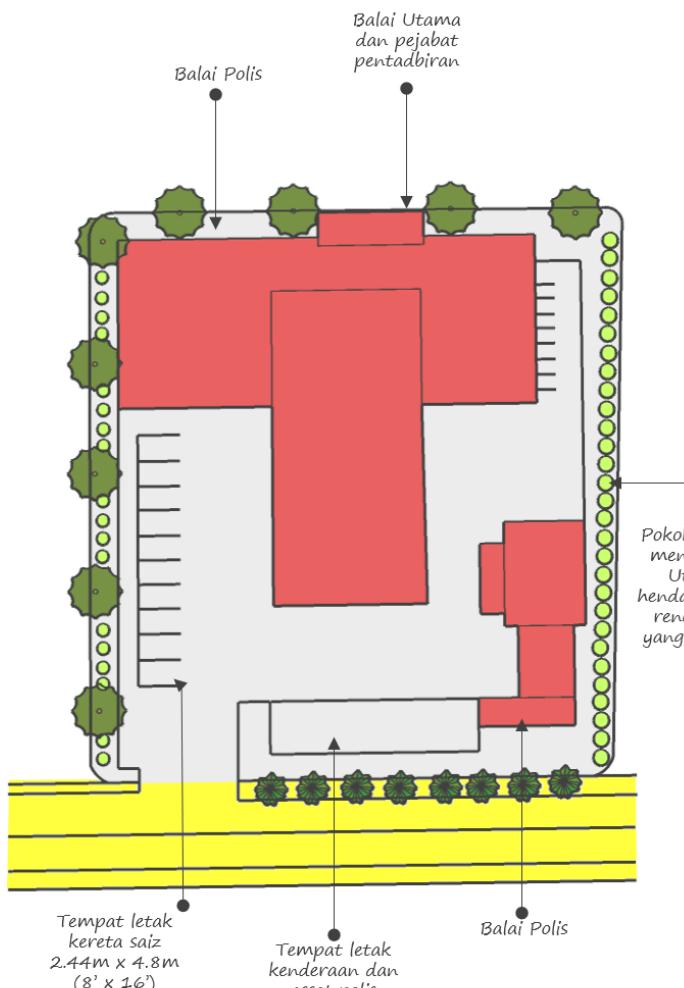
Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Jadual 22: Garis Panduan Khusus IPK, IPD dan Balai Polis (Pembangunan Mendatar)

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori					
	Ibu Pejabat Polis Kontinjen (IPK)	Ibu Pejabat Polis Daerah (IPD)	Balai Polis Kategori A	Balai Polis Kategori B	Balai Polis Kategori C	Balai Polis Kategori D dan E
Jumlah Ruang lantai Bangunan Utama / Plinth Area (meter persegi)	20,300	12,500	1,400	1,400	1,200	1,000
Keluasan Kawasan (hektar)	6-8	4-6	2-4	2-4	2-4	1.4-2
Nisbah Lantai Kawasan Kasar (Gross Floor Area Ratio)	0.33	0.31	0.07	0.07	0.06	0.07
Bilangan Kakitangan	600 - 1,200	150 - 600	100 - 150	100 - 150	80 - 100	50 - 80
Sasaran Respond Time	8 minit					
Anjakan Bangunan (Minimum)	<ul style="list-style-type: none"> • Hadapan : 40' (12.2m) • Tepi : 20' (6.1m) • Belakang : 20' (6.1m) 					
Rizab Jalan	Jalan Keluar Masuk	50' (15.2m) sehala		50' (15.2m)		
	Jalan Perkhidmatan	66' (20.116m) Penambahan penyediaan laluan utiliti 3.048m (10') bagi setiap kiri dan kanan jalan (tidak termasuk rizab jalan).		66' (20.116m) Penambahan penyediaan laluan utiliti 3.048m (10') bagi setiap kiri dan kanan jalan (tidak termasuk rizab jalan).		

sambungan

Jadual 22: Garis Panduan Khusus IPK, IPD dan Balai Polis (Pembangunan Mendatar)

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori					
	Ibu Pejabat Polis Kontinjen (IPK)	Ibu Pejabat Polis Daerah (IPD)	Balai Polis Kategori A	Balai Polis Kategori B	Balai Polis Kategori C	Balai Polis Kategori D dan E
Illustrasi	<p>Pelan Susun Atur Bangunan Balai Polis</p> <p>The diagram illustrates the layout of a Police Station (Balai Polis) building. It features a main entrance at the bottom, flanked by two smaller doors. Above the main entrance is a large red rectangular section. To the left of this section is a white rectangular area labeled 'Tempat letak kereta saiz 2.44m x 4.8m (8' x 16')'. To the right is another red rectangular section labeled 'Tempat letak kenderaan dan asset polis'. The entire building is surrounded by a yellow boundary. The building's facade is decorated with green trees and shrubs. Labels include 'Balai Polis', 'Balai Utama dan pejabat pentadbiran', and a note about planting trees along the northern-southern axis.</p>					

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Jadual 23: Garis Panduan Khusus IPK, IPD dan Balai Polis (Pembangunan Vertikal)

Kriteria	Perincian	
Kawasan Liputan Bangunan (Building Plinth Area)	60 peratus	
Nisbah Lantai Kawasan Kasar (Gross Floor Area Ratio)	1 : 2-3 bergantung kepada keluasan tapak sedia ada	
Ketinggian Bangunan Balai Polis	Minimum 4 Tingkat	
Bangunan Utama	Bangunan utama/pejabat perlu bersifat <i>free standing</i> atau blok berasingan dengan lain-lain bangunan seperti kuarters kediaman, ruang rekreasi, dewan serba guna dan sebagainya	
Komponen Kegunaan Bercampur	<ul style="list-style-type: none"> • Balai polis • Ruang pejabat • Kediaman anggota (kuarters) • Dewan serba guna • Aktiviti komersial terhad (kedai runcit) • Kemudahan kejiranan dan rekreasi untuk anggota dan sebagainya. 	
Kepadatan Kediaman Anggota (Kuarters)	Kepadatan tinggi (60 unit / ekar)	
Bilangan Unit Kediaman	Bergantung kepada kategori balai polis dan bilangan anggota	
Kegunaan Ruang Bawah Tanah	Ruang letak kereta dan lain-lain komponen yang sesuai	
Anjakan Bangunan	<ul style="list-style-type: none"> • Menghadap Jalan : 40' (20.1m) • Sempadan Bersama : 20' (12.2m) 	
Rizab Jalan	<ul style="list-style-type: none"> • Jalan Perkhidmatan : 66' (20.1m) • Jalan Keluar-Masuk : 50' (15.2m) 	
Tempat Letak Kenderaan (TLK)	Kereta	TLK - 1 TLK / 46.451 m.p. (500 k.p.) luas lantai kasar + 20% pelawat
	Motosikal	20% daripada jumlah TLK
	OKU	2% daripada jumlah TLK diletakkan berhampiran pintu masuk utama dengan kemudahan <i>ramp</i> dan <i>rail</i>
	Ruang bawah tanah digalakkan dibangunkan sebagai TLK	
Kemudahan Orang Kurang Upaya (OKU)	<ul style="list-style-type: none"> • Menyediakan kemudahan untuk Golongan Kurang Upaya dan mematuhi <i>Universal Design Guidelines</i> • <i>Ramp</i> untuk pelanggan berkerusi roda • Tandas khas OKU 	

Sambungan

Jadual 23: Garis Panduan Khusus IPK, IPD dan Balai Polis (Pembangunan Vertikal)

Kriteria	Perincian
Pelaksanaan kejiranan hijau bagi setiap pembangunan	<ul style="list-style-type: none"> Mewajibkan pemasangan Sistem Pengumpulan Air Hujan (SPAH) yang mempunyai bumbung $\geq 100\text{mp}$ Menggalakkan penerapan tenaga (solar), sisa pepejal (kitar semula) dan sisa makanan (pengkomposan) Menggalakkan persekitaran hijau iaitu menyediakan kawasan hijau berlandskap dan menerapkan reka bentuk bandar selamat melalui prinsip CPTED.
Illustrasi	<p style="text-align: center;">Pelan Susun Atur Bangunan Balai Polis Vertikal</p>

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Jadual 24: Garis Panduan Khusus bagi Pondok Polis dan Bit Polis dalam Petak Bangunan

Kriteria	Perincian
Keluasan Ruang lantai	300 meter persegi
Lokasi	Lokasi strategik yang mudah dicapai
Bilangan Keanggotaan	20 orang
Jenis Keanggotaan	Anggota PDRM
Jenis Pembangunan	<ul style="list-style-type: none"> • Pusat tarikan pelancongan • Terminal pengangkutan awam • Kompleks membeli-belah

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Unit Polis Pelancong

- i. Unit polis yang memberikan maklumat mengenai undang-undang, adat, dan budaya masyarakat tempatan serta tempat-tempat yang menarik untuk dikunjungi kepada para pelancong.
- ii. Unit Polis Pelancong ditubuhkan oleh PDRM dan diketuai oleh seorang komandan yang ber pangkat Penolong Penguasa Polis.
- iii. Polis Pelancong juga membantu di dalam aktiviti pencegahan jenayah. Unit ini berada di bawah balai polis sedia ada.
- iv. Terdapat empat (4) pasukan yang melakukan rondaan setiap hari untuk mencegah sebarang kejadian jenayah di kalangan para pelancong dan masyarakat tempatan iaitu:
  - a) Peronda berjalan kaki
  - b) Peronda bermotosikal
  - c) Pasukan kereta peronda
  - d) Pasukan kereta peronda wanita

Jadual 25: Garis Panduan Khusus bagi Unit Polis Pelancong

Kriteria	Perincian
Keluasan Ruang lantai	300 meter persegi
Lokasi	Lokasi strategik di kawasan tarikan pelancong
Bilangan Keanggotaan	20 orang
Jenis Keanggotaan	Anggota PDRM
Jenis Pembangunan	<ul style="list-style-type: none"> • Pusat tarikan pelancong • Terminal pengangkutan awam • Kompleks membeli-belah

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

5.0 KAE DAH PEMBANGUNAN

5.1 Pembangunan Mendatar

i. Pembangunan Konvensional

Kaedah pembangunan ini adalah sesuai untuk semua kategori kemudahan keselamatan perkhidmatan polis. Tiada ketinggian maksimum ditetapkan.

ii. Pembangunan Berpusat

Kemudahan keselamatan perkhidmatan polis boleh dibangunkan secara berpusat dengan hospital awam dan kemudahan bomba dan penyelamat yang membentuk suatu kawasan khas "Kemudahan Kecemasan Berpusat" bagi meningkatkan kualiti dan kecekapan perkhidmatan kecemasan dan penyelamat kepada komuniti.

5.2 Pembangunan Vertikal

Kaedah pembangunan ini sesuai diaplikasikan di Bandar Global, Bandar Wilayah, Bandar Negeri dan Bandar Utama; bergantung kepada indeks jenayah, isi padu trafik, kadar kemalangan dan tahap pembangunan kawasan (tertakluk kepada garis panduan yang telah ditetapkan oleh PBT).

i. Pembangunan Vertikal Satu Fungsi

- IPK, IPD dan Balai Polis boleh dibangunkan secara vertikal.
- Tiada ketinggian maksimum ditetapkan oleh PDRM (bergantung kepada keluasan jumlah ruang lantai diperlukan mengikut kategori).

ii. Pembangunan Vertikal Bercampur Perumahan dan Komersial

- Kaedah pembangunan ini tidak sesuai dilaksanakan untuk kemudahan keselamatan - polis, kecuali kategori pondok dan bit polis atas faktor keselamatan dan berisiko tinggi.
- Pondok dan bit polis boleh disediakan dalam petak bangunan perumahan dan komersial.
- Selaras dengan konsep pelaksanaan *modern policing*, kaedah ini sesuai diaplikasikan untuk menaik taraf balai polis sedia ada kepada kompleks bangunan yang dilengkapi dengan kuarters kediaman, aktiviti komersial terhad (pasar mini, kedai dan restoran) dan lain-lain komponen sokongan seperti dewan serbaguna bagi kegunaan anggota PDRM.

iii. Pembangunan Vertikal Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain

- Kaedah pembangunan ini tidak sesuai dilaksanakan untuk kemudahan keselamatan - polis atas faktor keselamatan dan berisiko tinggi.
- Hanya kategori pondok dan bit polis sahaja yang dibenarkan.

Jadual 26: Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Kemudahan Keselamatan - Polis Mengikut Kaedah Pembangunan

Kategori	Pembangunan Mendatar		Pembangunan Vertikal (Menegak)		
	Konvensional	Berpusat	Satu Fungsi	*Bercampur	Bersepadu
IPK	✓	✓	✓	✗	✗
IPD	✓	✓	✓	✗	✗
Balai Polis	✓	✓	✓	✗	✗
Pondok Polis	✓	✓	✗	✓	✓
Bit Polis	✓	✓	✗	✓	✓

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

*Nota : Kecuali pembangunan khusus untuk kegunaan PDRM seperti kuarters kediaman anggota dan aktiviti komersial terhad.

6.0 MEKANISME PENYEDIAAN KEMUDAHAN KESELAMATAN - POLIS

6.1 Agensi Bertanggungjawab

- Bagi penyediaan kemudahan keselamatan - perkhidmatan polis, ia melibatkan pelbagai agensi kerajaan di peringkat persekutuan, negeri dan juga tempatan.
- Agensi utama yang terlibat ditunjukkan dalam **Jadual 27**.

Jadual 27: Agensi Bertanggungjawab untuk Kemudahan Keselamatan - Polis

Peranan	Agensi Bertanggungjawab
Perancangan Tapak	PDRM / PBT
Pembangunan	PDRM Bukit Aman, IPK PDRM Negeri sebagai Jabatan Teknikal
Pemantauan Pembangunan	Jabatan Kerja Raya / IPK PDRM Negeri
Penguatkuasaan	Kementerian Dalam Negeri

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

6.2 Penyediaan Kemudahan Keselamatan - Polis Melalui Kerjasama Awam Swasta

i. Pelantikan Polis Bantuan

- a) Polis Bantuan dilantik dan dikawal di bawah seksyen 47 – 50 Akta Polis 1967 bagi tujuan memberi khidmat pengawasan di kawasan-kawasan yang kekurangan pengawalan polis, dan boleh menjadi unit bantuan kepada PDRM dalam situasi yang diperlukan.
- b) Polis Bantuan boleh membawa dan menggunakan senjata api, gari dan cota yang dileSENkan di atas nama majikannya.
- c) Badan swasta / awam (seperti pusat membeli-belah, institusi awam / swasta, skim pembangunan berskala besar dan sebagainya) boleh memohon penubuhan Polis Bantuan.
- d) Tugas Polis Bantuan termasuklah:
  - Rondaan, bit dan kawalan statik
  - Kawalan orang ramai, memeriksa orang dan kenderaan
  - Melindungi dan mengiring harta majikan
  - Mencegah jenayah
  - Mengesan dan menangkap pesalah

ii. Latihan

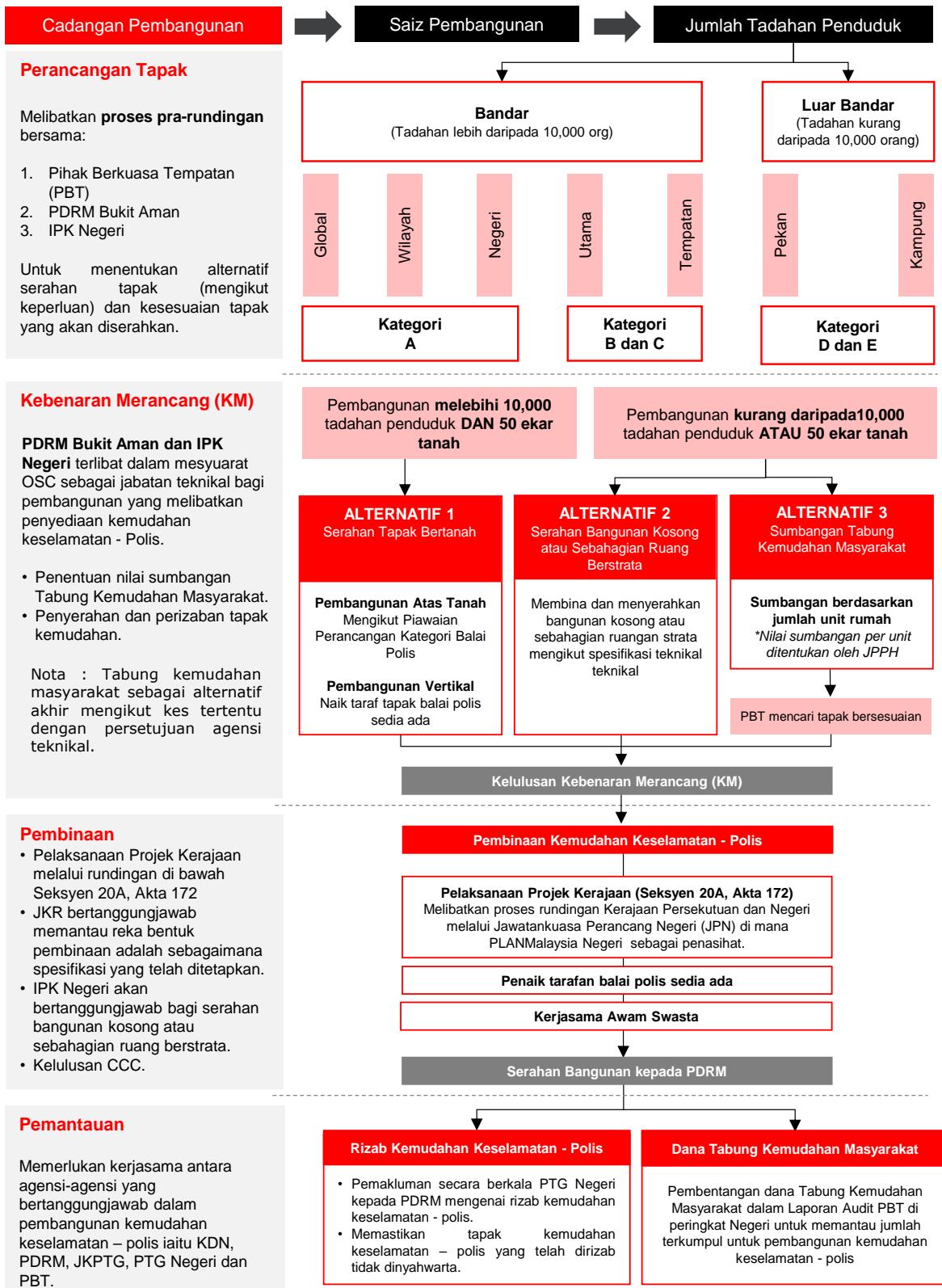
- a) Latihan Polis Bantuan dijalankan selama 9 minggu di Pusat Latihan Polis.
- b) Majikan kepada polis bantuan bertanggungjawab di atas urusan berkaitan penginapan, makanan, peralatan dan lain-lain yang diperlukan semasa latihan ini.
- c) Pusat Latihan Bukit Aman menyediakan sukan latihan bagi memastikan keberkesanan dan kaitan sukan latihan.
- d) Majikan Polis Bantuan juga perlu menyediakan kursus dan latihan tambahan dari masa ke semasa.

6.3 Penyediaan Kemudahan Keselamatan - Polis Melalui Kebenaran Merancang (KM) dan Rundingan Di Bawah Seksyen 20A Akta 172

i. Bangunan PDRM

- a) Kemudahan keselamatan – perkhidmatan polis boleh disediakan melalui proses Kebenaran Merancang (KM) iaitu (i) penyediaan melalui serah tanah; dan (ii) bangunan kosong ataupun sebahagian ruang berstrata (**Rajah 15**).
- b) Kemudahan keselamatan – perkhidmatan polis juga boleh disediakan mengikut pelaksanaan projek kerajaan sebagaimana peruntukan Rundingan Di Bawah Seksyen 20A Akta 172.

Rajah 15: Ringkasan Mekanisme Penyediaan Kemudahan Keselamatan – Polis (Balai Polis)

**KEMUDAHAN
BOMBA & PENYELAMAT**

1.0 PENGENALAN

Kemudahan bomba dan penyelamat terbahagi kepada lima (5) kategori seperti yang ditunjukkan dalam **Jadual 28**.

Jadual 28: Kategori Kemudahan Bomba dan Penyelamat

Kategori	Perincian
Kategori A	<ul style="list-style-type: none"> Disediakan di bandar global, ibu negeri, bandar wilayah, pusat perindustrian utama, perindustrian berisiko tinggi, pusat perdagangan utama dan pusat strategik kerajaan. Kemudahan ini perlu disediakan untuk penduduk tadahan seramai 100,000 orang. Kawasan di dalam grid risiko kebakaran di bawah kategori risiko amat tinggi.
Kategori B	<ul style="list-style-type: none"> Disediakan di kawasan bandar negeri, bandar utama, kawasan pelabuhan, lapangan terbang utama serta sempadan utama negeri. Jumlah minimum penduduk tadahan adalah seramai 50,000 hingga 100,000 orang. Kawasan di dalam grid risiko kebakaran di bawah kategori risiko tinggi.
Kategori C	<ul style="list-style-type: none"> Perlu disediakan di kawasan bandar tempatan, bandar diraja, pulau, pergunungan peranginan, pekan dan daerah pentadbiran baru. Keperluan kemudahan ini perlu disediakan mengikut penduduk tadahan seramai 50,000 orang. Kawasan di dalam grid risiko kebakaran di bawah kategori risiko sederhana tinggi.
Kategori D	<ul style="list-style-type: none"> Perlu disediakan di kawasan luar bandar, bandar diraja, pulau, pergunungan peranginan dan pekan. Kemudahan ini perlu disediakan mengikut penduduk tadahan seramai 20,000 hingga 30,000 orang. Kawasan di dalam grid risiko kebakaran di bawah kategori risiko rendah.
Kategori E	<ul style="list-style-type: none"> Cadangan pembinaan baru atau naik taraf pasukan bomba dan penyelamat komuniti / sukarela. Pasukan sukarela yang menyediakan langkah-langkah pemadam kebakaran dan penyelamat di peringkat awal di sesebuah taman perumahan atau komuniti tempatan. Kawasan di dalam grid risiko kebakaran di bawah kategori risiko amat rendah.

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

2.0 PRINSIP-PRINSIP PERANCANGAN

i. Pengagihan Yang Saksama

Pengagihan kemudahan bomba dan penyelamat yang mencukupi dan seimbang berdasarkan kriteria berikut :

- Mengikut kategori dan lokasi yang bersesuaian
- Mengikut keperluan penduduk
- Mengikut tahap pembangunan dan tahap risiko kebakaran (*fire risk and assessments*).

ii. Kemudahsampaian

Perletakan kemudahan bomba dan penyelamat perlu mencapai sasaran respond time antara 5 - 20 minit ke lokasi kebakaran bergantung kepada kawasan.

iii. Keselesaan dan Keselamatan

- a) Susun atur dan reka bentuk bangunan kemudahan balai bomba dan penyelamat (BBP) perlu mengambil kira aspek keselesaan awam melalui perancangan tapak yang menyeluruh serta melaksanakan konsep CPTED dan universal design.
- b) Perlu mengambil kira keselamatan terutama jentera dan aset JBPM dari ancaman kerosakan dan pencerobohan.

iv. Interaksi

- a) Kemudahan bomba dan penyelamat yang disediakan perlu memupuk semangat kemesraan, menggalakkan interaksi penduduk bersesuaian dengan persekitaran serta budaya setempat.
- b) Meningkatkan kerjasama erat di antara JBPM dan masyarakat melalui pelaksanaan Dasar Kebombaan dan Penyelamat Negara 2020-2030.

v. Integrasi

- a) Kemudahan bomba dan penyelamat sedia ada perlu dinaiktaraf sebagai sebuah kompleks bangunan yang moden, efisien dan dilengkapi dengan pelbagai kemudahan untuk anggota JBPM.
- b) Pembangunan kemudahan kritikal lain seperti polis dan Jabatan Sukarelawan Malaysia (RELA) boleh diintegrasikan dengan kemudahan bomba dan penyelamat bagi mengukuhkan penyediaan kemudahan kecemasan.

vi. Struktur dan Karakter

Kemudahan bomba dan penyelamat sedia ada dan baru perlu menitikberatkan ciri-ciri dan rekabentuk yang moden, efisien, selamat dan mesra pengguna.

vii. Teknologi

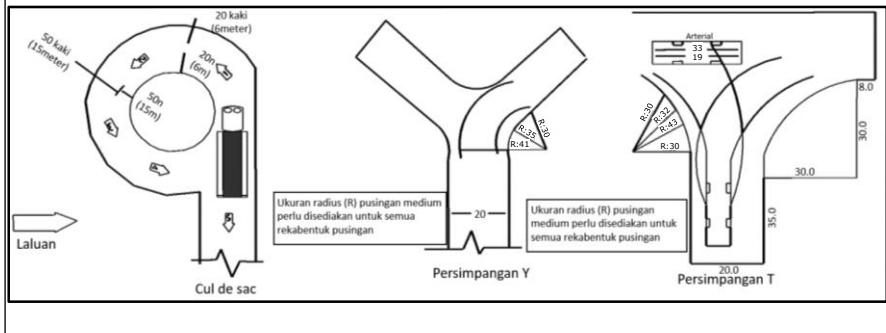
- Menerapkan penggunaan teknologi digital bagi meningkatkan kualiti dan kecekapan perkhidmatan sedia ada.
- Penerapan teknologi hijau dalam reka bentuk bangunan bagi menggunakan sumber tenaga dan air dengan lebih efisien.

3.0 GARIS PANDUAN UMUM

3.1 Perancangan Tapak

Jabatan Kerja Raya (JKR) telah memperincikan beberapa kriteria dalam memilih tapak kemudahan kesihatan yang sesuai (**Jadual 29**).

Jadual 29 : Perancangan Tapak Kemudahan Bomba dan Penyelamat

Aspek	Perincian
Lokasi	<ul style="list-style-type: none"> Tapak tidak sesuai diletak di persimpangan jalan utama yang kerap berlaku kesesakan lalulintas Merujuk kepada Peta Grid Analisis Risiko Kebakaran JBPM Merujuk kepada <i>trend</i> dan zon pembangunan perbandaran untuk jangka masa 10 ke 20 tahun Kawasan perkhidmatan meliputi kawasan 75 km^2 Serasi dengan corak guna tanah bersebelahan
Respond Time	Terletak di dalam jarak ke lokasi kebakaran atau keselamatan mencapai sasaran <i>respond time</i> antara 5 – 20 minit mengikut kawasan (rujuk Jadual 30).
Keadaan Tapak	<ul style="list-style-type: none"> Saiz tapak perlu dapat memenuhi keperluan sedia ada dan pembesaran masa hadapan. Tapak yang diserahkan oleh pemaju mestilah dalam keadaan rata dan diintegrasikan dengan infrastruktur dan utiliti asas seperti sistem rangkaian jalan raya, sistem perparitan dan saliran serta sistem bekalan air dan elektrik.
Kemudahsampaian	<ul style="list-style-type: none"> Mempunyai laluan terus dan cepat ke jalan utama untuk mengelak kesesakan lalulintas. Ukuran jalan, persimpangan, jalan dan lorong (<i>cul de sac</i>) mematuhi piawaian pergerakan kenderaan bomba dan penyelamat.

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

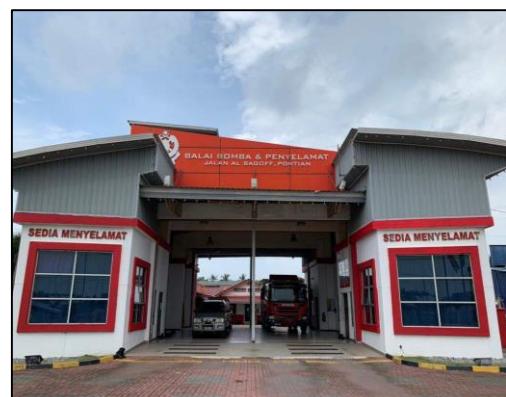
3.2 Reka Bentuk

i. Susun Atur Pembangunan

- Setiap balai bomba dan penyelamat perlu dilengkapi dengan blok utama yang berfungsi sebagai pejabat pentadbiran dan ruang letak peralatan dan jentera.
- Ini diikuti oleh blok balai bomba yang berfungsi sebagai ruang dan menara latihan serta komponen-komponen lain yang berkaitan.

ii. Komponen Pembangunan

- Setiap kategori Kemudahan Bomba dan Penyelamat (kecuali kategori E) akan mempunyai **komponen pembangunan** seperti berikut:
  - Pejabat ketua balai
  - Pejabat pentadbiran
  - Bilik gerakan
  - Stor logistik
  - Rumah / kuarters kediaman
  - Tempat letak kenderaan
  - Surau
  - Kemudahan rekreasi dan sukan
  - Ruang jentera
  - Menara latihan
  - Padang kawad dan latihan
  - Kemudahan stor / pusat penyimpanan barang
  - Dewan serba guna (kecuali Kategori D)
- Bagi balai bomba dan penyelamat kategori D dan E, komponen pembangunan adalah seperti berikut:
  - Pejabat pentadbiran
  - Bilik gerakan
  - Stor logistik
  - Tempat letak kenderaan
  - Ruang jentera

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS

Garis panduan khusus bagi kemudahan keselamatan – bomba dan penyelamat ini dirangka berdasarkan *Fire Cover Risk Analysis* yang disediakan oleh Jabatan Bomba Dan Penyelamat Malaysia (JPBM).

Jadual 30: Garis Panduan Khusus Pembangunan Bomba dan Penyelamat (Pembangunan Mendatar)

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori								
	Kategori A	Kategori B	Kategori C	Kategori D	Kategori E				
Jumlah Ruang lantai Bangunan Utama/Plinth Area (mps)	1,800	1,200	840	250	140				
Keluasan Kawasan (Ekar)	3.0-5.0	3.0-4.0	1.5-3.0	1.0-1.5	0.5-1.0				
Nisbah Lantai Kawasan Kasar	0.06	0.04	0.06	0.05	0.02				
Bilangan Kakitangan	120	60	31	31	12				
Sasaran Respond Time	Bergantung kepada Kategori Risiko dan Ciri-Ciri Utama (rujuk Jadual 30)								
Kategori Grid Risiko Kebakaran	Amat Tinggi	Tinggi	Sederhana Tinggi	Rendah	Amat Rendah				
Anjakan Bangunan	<ul style="list-style-type: none"> • Hadapan : 40' (12.2m) • Tepi : 20' (6.1m) • Belakang : 20' (6.1m) 								
Rizab Jalan	Jalan Keluar Masuk	50' (15.2m) - Sehala							
	Jalan Perkhidmatan	66' (20.1m) - Penambahan penyediaan laluan utiliti 3.048m (10') bagi setiap kiri dan kanan jalan (tidak termasuk rizab jalan).							
Tempat Letak Kenderaan (TLK)	Kereta	1 TLK / 46.451m.p. (500k.p.) luas lantai kasar + 20% pelawat							
	Motorsikal	20% daripada jumlah TLK							
Pelaksanaan kejiranan hijau bagi setiap pembangunan.	<p>Pelaksanaan kejiranan hijau bagi setiap pembangunan melalui :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mewajibkan pemasangan SPAH yang mempunyai bumbung $\geq 100\text{mp}$ • Menggalakkan penerapan tenaga (solar), sisa pepejal (kitar semula) dan sisa makanan (pengkomposan) • Menggalakkan persekitaran hijau iaitu menyediakan kawasan hijau berlandskap Penerapan reka bentuk bandar selamat melalui Prinsip CPTED 								
Kemudahan Orang Kurang Upaya (OKU).	<ul style="list-style-type: none"> • Menyediakan kemudahan untuk Golongan Kurang Upaya dan mematuhi GPP Reka Bentuk Sejagat. • Ramp untuk pelanggan berkerusi roda. • Handrail • Tandas khas OKU. 								

sambungan

Jadual 30: Garis Panduan Khusus Pembangunan Bomba dan Penyelamat (Pembangunan Mendatar)

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori				
	Kategori A	Kategori B	Kategori C	Kategori D	Kategori E
	Pelan Susun Atur Bangunan Balai Bomba dan Penyelamat Mendatar				
Susunatur dan Perletakan					Radius Peletakan Kemudahan Balai Bomba dan Penyelamat (BBP) Kategori E

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Jadual 31 : Garis Panduan Khusus Pembangunan Bomba dan Penyelamat (Vertikal)

Kriteria	Perincian
Kawasan Liputan Bangunan (Building Plinth Area)	60 peratus
Nisbah Lantai Kawasan Kasar (Gross Floor Area Ratio)	1:3 (Kategori A) dan 1:2 (Kategori B) bergantung kepada keluasan tapak sedia ada
Ketinggian Bangunan Balai Bomba	Minimum 4 Tingkat
Kepadatan Kediaman	60 unit/ekar
Bilangan Unit Kediaman	Bergantung kepada kategori balai bomba dan penyelamat dan bilangan anggota
Kegunaan Bercampur	Balai Bomba dan Penyelamat, ruang pejabat, kediaman, kemudahan kejiranan, rekreasi dan aktiviti perniagaan terhad untuk anggota JBPM dan isi rumah anggota
Kegunaan Ruang Bawah Tanah	Ruang letak kereta dan lain-lain komponen yang sesuai
Anjakan Bangunan	<ul style="list-style-type: none"> • Menghadap jalan : 40' (12.2m) • Sempadan bersama : 20' (6.1m)
Rizab Jalan	Jalan Keluar Masuk 50' (15.2m)
	Jalan Perkhidmatan 66' (20.1m)
Tempat Letak Kenderaan (TLK)	Kereta 1 TLK / 46.451m.p. (500k.p.) luas lantai kasar + 20% pelawat
	Motorsikal 20% daripada jumlah TLK
	OKU 2% daripada jumlah TLK diletakkan berhampiran pintu masuk utama dengan kemudahan <i>ramp</i> dan <i>railing</i>
	Ruang bawah tanah digalakkan dibangunkan sebagai TLK
Pelaksanaan kejiranan hijau bagi setiap pembangunan.	<p>Pelaksanaan kejiranan hijau bagi setiap pembangunan melalui :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mewajibkan pemasangan SPAH yang mempunyai bumbung $\geq 100\text{mp}$. • Menggalakkan penerapan tenaga (solar), sisa pepejal (kitar semula) dan sisa makanan (pengkomposan). • Menggalakkan persekitaran hijau iaitu menyediakan kawasan hijau berlandskap penerapan reka bentuk bandar selamet melalui Prinsip CPTED.
Kemudahan Orang Kurang Upaya (OKU).	<ul style="list-style-type: none"> • Menyediakan kemudahan untuk Golongan Kurang Upaya dan mematuhi GPP Reka Bentuk Sejagat. • <i>Ramp</i> untuk pelawat berkerusi roda. • Tandas khas OKU.
Kaedah Pembangunan	<ul style="list-style-type: none"> • Untuk satu bangunan boleh bercampur dengan perumahan dan pusat komuniti dan kemudahan masyarakat.

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

5.0 KAEDAH PEMBANGUNAN

5.1 Pembangunan Mendatar

i. Pembangunan Konvensional

Kaedah pembangunan ini adalah sesuai untuk semua kategori kemudahan bomba dan penyelamat. Ketinggian maksimum ditetapkan bergantung kepada keperluan ruang mengikut kategori.

ii. Pembangunan Berpusat

Kemudahan bomba dan penyelamat boleh dibangunkan secara berpusat dengan hospital awam dan kemudahan keselamatan – perkhidmatan polis dalam suatu kawasan bagi membentuk suatu kawasan khas "Kemudahan Kecemasan Berpusat". Ini adalah untuk meningkatkan kualiti dan kecekapan perkhidmatan kecemasan dan penyelamat kepada komuniti.

5.2 Pembangunan Vertikal

i. Pembangunan Vertikal Satu Fungsi

Semua kategori kemudahan bomba dan penyelamat boleh dibangunkan secara vertikal. Tiada ketinggian maksimum ditetapkan (bergantung kepada keperluan ruang mengikut kategori).

ii. Pembangunan Vertikal Bercampur Perumahan dan Komersial

- Kaedah pembangunan ini tidak sesuai dilaksanakan untuk kemudahan bomba dan penyelamat atas faktor risiko keselamatan.
- Komponen yang sesuai untuk diintegrasikan merangkumi kquarters kediaman, aktiviti komersial terhad (pasar mini, kedai dan restoran) dan lain-lain komponen sokongan yang bersesuaian.

iii. Pembangunan Vertikal Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain

Kaedah pembangunan ini tidak sesuai dilaksanakan untuk kemudahan bomba dan penyelamat atas faktor risiko keselamatan yang tinggi.

Jadual 32 menunjukkan ringkasan kesesuaian penyediaan kemudahan bomba dan penyelamat mengikut kaedah pembangunan.

Jadual 32: Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Kemudahan Bomba dan Penyelamat Mengikut Kaedah Pembangunan

Kategori	Pembangunan Mendatar		Pembangunan Vertikal (Menegak)		
	Konvensional	Berpusat	Satu Fungsi	*Bercampur	Bersepadu
A	✓	✓	✓	X	X
B	✓	✓	✓	X	X
C	✓	✓	✓	X	X
D	✓	✓	✓	X	X
E	✓	✓	✓	X	X

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

* Nota : Kecuali pembangunan khusus untuk kegunaan JBPM seperti kuarters kediaman anggota dan aktiviti komersial terhad.

6.0 MEKANISME PENYEDIAAN KEMUDAHAN KESELAMATAN – BOMBA DAN PENYELAMAT

6.1 Agensi Bertanggungjawab

- Penyediaan kemudahan bomba dan penyelamat melibatkan agensi-agensi kerajaan di peringkat persekutuan dan juga tempatan. Agensi utama yang terlibat ditunjukkan di dalam **Jadual 33**.
- Penglibatan agensi bertanggungjawab adalah penting dalam memastikan kualiti pembangunan kemudahan bomba dan penyelamat yang disediakan adalah bersesuaian dengan keperluan penduduk serta memastikan proses serahan tapak tidak membebankan agensi yang terlibat.

Jadual 33: Agensi Bertanggungjawab untuk Kemudahan Keselamatan – Bomba dan Penyelamat

Peranan	Agensi Bertanggungjawab
Perancangan Tapak	JBPM / PBT
Pembangunan	JBPM Ibu Pejabat, JBPM Negeri sebagai Jabatan Teknikal
Pemantauan Pembangunan	Jabatan Kerja Raya / JBPM Negeri
Penguatkuasaan	Kementerian Pembangunan dan Kerajaan Tempatan

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

6.2 Penyediaan Kemudahan Keselamatan – Bomba dan Penyelamat Melalui Kerjasama Awam dan Swasta

Penubuhan *Emergency Respond Team* di premis bangunan bertingkat dan berkepadatan tinggi seperti di **Jadual 34**.

Jadual 34: Maklumat Penubuhan *Emergency Respond Team*

Perkara	Perincian
Tahun Penguatkuasaan	Januari 2020
Jenis Pembangunan	<ul style="list-style-type: none"> • Kompleks pejabat • Hotel • Pusat membeli belah • Pangaspuri dan kediaman • Taman tema dan pusat rekreasi • Taman industri • Universiti dan kolej
Jenis Pemilikan	Persendirian / Swasta
Bilangan Keanggotaan	Minimum 3 orang diketuai oleh Pengurus atau Pegawai Keselamatan Kebakaran
Peralatan	Peralatan pemadam kebakaran dan penyelamat

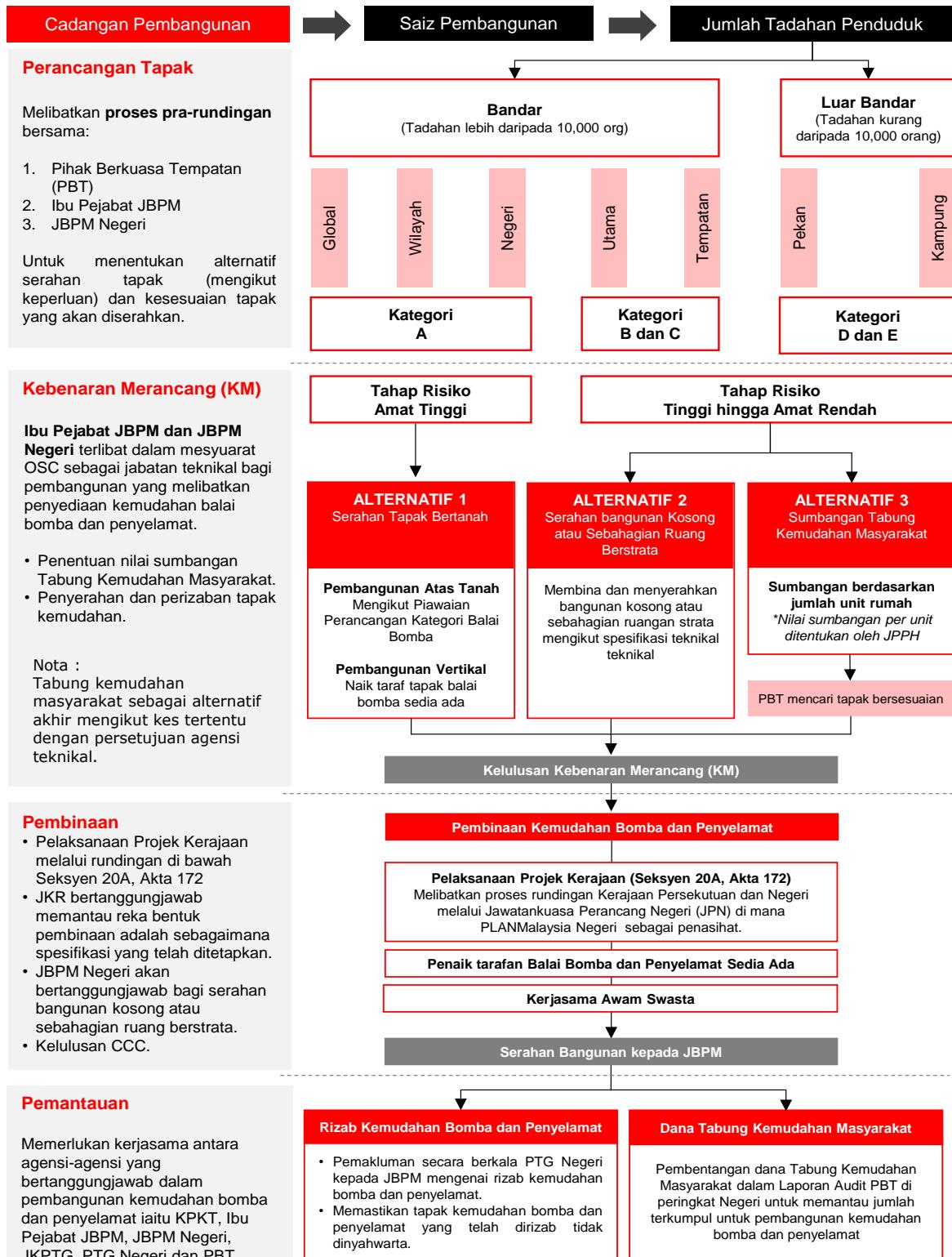
Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

6.3 Penyediaan Kemudahan Keselamatan – Bomba dan Penyelamat Melalui Kebenaran Merancang (KM) dan Seksyen 20A Akta 172

- i. Kemudahan bomba dan penyelamat boleh disediakan melalui proses Kebenaran Merancang (KM) dan melibatkan proses berikut:
  - a) Penyerahan tanah
  - b) Penyerahan bangunan kosong
  - c) Penyerahan sebahagian ruang berstrata
- ii. Kemudahan keselamatan bomba dan penyelamat juga boleh disediakan mengikut pelaksanaan projek kerajaan di bawah peruntukan Seksyen 20A Akta 172.

Rajah 16 menunjukkan ringkasan mekanisme penyediaan kemudahan keselamatan – bomba dan penyelamat yang merangkumi tiga (3) alternatif.

Rajah 16: Ringkasan Mekanisme Penyediaan Kemudahan Keselamatan – Bomba dan Penyelamat

KEMUDAHAN PUSAT KOMUNITI

1.0 PENGENALAN

Pusat komuniti disediakan sebagai ruang komuniti setempat bagi menjalankan aktiviti sosial ke arah meningkatkan kualiti kehidupan dan kesejahteraan komuniti. Pusat komuniti terbahagi kepada empat (4) kategori sebagaimana diperincikan dalam **Jadual 35**.

Jadual 35: Kategori Pusat Komuniti

Kategori	Perincian
Kompleks Komuniti Jenis 1	<ul style="list-style-type: none"> • Disediakan di dalam kawasan berstatus Bandar Global dan Bandar Wilayah. • Mempunyai tadahan penduduk 10,001 – 15,000 orang. • Lokasinya di bandar dan berhampiran kawasan komersial.
Kompleks Komuniti Jenis 2	<ul style="list-style-type: none"> • Disediakan di dalam kawasan berstatus Bandar Negeri dan Bandar Utama. • Mempunyai tadahan penduduk 7,001 – 10,000 orang. • Lokasinya di bandar atau kawasan perumahan.
Pusat Komuniti Jenis 1	<ul style="list-style-type: none"> • Disediakan di dalam kawasan berstatus Bandar Negeri dan Bandar Utama. • Mempunyai tadahan penduduk 5,001 – 7,000 orang. • Lokasinya di bandar atau kawasan perumahan.
Pusat Komuniti Jenis 2	<ul style="list-style-type: none"> • Disediakan di dalam kawasan berstatus Bandar Tempatan dan Pekan. • Mempunyai tadahan penduduk 2,001 – 5,000 orang. • Lokasinya di bandar / pekan.

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

2.0 PRINSIP-PRINSIP PERANCANGAN

i. Pengagihan Yang Saksama

Pembangunan pusat komuniti di lokasi yang sesuai mengikut jumlah tадahan penduduk.

ii. Kemudahsampaian

Lokasi pusat komuniti hendaklah mudah dikunjungi / mudah dihubungkan dengan sistem pengangkutan awam.

iii. Keselesaan dan Keselamatan

Pusat komuniti tidak dibenarkan dibina di kawasan berisiko bencana seperti banjir dan tanah runtuh.

iv. Interaksi

Rekabentuk bangunan hendaklah memupuk semangat kemesraan, menggalakkan interaksi penduduk dan bersesuaian dengan persekitaran serta budaya setempat.

v. Integrasi

Perancangan tapak pusat komuniti hendaklah diintegrasikan dengan kemudahan masyarakat lain seperti perpustakaan, pusat kebajikan (mengikut keperluan), klinik, taska / tadika dan bit polis.

iv. Struktur dan Karakter

Reka bentuk kemudahan pusat komuniti hendaklah mengambil kira keperluan OKU. Perlu menitikberatkan ciri reka bentuk sejagat (*universal design*) seperti *ramp*, *railing*, papan tanda dalam kod *braille*, permukaan laluan bertekstur, kemudahan lif dan sebagainya.

v. Teknologi

Perlu menggalakkan penggunaan teknologi baru yang menjimatkan tenaga seperti aplikasi sistem *louvre* di luar bangunan dan penggunaan panel solar.

3.0 GARIS PANDUAN UMUM

3.1 Perancangan Tapak

- i. Pusat komuniti akan dibina sekitarannya memenuhi keperluan penduduk.
- ii. Kriteria bagi tapak pusat komuniti diperincikan dalam **Jadual 36**.

Jadual 36 : Perincian Kriteria Bagi Tapak Pusat Komuniti

Kriteria	Perincian
Lokasi	Perancangan dan pembangunan kemudahan pusat komuniti digalakkan berhampiran dengan kemudahan masyarakat lain seperti surau, pusat kebajikan, klinik kesihatan, perpustakaan awam dan sebagainya.
Kemudahsampaian	Lokasi pusat komuniti hendaklah mudah dikunjungi / mudah sampai dan dihubungkan dengan pengangkutan awam.
Topografi	Tapak yang rata atau beralun atau tidak dibenarkan di kawasan berisiko bencana seperti banjir dan tanah runtuh.
Guna Tanah	Guna tanah tapak perlu sesuai dengan aktiviti guna tanah sekeliling dan tidak bercanggah dengan zon guna tanah yang digariskan dalam Rancangan Struktur (RS) dan Rancangan Tempatan (RT) yang telah diluluskan oleh Pihak Berkuasa Negeri.
Keluasan Tapak	Keluasan tapak perlu memenuhi keperluan minimum yang ditetapkan dalam Garis Panduan Khusus.

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

- iii. Kategori hierarki bandar dan keperluan masyarakat setempat perlu dirujuk dalam menentukan saiz dan kegunaan aktiviti lain yang boleh diguna sama dalam sesebuah komuniti.

3.2 Reka Bentuk

- i. Pusat komuniti perlu dilengkapi dengan kemudahan tempat letak kereta yang mencukupi dan penyediaan landskap yang mudah diselenggara.
- ii. Selain dewan pelbagai guna, komponen sokongan yang boleh disediakan adalah seperti berikut:
  - a) Pentas
  - b) Kafe
  - c) Bilik Mesyuarat
  - d) Gimnasium
  - e) Kolam Renang
  - f) Surau
  - g) Tandas
  - h) Bilik Persalinan
  - i) Kemudahan Lif

- iii. Pusat komuniti hendaklah diintegrasikan dalam satu bangunan atau diletakkan secara berpusat bersama kemudahan masyarakat yang lain. Sebagai contoh Kampung Admiralty di Singapore (**Rajah 17**) yang dilengkapi dengan kemudahan kesihatan, kemudahan kebajikan serta komponen perumahan dan komersial di bawah satu bumbung.

Rajah 17: Contoh Pusat Komuniti Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain

Sumber: Housing and Development Board (HDA) Singapore

Foto 4: Contoh Konsep Pusat Komuniti Bersepadu dengan Kemudahan Lain di Kuala Lumpur

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS

Garis panduan khusus bagi pusat komuniti ini dirangka berdasarkan perkara berikut:-

- i. Penyusunan semula kategori Pusat Komuniti berdasarkan kepada hierarki bandar.
- ii. Perkongsian dengan kemudahan masyarakat yang lain.

Garis Panduan Khusus bagi pusat komuniti diperincikan di **Jadual 37** dan **Jadual 38**.

Jadual 37: Garis Panduan Khusus Pusat Komuniti (Pembangunan Mendatar)

Kriteria	Kompleks Komuniti Jenis 2	Pusat Komuniti	
		Jenis 1	Jenis 2
Hierarki Bandar	Bandar Negeri dan Bandar Utama	Bandar Negeri dan Bandar Utama	Bandar Tempatan dan Pekan
Tadahan Penduduk	7,001 – 10,000	5,001 – 7,000	2,001 – 5,000
Keluasan Tapak (Minimum)	0.3 – 0.4 hektar (0.74 – 0.99 ekar)	0.2 – 0.3 hektar (0.49 – 0.74 ekar)	0.1 – 0.2 hektar (0.25 – 0.49 ekar)
Lokasi Perletakan	<ul style="list-style-type: none"> Kawasan bandar atau kawasan perumahan. Berdekatkan dengan kawasan perniagaan agar kemudahan TLK/ TLM dapat dikongsi sama. Dihubungkan dengan pengangkutan awam (bas/ LRT/ BRT). 	<ul style="list-style-type: none"> Kawasan bandar atau kawasan perumahan. Dihubungkan dengan pengangkutan awam (bas). 	<ul style="list-style-type: none"> Kawasan bandar atau kawasan perumahan. Dihubungkan dengan pengangkutan awam (bas).
Kawasan Liputan Bangunan (Plinth)	60%	60%	60%
Ketinggian Bangunan (Maksimum)	3-tingkat	2-tingkat	2-tingkat
Anjakan Bangunan	Menghadap jalan : 20' (6.1m) Sempadan bersama : 10' (3.05m)		
Tempat Letak Kenderaan (TLK)	Kereta 1 petak TLK bagi setiap 65.0m.p. (700 k.p.) Motorsikal 20% daripada jumlah TLK OKU 2% daripada jumlah TLK dengan ramp	1 petak TLK bagi setiap 55.7m.p. (600 k.p.)	1 petak TLK bagi setiap 46.4 m.p. (500 k.p.)
Komponen Kemudahan Sokongan	<ul style="list-style-type: none"> Pentas Kafe Bilik Mesyuarat Gimnasium Kolam Renang Surau Tandas Bilik Persalinan Kemudahan Lif 	<ul style="list-style-type: none"> Kafe Bilik Mesyuarat Gimnasium Surau Tandas 	<ul style="list-style-type: none"> Kafe Surau Tandas

sambungan

Jadual 37 : Garis Panduan Khusus Pusat Komuniti (Pembangunan Mendatar)

Kriteria	Kompleks Komuniti Jenis 2	Pusat Komuniti	
		Jenis 1	Jenis 2
Kemudahan masyarakat yang sesuai diintegrasikan	Aras Lantai		
	<ul style="list-style-type: none"> • Perpustakaan • Bit polis • Pusat kebajikan 	<ul style="list-style-type: none"> • Dewan • Bit polis • Pusat kebajikan 	<ul style="list-style-type: none"> • Dewan • Bit polis • Pusat kebajikan • Perpustakaan
	Aras 1		
	<ul style="list-style-type: none"> • Taska • Tadika • Klinik 	<ul style="list-style-type: none"> • Taska • Tadika • Perpustakaan 	-
Aras 2			
<ul style="list-style-type: none"> • Dewan • Gelanggang sukan 		-	-
Illustrasi	Pelan Susun Atur Pusat Komuniti		

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Jadual 38 : Garis Panduan Khusus Pusat Komuniti (Pembangunan Vertikal Bersepadu)

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori Pusat Komuniti		
	Kompleks Komuniti Jenis 1	Kompleks Komuniti Jenis 2	Pusat Komuniti Jenis 1
Hierarki Bandar	Bandar Global dan Bandar Wilayah	Bandar Negeri dan Bandar Utama	Bandar Negeri dan Bandar Utama
Tadahan Penduduk	10,001 – 15,000	7,001 – 10,000	5,001 – 7,000
Keluasan Tapak (Minimum)	0.25 – 0.49 ekar (0.1 – 0.2 hektar)	0.49 – 0.99 ekar (0.2 – 0.4 hektar)	0.49 – 0.74 ekar (0.2 – 0.3 hektar)
Lokasi Peletakan	<ul style="list-style-type: none"> Kawasan bandar. Berdekatkan dengan kawasan perniagaan agar kemudahan TLK / TLM dapat dikongsi sama. Dihubungkan dengan pengangkutan awam (bas/LRT/BRT). 	<ul style="list-style-type: none"> Kawasan bandar atau kawasan perumahan. Dihubungkan dengan pengangkutan awam (bas/LRT/BRT). 	<ul style="list-style-type: none"> Kawasan bandar atau kawasan perumahan. Dihubungkan dengan pengangkutan awam (bas).
Kawasan Liputan Bangunan (Plinth)	60%	60%	60%
Ketinggian Bangunan (Maksimum)	4-tingkat	3-tingkat	2-tingkat
Anjakan Bangunan	Menghadap jalan : 20' (6.1m) Sempadan bersama : 10' (3.05m)		
Tempat Letak Kendaraan (TLK)	Kereta	1 petak TLK bagi setiap 65.0 m.p. (700 k.p.)	1 petak TLK bagi setiap 55.7 m.p. (600 k.p.)
	Motorsikal	20% daripada jumlah TLK	
	OKU	2% daripada jumlah TLK dengan ramp	
Komponen Kemudahan Sokongan	<ul style="list-style-type: none"> Pentas Kafe Bilik mesyuarat Gimnasium Kolam renang Surau Tandas Bilik persalinan Kemudahan lif 	<ul style="list-style-type: none"> Kafe Bilik mesyuarat Gimnasium Kolam renang Surau Tandas Bilik persalinan Kemudahan lif 	<ul style="list-style-type: none"> Kafe Bilik mesyuarat Gimnasium Surau Tandas

GARIS PANDUAN PERANCANGAN KEMUDAHAN MASYARAKAT

95

sambungan

Jadual 38: Garis Panduan Khusus Pusat Komuniti (Pembangunan Vertikal Bersepadu)

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori Pusat Komuniti		
	Kompleks Komuniti Jenis 1	Kompleks Komuniti Jenis 2	Pusat Komuniti Jenis 1
Kemudahan masyarakat yang sesuai diintegrasikan	Aras Lantai		
	• Perpustakaan • Bit polis • Kemudahan kebajikan	• Perpustakaan • Bit polis • Kemudahan kebajikan	• Dewan • Bit polis • Kemudahan kebajikan
	Aras 1		
	• Taska / tadika	• Taska / tadika • Klinik	• Taska / tadika • Perpustakaan
	Aras 2		
	• Pusat kesihatan • Klinik	• Dewan • Gelanggang sukan	
	Aras 3		
	• Dewan • Gelanggang sukan		

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

5.0 KAEADAH PEMBANGUNAN

5.1 Pembangunan Mendatar

i. Pembangunan Konvensional

Kaedah pembangunan melibatkan ketinggian maksimum tiga (3) tingkat. Ia merangkumi :-
a) Komuniti Jenis 2
b) Pusat Komuniti Jenis 1 dan Jenis 2

ii. Pembangunan Berpusat

Pusat komuniti boleh dibangunkan secara berpusat dengan pelbagai kemudahan masyarakat lain seperti taska dan tadika, perpustakaan, klinik kesihatan serta kemudahan kebajikan (rujuk Garis Panduan Khusus).

5.2 Pembangunan Vertikal

i. Pembangunan Vertikal Satu Fungsi

Kompleks Komuniti Jenis 1 boleh dibangunkan secara vertikal (**Foto 5**).

ii. Pembangunan Vertikal Bercampur dengan Perumahan dan Komersial

Pusat komuniti sesuai dan digalakkan untuk dibangunkan dalam pembangunan vertikal bercampur bagi menyediakan ruang sosial dan rekreasi kepada komuniti.

iii. Pembangunan Vertikal Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain

- Pusat komuniti sesuai dan digalakkan untuk dibangunkan secara bersepadu dengan kemudahan masyarakat lain dalam suatu kompleks bangunan secara vertikal.
- Kemudahan masyarakat yang sesuai untuk dibangunkan secara bersepadu dengan pusat komuniti adalah seperti taska dan tadika, klinik kesihatan, bit polis, perpustakaan serta kemudahan kebajikan.

Jadual 39 menunjukkan ringkasan kesesuaian penyediaan kemudahan bomba dan penyelamat mengikut kaedah pembangunan.

Foto 5 : Contoh Pembangunan Pusat Komuniti Vertikal Satu Fungsi di Kuala Lumpur

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Jadual 39 : Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Pusat Komuniti Mengikut Kaedah Pembangunan

Kategori		Pembangunan Mendatar		Pembangunan Vertikal (Menegak)		
		Konvensional	Berpusat	Satu Fungsi	Bercampur	Bersepadu
Kompleks Komuniti	Jenis 1	X	✓	✓	✓	✓
	Jenis 2	✓	✓	X	✓	✓
Pusat Komuniti	Jenis 1	✓	✓	X	✓	✓
	Jenis 2	✓	✓	X	✓	✓

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

6.0 MEKANISME PENYEDIAAN PUSAT KOMUNITI

6.1 Agensi Bertanggungjawab

Penyediaan pusat komuniti melibatkan Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dan pemaju sebagaimana diperincikan dalam **Jadual 40**.

Jadual 40: Agensi Bertanggungjawab untuk Pusat Komuniti

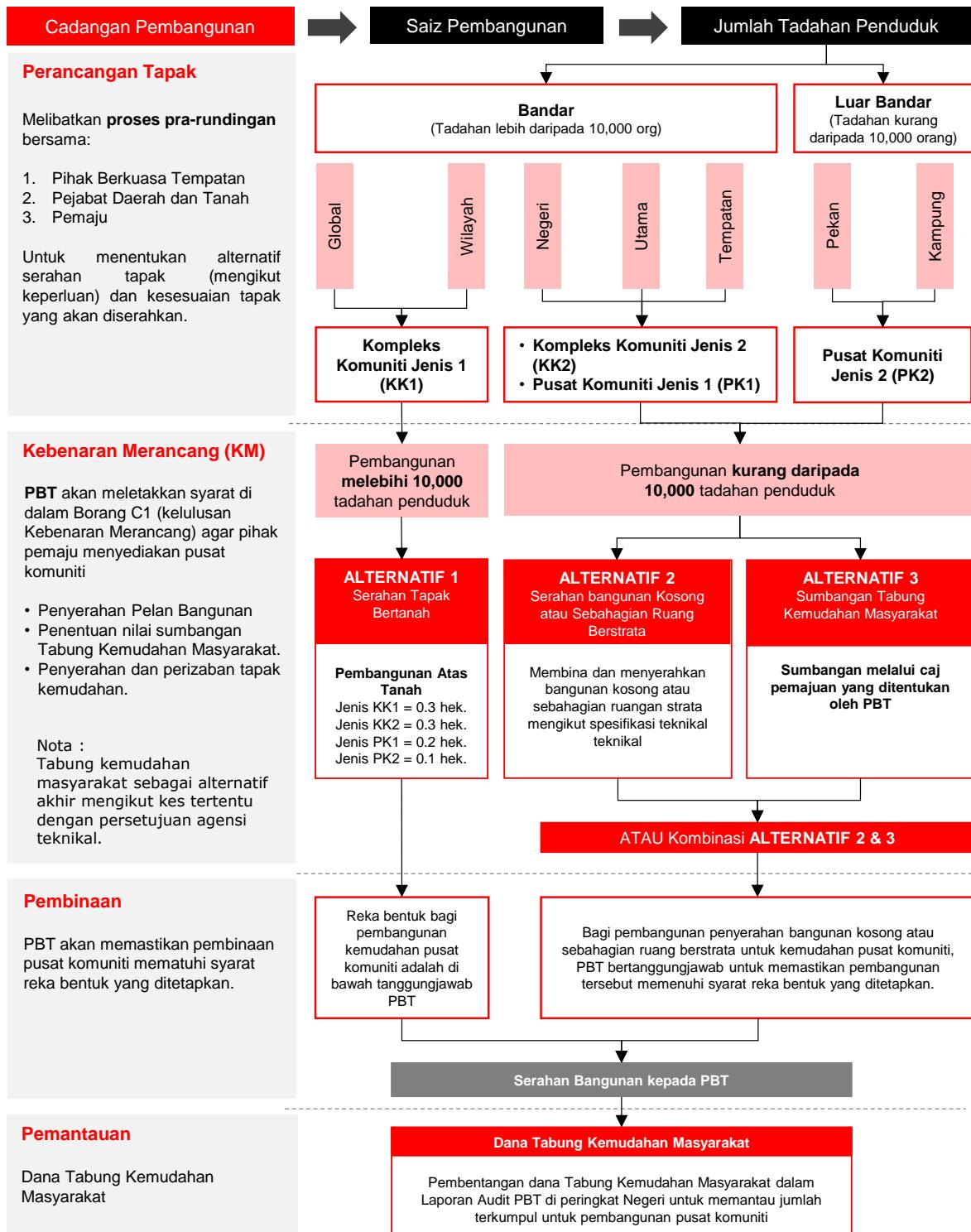
Peranan	Agensi Bertanggungjawab
Perancangan Tapak	PBT
Pembangunan	<ul style="list-style-type: none"> • PBT akan membina Pusat Komuniti • PBT akan meletakkan syarat di dalam Borang C1 (kelulusan Kebenaran Merancang) agar pihak pemaju menyediakan pusat komuniti
Pemantauan Pembangunan	PBT
Penguatkuasaan	PBT

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

6.2 Penyediaan Pusat Komuniti Melalui Kebenaran Merancang (KM)

- i. Ia merujuk kepada penyediaan kemudahan pusat komuniti melalui serahan tanah, bangunan kosong ataupun sebahagian ruang berstrata.
- ii. Penglibatan agensi bertanggungjawab adalah penting dalam memastikan kualiti pembangunan kemudahan pusat komuniti yang disediakan bersesuaian dengan keperluan penduduk.
- iii. **Rajah 18** menunjukkan ringkasan mekanisme penyediaan pusat komuniti yang merangkumi 3 alternatif.

Rajah 18: Ringkasan Mekanisme Penyediaan Pusat Komuniti

KEMUDAHAN PERPUSTAKAAN AWAM

1.0 PENGENALAN

Perpustakaan merupakan kemudahan yang penting dalam pembangunan komuniti sejagat. Penyediaan kemudahan perpustakaan tidak hanya terhad kepada Perpustakaan Negara Malaysia (PPN), Perbadanan Perpustakaan Awam Negeri - PPAN (agensi berkanun), Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dan pihak swasta dalam penyediaan kemudahan perpustakaan. Perpustakaan merupakan ikon bandar, nodus dan kemudahan yang mudah di integrasi dengan pembangunan kemudahan lain kerana ia memberi nilai tambah kepada sesuatu pemajuan.

Kemudahan perpustakaan awam terbahagi kepada empat (4) kategori mengikut hierarki bandar dan kornubasi pertumbuhan, selaras dengan Dasar Perbandaran Negara Kedua (**Jadual 41**).

Jadual 41: Kategori Perpustakaan Awam

Kategori	Rujukan Perpustakaan Awam Negara	Hierarki Bandar	Konurbasi Pertumbuhan
Jenis A	Perpustakaan Awam Negara /Negeri/ Wilayah (PAN)	Bandar Global	Konurbasi Pertumbuhan Negara
		Bandar Wilayah	<ul style="list-style-type: none"> • Konurbasi Pertumbuhan Wilayah • Konurbasi Pertumbuhan Separa Wilayah
		Bandar Negeri	Konurbasi Pertumbuhan Negeri
Jenis B	Perpustakaan Awam Cawangan (PAC)	Bandar Utama	Konurbasi Pertumbuhan Daerah
Jenis C	Perpustakaan Komuniti (PK)		Pusat Petempatan Utama
Jenis D	Perpustakaan Desa (PD)	Bandar Tempatan	Pusat Petempatan Kecil

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

2.0 PRINSIP-PRINSIP PERANCANGAN

i. Pengagihan Yang Saksama

- a) Kemudahan perpustakaan perlu diagihkan secara saksama dan dicadangkan mengikut taburan hierarki bandar.
- b) Bangunan perpustakaan ini boleh dibina sebagai satu bangunan berasingan (*stand alone building*) yang berpotensi dijadikan ikon bandar atau ia juga boleh dibina bersama dengan kemudahan-kemudahan bandar yang lain.
- c) Kemudahan perpustakaan ini perlulah dilengkapi dengan teknologi.

ii. Kemudahsampaian

Cadangan kemudahan perpustakaan di pusat petempatan hendaklah menepati prinsip penyediaan perpustakaan bagi membolehkan kemudahan ini mudah diakses oleh kumpulan masyarakat.

iii. Keselesaan dan Keselamatan

- a) Penggunaan kemudahan perpustakaan tertakluk kepada polisi dan etika penggunaan yang ditetapkan oleh pentadbiran perpustakaan.
- b) Penggunaan bahan binaan yang baik dari segi kawalan bunyi bising, selamat dan berada dalam persekitaran yang sihat dan kondusif.

iv. Interaksi

Kemudahan perpustakaan stand alone diintegrasikan dengan kemudahan lain.

v. Integrasi

- a) Kemudahan perpustakaan boleh dibangunkan sama ada secara *stand alone* atau diintegrasikan dengan kemudahan masyarakat lain.
- b) Walau bagaimanapun, bagi hierarki yang lebih tinggi dan mempunyai penawaran ruang yang besar, adalah disyorkan agar kemudahan perpustakaan ini tidak diintegrasikan dengan kemudahan lain. Sementara itu, bagi kemudahan perpustakaan yang disediakan di kawasan bandar berhierarki rendah dan mempunyai ruang yang terhad, ia boleh diintegrasikan dengan kemudahan lain.

vi. Struktur dan Karakter

- a) Kemudahan perpustakaan perlu mempunyai reka bentuk yang khusus, memastikan ia memenuhi keperluan masyarakat serta mengambil kira keperluan tempatan.
- b) Pihak perpustakaan negara / negeri boleh melibatkan komuniti di dalam proses penyediaan atau penambahbaikan kemudahan perpustakaan khususnya di bandar berhierarki rendah.
- c) Reka bentuk kemudahan perpustakaan hendaklah menyediakan latihan teknologi, perkhidmatan sosial, ruang selamat untuk belia dan ruang kerja komuniti. Kemudahan perpustakaan hendaklah menarik pengunjung dari pelbagai peringkat dan menjadikan kemudahan perpustakaan sebagai hab komuniti untuk masyarakat setempat.

iv. Teknologi

Beberapa teknologi boleh dipertimbangkan di dalam pembangunan kemudahan perpustakaan termasuk:-

- a) Penggunaan penanda dan panduan buku elektronik
- b) Aplikasi yang berkaitan dengan penggunaan kemudahan di perpustakaan
- c) Penghantaran buku terus ke pintu
- d) *Digital interface* untuk cetakan buku
- e) Peralatan Perpustakaan yang mempunyai *state of the art*.

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

3.0 GARIS PANDUAN UMUM

3.1 Perancangan Tapak

- i. Lokasi tapak perpustakaan awam hendaklah ditentukan di peringkat penyediaan Rancangan Struktur Negeri (RSN) atau Rancangan Tempatan (RT). Keperluan kemudahan hendaklah dinyatakan di dalam rancangan pemajuan tersebut mengikut kategori yang ditetapkan.
- ii. Semua pembangunan hendaklah merujuk kepada RT yang telah disediakan. Sekiranya tiada peruntukan ditetapkan di dalam RT, pemaju hendaklah merujuk kepada Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) untuk khidmat nasihat.
- iii. Bangunan perpustakaan awam perlu dibina di lokasi yang mudah dikunjungi oleh semua lapisan masyarakat termasuk golongan OKU dan dibina di tapak yang bebas daripada bencana alam, tanah berpaya, bercerun dan bekas tapak pelupusan sampah.
- iv. Lokasi perpustakaan diletakkan berhampiran dengan kemudahan rangkaian pengangkutan awam.
- v. Perpustakaan hendaklah di persekitaran yang kondusif, selesa dan ceria sebagai daya tarikan pengunjung.
- vi. Penekanan perlu diberikan terhadap aspek persekitaran yang mesra alam bagi memastikan keselesaan pembaca diberi keutamaan.
- vii. Pelbagai kemudahan awam di sekitar perpustakaan seperti kedai buku, kafeteria taman permainan kanak-kanak boleh dipertimbangkan.

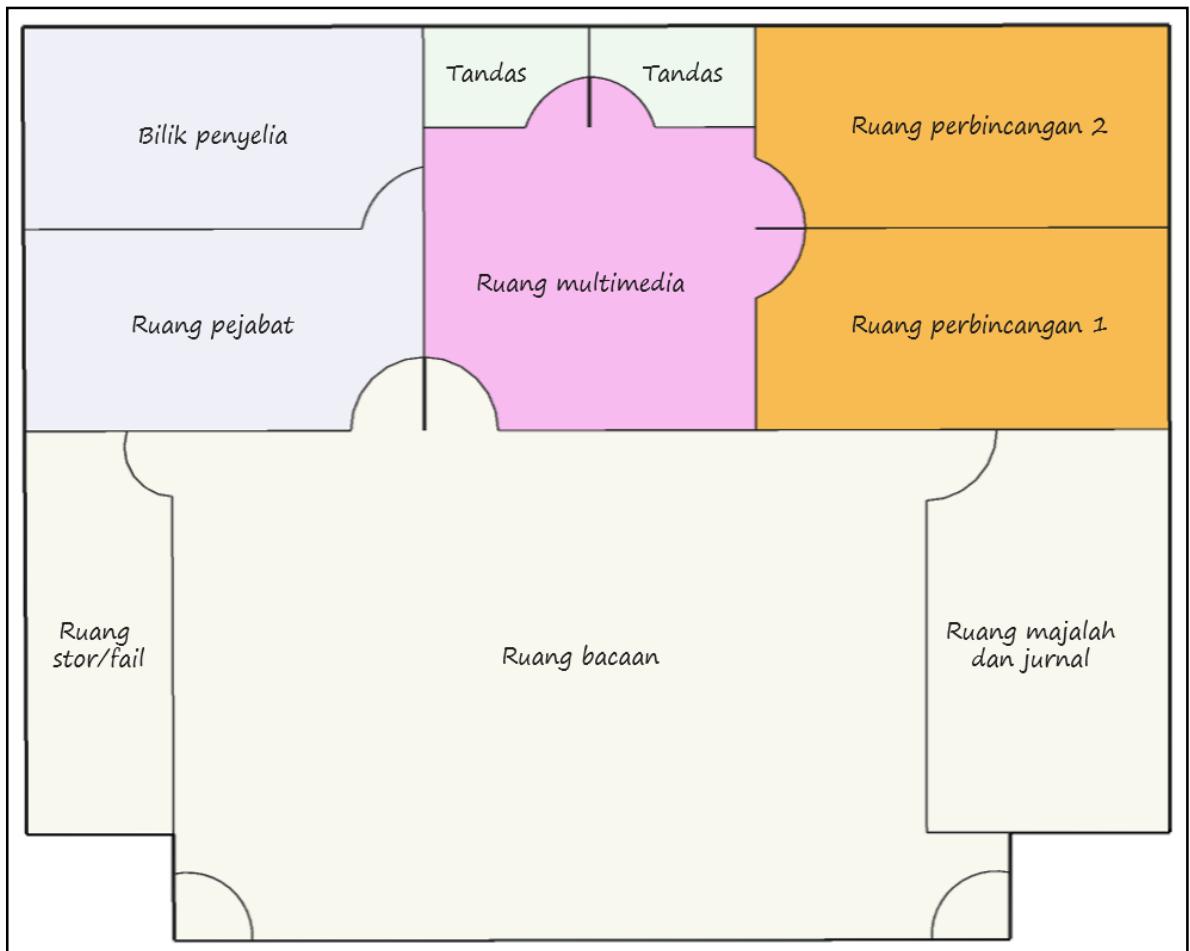
3.2 Reka Bentuk

- i. Reka bentuk bangunan sesebuah perpustakaan digalakkan mempunyai ciri-ciri kebudayaan tempatan .
- ii. Reka bentuk dan struktur bangunan perpustakaan perlu mengambil kira keperluan perkhidmatan perpustakaan dan pengguna, proses-proses kerja dalam perpustakaan, peralatan dan kemudahan dalam perpustakaan, reka bentuk dan perhiasan dalaman, kemudahan penyelenggaraan dan pengawasan iklim tropika.
- iii. Reka bentuk ruang yang fleksibel yang mengambil kira perkembangan perkhidmatan perpustakaan di masa hadapan.
- iv. Konsep reka bentuk bangunan yang dicadangkan adalah bangunan yang berkonsep modular agar mudah diubahsuai pada masa akan datang.
- v. Bangunan berdasarkan teknologi hijau bagi memastikan pengurusan tenaga yang lebih cekap.

vi. Proses Kerja

- a) Susun atur keseluruhan bangunan perlu mengambil kira proses kerja termasuk dari aspek penempatan staf dan juga aliran bahan untuk pinjaman.
- b) Susun atur perlu memberi keselesaan pembaca dan staf perpustakaan agar tidak menjelaskan perkhidmatan perpustakaan serta memudahkan pergerakan koleksi perpustakaan, (**Rajah 19**).

Rajah 19 : Cadangan Pelan Skematik Ruang Dalam Perpustakaan

Sumber: Diubahsuai dari Pelan Lantai Perpustakaan Institut Pendidikan Guru Malaysia (IPG)

Foto 6 : Illustrasi Susunan Rak dan Ruang Bacaan
a) Susunan Rak

b) Susunan Ruang Bacaan

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

vi. Perkembangan Teknologi Maklumat dan Komunikasi

- a) Keperluan prasarana bagi rangkaian teknologi maklumat dan komunikasi perlu dikenal pasti dan dirancang sebelum pelan reka bentuk bangunan disediakan.
- b) Sesebuah perpustakaan perlu menyediakan pelan teknologi maklumat dan komunikasi bagi memastikan segala jenis prasarana yang diperlukan adalah lengkap.
- c) Pemasangan gentian optik sebagai tulang belakang bagi rangkaian teknologi maklumat dan komunikasi juga perlu dipertimbangkan.

viii. Keperluan *Universal Design*

- a) Kemudahan asas bagi OKU seperti *ramp*, tandas khas, rujukan dan tanda-tanda laluan berasaskan kepekaan perlu diberi perhatian.
- b) Perkhidmatan lif perlu disediakan bagi bangunan bertingkat.

ix. Waktu Pembukaan Perpustakaan

- a) Waktu perkhidmatan perlu bersesuaian dan mengambil kira aktiviti masyarakat di persekitaran perpustakaan bagi memastikan perkhidmatan yang efektif.
- b) Waktu perkhidmatan perpustakaan selepas waktu pejabat dan waktu malam boleh dipertimbangkan sekiranya perlu.

x. Prasarana Telekomunikasi

- a) Prasarana telekomunikasi seperti rangkaian komputer, internet, penerimaan dan interaksi untuk persidangan jarak jauh perlu dipertimbangkan.
- b) Sistem Rangkaian Kawasan Setempat (LAN) dan Rangkaian Kawasan Setempat (WAN) yang efektif memerlukan gentian optik sebagai tulang belakang jaringan telekomunikasi.

xi. Keselamatan

- a) Keselamatan dalam bangunan perpustakaan perlu diberi perhatian terutama yang melibatkan keselamatan bahan, peralatan, staf dan pembaca.
- b) Perkara lain yang perlu diambil kira dalam bangunan perpustakaan adalah:
  - Pintu keluar masuk pembaca hendaklah melalui satu pintu terkawal.
  - Pintu kecemasan
  - Peralatan pencegah kebakaran dan alat pemadam api perlu disediakan dan mendapat kelulusan pihak daripada JBPM.
  - Sistem kawalan keselamatan bersepadu (CCTV)
  - Sistem Radio Frequency Identification (RFID) berserta pagar keselamatan (mengikut kemampuan).

xii. Senarai Keperluan Ruang

- a) Ruang Pejabat
- b) Ruang Perkhidmatan Perpustakaan
- c) Bahagian Pengurusan Koleksi
- d) Perkhidmatan Sokongan
- e) Bahagian Teknologi Maklumat
- f) Koleksi
- g) Dewan Serbaguna
- h) Auditorium
- i) Kafeteria
- j) Lain-lain

4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS

Garis panduan bagi perpustakaan awam ini dirangka berdasarkan beberapa asas pembentukan iaitu:

- i. Penyusunan semula kategori kemudahan perpustakaan mengikut hierarki bandar dalam Dasar Perbandaran Negara Kedua (DPN2) dengan penambahan pekan merujuk Dasar Perancangan Fizikal Desa Negara 2030; serta merujuk hierarki bandar yang ditetapkan dalam dokumen pemajuan seperti RS atau RT.
- ii. Mengguna pakai (tambah baik) keluasan tapak dan GFA dalam Garis Panduan Standard Ruang Lantai Perpustakaan Awam 2015 (GPSRLPA 2015) oleh Perpustakaan Negara.
- iii. Menerima pakai konsep *Improvement Service Fund* (ISF) yang diterjemahkan sebagai bayaran (tabung) pembangunan kemudahan perpustakaan awam.

Jadual 42: Keperluan Minimum Ruang Lantai Kasar (GFA) dan Keluasan Tapak

Jenis Perpustakaan	Keperluan Minimum Ruang Lantai Kasar	Keperluan Minimum Keluasan Tapak
Jenis A	Tertakluk kepada penyediaan kemudahan ruang seperti senarai semakan	4 ekar
Jenis B	2200 mps	1.5 ekar
Jenis C	1500mps	1.0 ekar
Jenis D	150 mps	6,000 k.p.

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Jadual 43: Garis Panduan Khusus Perpustakaan Awam

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori			
	Jenis A (Perpustakaan Awam Negara/Negeri)	Jenis B (Perpustakaan Awam Cawangan)	Jenis C (Perpustakaan Komuniti)	Jenis D (Perpustakaan Desa)
Lokasi	<ul style="list-style-type: none"> • Bandar Global • Bandar Wilayah • Bandar Negeri 	Bandar Utama	Bandar Utama	<ul style="list-style-type: none"> • Bandar Tempatan • Pekan
Liputan Perkhidmatan	<ul style="list-style-type: none"> • Konurbasi Pertumbuhan Negara • Konurbasi Pertumbuhan Wilayah • Konurbasi Pertumbuhan Separa Wilayah • Konurbasi Pertumbuhan Negeri 	Konurbasi Pertumbuhan Daerah	Pusat Petempatan Utama	Pusat Petempatan Kecil
Keluasan Tapak	4 ekar	1.5 ekar	1.0 ekar	6000 kaki persegi
Keluasan Ruang Lantai	Tertakluk kepada penyediaan kemudahan ruang seperti senarai semakan	2200 meter persegi	1500 meter persegi	150 meter persegi
Kawasan Liputan Bangunan (Plinth Area)	60% daripada keluasan tapak pembangunan			
Anjakan Bangunan	<ul style="list-style-type: none"> • Menghadap Jalan : 40' (12.2m) • Sempadan Bersama : 20' (6.1m) 			
Rizab Jalan (Minimum)	Laluan Keluar Masuk : 50' (15.2m)			
Tempat Letak Kenderaan	Kereta	1 TLK disediakan bagi setiap 500 kaki persegi luas lantai kasar.		
	Motorsikal	1 TLM setiap 500 kaki persegi ruang lantai kasar		
	OKU	TLK OKU adalah 2% daripada jumlah TLK (lokasi berhampiran pintu masuk utama dengan kemudahan <i>ramp</i> dan <i>handrail</i>).		
Tanah Lapang, Lanskap dan Rekreasi	<ul style="list-style-type: none"> • Pembangunan Mendatar 	Penyediaan 10% tanah lapang yang berlandskap bagi mewujudkan suasana kondusif.		
	<ul style="list-style-type: none"> • Pembangunan Menegak (Vertikal) 	Bagi pembangunan bertingkat, ruang ini perlu disediakan bersebelahan dengan kawasan hijau yang boleh digunasama oleh kemudahan lain.		
	<ul style="list-style-type: none"> • Perimeter Planting 	Bergantung kepada keperluan perancangan PBT		
Kemudahan Orang Kurang Upaya (OKU)	Menyediakan kemudahan khas OKU seperti <i>ramp</i> , <i>handrail</i> dan lain-lain keperluan sebagaimana ditetapkan dalam <i>Uniform Building By Laws (UBBL)</i> dan GPP Reka Bentuk Sejagat (<i>Universal Design</i>).			

sambungan**Jadual 43:** Garis Panduan Khusus Perpustakaan Awam

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori				
	Jenis Ruang	A	B	C	D
Keperluan Ruang Pejabat	Bilik lembaga pengarah	✓	X	X	X
	Bilik pengerusi	✓	X	X	X
	Bilik mesyuarat	✓	P	X	X
	Bilik / ruang menunggu	✓	X	X	X
	Bilik gerakan literasi maklumat	✓	X	X	X
	Bahagian khidmat pengurusan dan sumber manusia (ruang pentadbiran, kewangan dan latihan)	✓	✓	✓	P
	Bahagian perancangan dan pembangunan	✓	X	X	X
	Bahagian rangkaian perpustakaan	✓	X	X	X
	Keperluan Minimum GFA (m.p.) bagi Ruang Pejabat		600	300	
Keperluan Ruang Perkhidmatan Perpustakaan	Ruang masuk, ruang legar dan kaunter	✓	✓	✓	✓
	Kemudahan menyimpan barang pengguna	✓	✓	✓	P
	Papan pengumuman	✓	✓	✓	P
	Pintu keselamatan elektronik	✓	P	P	P
	Ruang pameran umum	✓	P	P	P
	Ruang pameran buku baru	✓	✓	✓	✓
	Bahagian Pinjaman/Edaran	✓	✓	✓	✓
	Bahagian rujukan dewasa ruang terbitan bersiri	✓	✓	✓	
	Bahagian rujukan dewasa ruang bacaan	✓	✓	✓	
	Bahagian rujukan dewasa bilik perbincangan	✓	✓	✓	
	Bahagian rujukan dewasa bilik penyelidikan (karel)	✓	✓	✓	✓
	Bahagian kanak-kakan ruang koleksi	✓	✓	✓	
	Bahagian kanak-kakan ruang bacaan	✓	✓	✓	
	Bahagian kanak-kakan ruang aktiviti	✓	✓	✓	
	Bahagian kanak-kakan sudut koleksi mainan	✓	✓	✓	✓
	Bahagian kanak-kakan bilik persalinan/penyusuan	✓	✓	✓	
	Bahagian Orang Kurang Upaya (OKU)	✓	✓	✓	
	Bahagian perkhidmatan digital bilik tayangan	✓	✓	✓	
	Bahagian perkhidmatan digital bilik interaktif	✓	✓	✓	✓
	Bhg. perkhd. digital perkhd. ICT – ruang ICT	✓	✓	✓	
	Bhg. perkhd. digital perkhd. ICT – makmal komputer	✓	P	P	
	Keperluan Minimum GFA (m.p.) bagi Ruang Perkhidmatan Perpustakaan		1175	745	125
Keperluan Ruang Bahagian Pengurusan Koleksi	Bahagian perolehan	✓	X	X	X
	Bahagian katalog	✓	X	X	X
	Bilik penyimpanan koleksi perpustakaan (Stack room)	✓	X	X	X

sambungan

Jadual 43: Garis Panduan Khusus Perpustakaan Awam

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori			
	Jenis A (Perpustakaan Awam Negara/Negeri)	Jenis B (Perpustakaan Awam Cawangan)	Jenis C (Perpustakaan Komuniti)	Jenis D (Perpustakaan Desa)
Ruang Bahagian Pengurusan Koleksi sambungan	<ul style="list-style-type: none"> • Koleksi dewasa • Koleksi kanak-kanak • Koleksi bersiri (termasuk surat khabar) • Bahan bukan buku (sumber media) dan bahan hipermedia • Simpanan koleksi perpustakaan bergerak/cawangan kelompok, pos • Bilik penyimpan koleksi perpustakaan (stack room) 			
Keperluan Ruang Bahagian Teknologi Maklumat dan Perkhidmatan Sokongan	Bahagian teknologi maklumat - ruang kerja, bilik server, bilik computer dan stor	✓	√	P
	Bahagian teknologi maklumat - bahagian pendigitan - makmal pendigitian	✓		
	Perkhidmatan sokongan - bahagian pemuliharaan	✓		
	Keperluan Minimum GFA (m.p.) bagi Ruang Bahagian Teknologi Maklumat dan Perkhidmatan Sokongan		75	
Keperluan Ruang Kemudahan Sokongan	Dewan Serbaguna dengan kapasiti minimum 170 orang	✓	X	X
	<i>Holding room VIP</i>	✓	X	X
	Dewan Serbaguna dengan kapasiti minimum 50 orang	X	✓	X
	Bilik Serbaguna dengan kapasiti minimum 25 orang	X	X	✓
	Auditorium dengan kapasiti minimum 150 orang	✓	X	X
	Kafeteria	✓	✓	P
	Keperluan minimum GFA (m.P.) Bagi ruang kemudahan sokongan		130	50
Keperluan Ruang Asas Lain	Bilik sembahyang (lelaki dan perempuan)	✓	✓	✓
	Tandas (lelaki, perempuan dan OKU)	✓	✓	✓
	Stor (bahan lama, pameran dan sebagainya)	✓	✓	✓
	Bilik rehat kakitangan	✓	P	P
	Bilik rawatan pesakit	✓	P	P
	Pantri	✓	P	P
	Lif (termasuk bilik motor)	✓	P	P
	Garaj	✓	P	P
	Ruang pemunggahan	✓	✓	✓
	Ruang kenderaan bas bergerak	✓	✓	P
	Ruang kenderaan staff	✓	✓	✓
	Ruang kenderaan awam	✓	✓	✓
	Ruang kenderaan jabatan	✓	✓	P
	Keperluan minimum GFA (m.p.) bagi ruang asas lain		10	10

Nota:

✓ = Keperluan

P = Pilihan

X = Tidak Berkaitan

sambungan**Jadual 43:** Garis Panduan Khusus Perpustakaan Awam

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori				
	Jenis Ruang	A	B	C	D
Cadangan Pelan Susun Atur Perpustakaan Awam					
Illustrasi	<p>The diagram illustrates a proposed layout for a public library. It features a main building with a red roof and several smaller structures. Labels include:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kemudahan kebuk sampah' (trash facility) on the left. Jalan 66' and Jalan 12' indicating street widths. Pintu Masuk (Entrance) at the bottom left. Pokok yang memberi teduhan diletakkan di bahagian Barat tapak untuk memberi teduhan petang dan di susun mengikut orientasi Utara Selatan (Shade trees are placed on the West side of the plot to provide evening shade and are arranged according to North-South orientation). Reka bentuk bangunan membolehkan ruang terbuka terlindung dari sinaran matahari dan memberi suasana kondusif (Building layout allows for shaded open spaces to protect from sunlight and create a conducive atmosphere). Bangunan boleh dibangunkan secara berperingkat dengan mengambil kira kebolehan integrasi blok baru di masa akan datang (The building can be built in multiple levels taking into account the integration of new blocks in the future). Bangunan 2 tingkat bagi memenuhi keperluan ruang lantai kasar 1500 m². Bangunan 2 tingkat sesuai untuk ruang pengurusan (A 2-story building is suitable for a gross floor area of 1500 m², which is appropriate for management rooms). Pintu bangunan hendaklah menghadap lebih ke arah utara atau selatan (The entrance should face either North or South). Ruang Dalaman kawasan hijau (Internal green space). Pokok yang disusun mengikut orientasi Barat-Timur hendaklah dari pokok renik atau hiasan yang tidak memberi teduhan (Shade trees should be planted along the West-East axis, such as ficus or ornamental trees that do not provide shade). Pokok yang tidak memberi teduhan sepenuhnya yang membenarkan cahaya pagi ke kawasan lapang disusun mengikut orientasi Utara - Selatan (Shade trees that do not provide full shade are arranged according to North-South orientation to allow morning light into open areas). <p>Contoh Pembangunan Jenis Kemudahan : Perpustakaan Jenis C Keluasan Tapak : 1.0 ekar Keluasan Lantai Kasar : 1500m² (aras bawah meliputi ruang lantai seluas 1240m² dan selebihnya boleh disediakan di aras atas) Kawasan Plinth: 30.63% Kawasan Jalan dan TLK : 24.25% Kawasan Hijau : 45.12 % (kawasan hijau aktif 67.75%),</p>				

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

5.0 KADEAH PEMBANGUNAN

5.1 Pembangunan Mendatar

i. Bangunan Sesebuah

- Perpustakaan awam Jenis A hendaklah disediakan secara *free standing building*.
- Perpustakaan awam Jenis B, C dan D boleh dibangunkan menggunakan kaedah pembangunan ini; sekiranya mempunyai penawaran tanah.

ii. Pembangunan Berpusat

Semua jenis perpustakaan awam boleh dibangunkan secara berpusat dengan kemudahan masyarakat lain seperti kemudahan pendidikan, pusat komuniti dan kemudahan kebajikan.

5.2 Pembangunan Vertikal

i. Pembangunan Vertikal Satu Fungsi

Perpustakaan awam Jenis A dan B sesuai dibangunkan secara vertikal berdasarkan keperluan ruang rantai yang luas.

ii. Pembangunan Vertikal Bercampur dengan Perumahan dan Komersial

- Semua jenis perpustakaan awam sesuai dan digalakkan untuk dibangunkan dalam pembangunan vertikal bercampur.
- Foto 7** menunjukkan ilustrasi perpustakaan awam bercampur dengan perumahan dan komersial

iii. Pembangunan Vertikal Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain

- Perpustakaan awam Jenis A, B dan C boleh dibangunkan secara bersepadu dengan kemudahan masyarakat lain sebagai pengukuhkan imej bandar yang bertindak sebagai mercu tanda dan bangunan ikonik (**Foto 8**).
- Kemudahan masyarakat yang sesuai untuk dibangunkan secara bersepadu dengan perpustakaan awam adalah seperti kemudahan pendidikan, pusat komuniti, bit polis dan kemudahan kebajikan.

Foto 7 : Contoh Perpustakaan Awam dalam Pembangunan Bercampur (Perumahan dan Komersial) di Shah Alam

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Foto 8 : Cadangan Perpustakaan Awam Vertikal Bersepadu dengan Kemudahan Masyarakat Lain di Perpustakaan Petaling Jaya.

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2020

Jadual 44 : Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Perpustakaan Awam Mengikut Kaedah Pembangunan

Kategori	Pembangunan Mendatar		Pembangunan Vertikal (Menegak)		
	Konvensional	Berpusat	Satu Fungsi	Bercampur	Bersepadu
Jenis A	✓	✓	✓	✓	✓
Jenis B	✓	✓	✓	✓	✓
Jenis C	✓	✓	✗	✓	✓
Jenis D	✓	✓	✗	✓	✗

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

6.0 MEKANISME PENYEDIAAN PERPUSTAKAAN AWAM

6.1 Agensi Bertanggungjawab

Pembangunan perpustakaan awam melibatkan kerjasama pelbagai agensi yang bertanggungjawab sebagaimana diperincikan dalam **Jadual 45**.

Jadual 45 : Agensi bertanggungjawab dalam Pembangunan Perpustakaan Awam

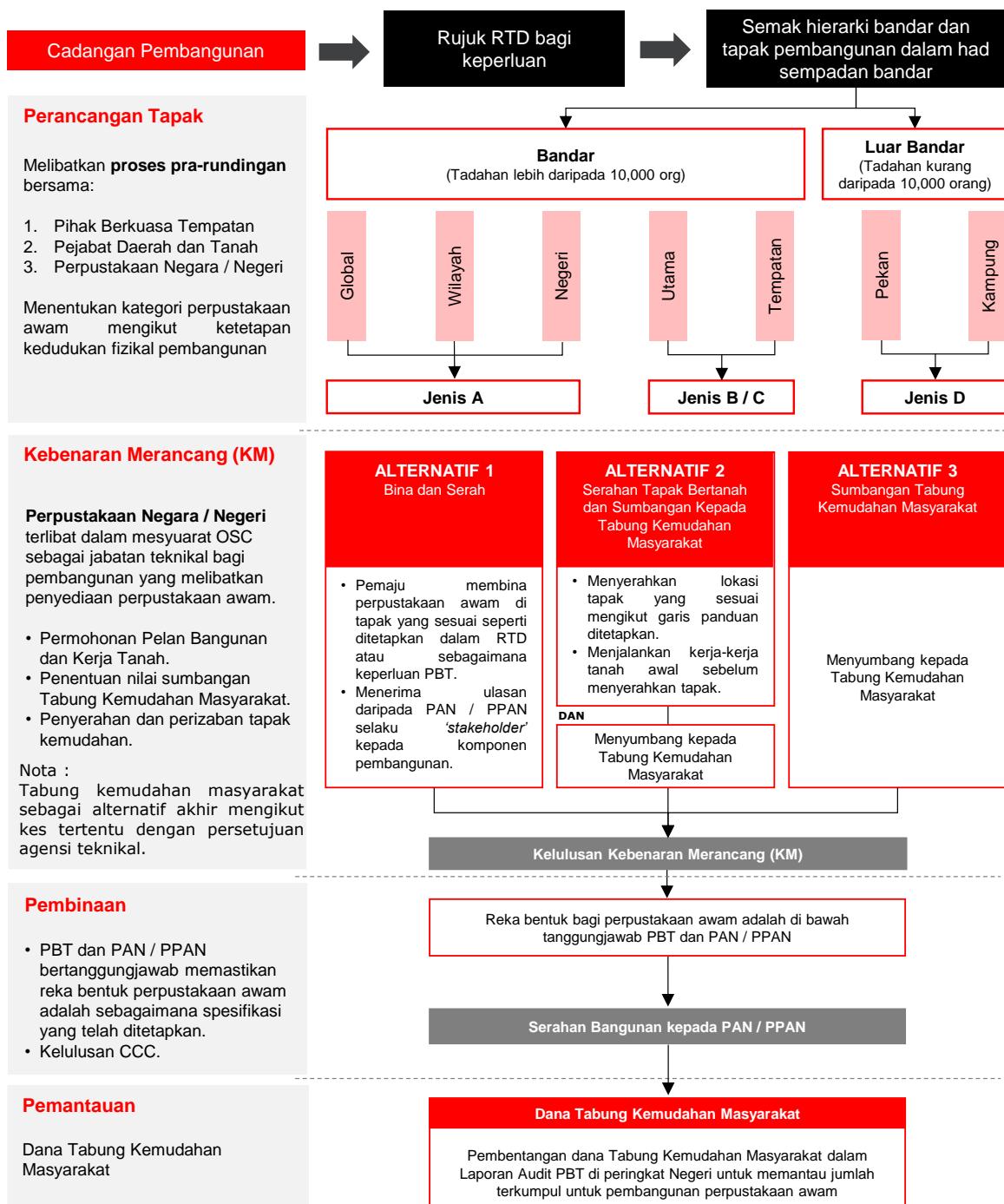
Peranan	Agensi Bertanggungjawab
Perancangan Tapak	<ul style="list-style-type: none"> • PBT • Perpustakaan Awam Negara / Negeri
Pembangunan	Perpustakaan Awam Negara / Negeri
Pemantauan Pembangunan	<ul style="list-style-type: none"> • PBT • Perpustakaan Awam Negara / Negeri
Penguatkuasaan	<ul style="list-style-type: none"> • Perpustakaan Awam Negara bertanggungjawab memastikan pembangunan infrastruktur perpustakaan awam di seluruh negara di bawah peruntukan Akta Perpustakaan Negara Malaysia 1987 (Pindaan) Bahagian II para 4(2)(h) dan 4(2)i. • Enakmen Perbadanan Perpustakaan Awam Negeri Berkaitan • Kementerian Kebudayaan, Kesenian dan Warisan (KEKWA)

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

6.2 Penyediaan Perpustakaan Awam Melalui Kebenaran Merancang (KM) dan Peruntukan Seksyen 20A, Akta 172

- i. Perpustakaan awam boleh disediakan melalui; (i) proses Kebenaran Merancang (KM) yang melibatkan penyerahan tapak; dan (ii) projek kerajaan sebagaimana peruntukan di bawah Seksyen 20A, Akta 172.
- ii. **Rajah 20** menunjukkan ringkasan mekanisme penyediaan perpustakaan awam yang merangkumi tiga (3) alternatif iaitu :
  - a) Bina dan Serah
  - b) Penyerahan tapak dan sumbangan kepada tabung penyediaan kemudahan perpustakaan awam.
  - c) Memberi sumbangan kepada tabung penyediaan kemudahan perpustakaan awam.

Rajah 20: Ringkasan Mekanisme Penyediaan Perpustakaan Awam

**K E M U D A H A N
K E B A J I K A N**

1.0 PENGENALAN

Penyediaan kemudahan kebajikan masyarakat melibatkan tiga (3) golongan sasaran iaitu; (i) kanak-kanak (di bawah 18 tahun); (ii) warga emas; dan (iii) Orang Kurang Upaya (OKU). Penyediaan kemudahan ini berbeza berbanding dengan penyediaan kemudahan yang lain kerana ianya harus disokong oleh ahli dan jawatankuasa tertentu. Kategori kemudahan kebajikan masih mengekalkan kategori yang dinyatakan dalam GPP Kemudahan Masyarakat 2013. Ia memberi perkhidmatan pencegahan, perlindungan, pemulihan dan pembangunan kepada golongan sasaran, sebagaimana diperincikan dalam **Jadual 46.**

Jadual 46 : Kategori Kemudahan Kebajikan

Kategori	Perincian
Pusat Aktiviti Kanak - Kanak (PAKK)	<ul style="list-style-type: none"> Persatuan Kebajikan Kanak-Kanak (PKKK) hendaklah ditubuhkan bagi membolehkan sesbuah pusat aktiviti kanak-kanak diwujudkan yang terdiri dari beberapa ahli (pegawai kebajikan masyarakat, pegawai polis, pegawai perubatan dan ahli sukarelawan). Permohonan sebuah PAKK hendaklah dibuat kepada Jabatan Kebajikan Masyarakat sebagai pemantau dan sebahagian penyumbang dana dan bangunan tersebut hendaklah mendapat kelulusan dari pihak berkaitan. Bangunan ini boleh disediakan oleh Jawatankuasa Penduduk, PBT, orang perseorangan dan sebagainya. Agensi-agensi lain yang dapat membantu memberi dana adalah seperti UPEN, agensi pembangunan wilayah, bahagian dan sosial negara
Pusat Aktiviti Warga Emas (PAWE)	<ul style="list-style-type: none"> Pejabat Kebajikan Masyarakat Daerah (PKMD) bersama komuniti hendaklah membuat permohonan kepada Pengarah Jabatan Kebajikan Masyarakat Negeri untuk menubuhkan Jawatankuasa yang mempunyai sekurang-kurangnya 9 ahli tidak termasuk <i>ex-officio</i> (Pegawai Kebajikan Masyarakat). Setelah jawatankuasa ditubuhkan maka bolehlah mencari premis bangunan sebagai pusat aktiviti.
Pusat Pemulihan Dalam Komuniti (PPDK)	<ul style="list-style-type: none"> PKMD akan menubuhkan PPDK sekiranya ada permohonan (ibu bapa kepada OKU). PKMD akan mengenal pasti sekurang-kurangnya 7 orang OKU bagi membolehkan satu PPDK ditubuhkan. Makluman mengenai OKU ini akan dirujuk kepada data dari Pejabat Kebajikan Masyarakat sendiri, hospital, Jabatan Kesihatan, ketua pemimpin dan sebagainya. Satu Jawatankuasa akan dibentuk terdiri daripada ibu bapa, komuniti, pemimpin, Jabatan Kesihatan, Jabatan Pendidikan Khas dan wakil pertubuhan sukarelawan di mana PKMD akan bertindak sebagai penasihat. Satu tapak perlu dikenal pasti dan hendaklah mengikuti garis panduan pemantapan program PPDK.

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

2.0 PRINSIP-PRINSIP PERANCANGAN

i. Pengagihan Yang Saksama

- a) Perancangan / penentuan kemudahan kebijakan, perlu lebih fleksibel dan diagihkan secara saksama.
- b) Pendekatan secara *sequential* perlu bagi menangani perubahan dan permintaan di masa hadapan.
- c) Penglibatan Jabatan Kebajikan Masyarakat di peringkat awal perancangan boleh membantu dalam memastikan penyediaan kemudahan kebijakan ini diagihkan secara saksama.
- d) Pembangunan padat, TOD dan kos rendah perlu diberi perhatian di dalam penyediaan kemudahan kebijakan ini.

ii. Kemudahsampaian

Kemudahan kebijakan hendaklah mempunyai tahap kemudahsampaian yang baik khususnya untuk golongan sasaran.

iii. Keselesaan dan Keselamatan

Kemudahan kebijakan memerlukan persekitaran yang kondusif, selesa dan selamat. Keadaan ini perlu bagi golongan sasaran untuk beraktiviti, beristirehat, belajar serta mendapat rawatan yang baik.

iv. Interaksi

Penyediaan kemudahan hendaklah memberi penekanan terhadap aspek sosial dan kesan terhadap golongan sasaran.

v. Integrasi

Keperluan integrasi merujuk kepada aspek penerimaan golongan sasaran kerana ianya berbeza mengikut persekitaran dan budaya masyarakat setempat.

vi. Struktur dan Karakter

- a) Reka bentuk kemudahan kebijakan perlu fleksibel bagi membolehkan ia mengadaptasi perubahan dan permintaan di masa hadapan.
- b) Reka bentuk yang mudah dan ringkas serta tidak memerlukan kos penyelenggaraan yang tinggi.
- c) Reka bentuk universal, penyediaan lif serta ruang dan halaman yang mencukupi.

vii. Teknologi

Aplikasi teknologi terkini yang dapat membantu golongan sasaran boleh dipertimbangkan.

3.0 GARIS PANDUAN UMUM

3.1 Perancangan Tapak

- i. Lokasi tapak kebajikan masyarakat hendaklah ditentukan di peringkat awal perancangan pembangunan terutama pembangunan bertingkat dan kawasan berkepadatan tinggi.
- ii. Semua pembangunan hendaklah merujuk kepada JKM bagi mendapatkan data golongan sasaran di sekitar pembangunan yang dicadangkan.
- iii. Bangunan kemudahan kebajikan perlu dibina berhampiran golongan sasaran serta mempunyai tahap kemudahsampaian yang tinggi.
- iv. Sekiranya kemudahan kebajikan disediakan dalam bangunan bertingkat, disyorkan supaya kedudukannya di bahagian bawah bangunan atau ruang yang mudah diakses.
- v. Tapak kemudahan kebajikan hendaklah:
  - a) Berdekatan dengan pengangkutan awam.
  - b) Tapak cadangan hendaklah mempunyai topografi yang rata dan mempunyai *drop kerbs* dan jaringan / lintasan pejalan kaki bagi menggalakkan kepada penggunaan kerusi roda dan skuter
  - c) Berhampiran dengan kemudahan seperti perpustakaan awam, kemudahan kesihatan, pejabat pos, dan kemudahan rekreasi.
  - d) Kawasan kejiranan yang selamat dan mempunyai pencahayaan yang baik.
  - e) Tapak digalakkan berhadapan / menghadap kawasan lapang / terbuka bagi mewujudkan semangat dan nilai positif kepada golongan sasaran.

3.2 Reka Bentuk

i. Konsep

- a) Reka bentuk bangunan sesebuah kemudahan kebajikan perlu mempunyai ciri - ciri kebudayaan tempatan.
- b) Reka bentuk dan struktur bangunan perlu mengambil kira keselesaan golongan sasaran untuk beraktiviti, belajar, berehat, menjalankan rawatan dan sebagainya.
- c) Reka bentuk ruang perlu fleksibel dengan mengambil kira perubahan perkembangan perkhidmatan kebajikan di masa hadapan.
- d) Konsep reka bentuk bangunan yang dicadangkan ialah bangunan yang berkonsep modular agar mudah diubahsuai pada masa akan datang.
- e) Bangunan berasaskan teknologi hijau bagi memastikan pengurusan tenaga yang lebih cekap.

- f) Impak skala dan pandangan haruslah bersesuaian dengan lokasi dan tidak ketara sebagai bangunan yang khusus untuk golongan sasaran.
- g) Membina titik tumpuan seperti landskap yang menarik bagi membentuk vista (pandangan) dan menghidupkan suasana jalan.
- h) Susun atur tapak yang memaksimumkan penggunaan setiap ruang. Ruang luaran yang boleh diguna pakai disyorkan berbumbung.
- i) Menggunakan kawasan yang terlindung daripada pandangan awam untuk ruang perkhidmatan seperti bilik rawatan.
- j) Ruang peribadi menghadap ke halaman dan boleh diakses terus dari ruang awam utama.
- k) Menyusun sirkulasi utama menghala ke arah halaman bagi memberi orientasi dan menggalakkan *sense of community*.
- l) Pertimbangan kepada bangunan pasif seperti pengudaraan yang baik, pencahayaan melalui sumber cahaya matahari serta mengelakkan atau mengurangkan koridor yang berbengkok.
- m) Orientasi bangunan dan ruang yang dapat mengimbangkan pencahayaan semula jadi dan buatan.
- n) Mencipta pandangan dan pemerhatian yang baik ke semua ruang dalam bangunan.

ii. Keperluan *Universal Design*

- a) Kemudahan kebajikan hendaklah disediakan dengan memberi pertimbangan sepenuhnya kepada reka bentuk universal seperti kemudahan *ramp*, tandas khas serta tanda-tanda laluan berdasarkan kepekaan dan kemudahan OKU yang lain.
- b) Perkhidmatan lif juga perlu disediakan bagi bangunan bertingkat.

iii. Keselamatan

- a) Aspek keselamatan dalam bangunan kemudahan kebajikan perlu diberi perhatian terutama keselamatan bahan, peralatan, staf dan golongan sasaran.
- b) Perkara lain yang perlu diambil kira dalam bangunan adalah:
  - Pintu keluar masuk melalui satu pintu terkawal
  - Pintu kecemasan
  - Peralatan pencegahan kebakaran dan alat pemadam api perlu disediakan mengikut kelulusan pihak Pengguna Bomba.
  - Sistem kawalan keselamatan bersepadu (CCTV).

vi. Senarai Keperluan Ruang Pejabat

- a) Ruang rehat dan aktiviti
- b) Lobi
- c) Bilik mesyuarat / seminar/ audio visual
- d) Bilik petugas
- e) Ruang utiliti
- f) Lain-lain

4.0 GARIS PANDUAN KHUSUS

Garis panduan bagi kemudahan masyarakat kebaikan ini dirangka berdasarkan perkara berikut:

- i. Memberi fokus kepada tiga (3) kategori golongan sasaran iaitu warga emas, kanak - kanak bermasalah dan OKU; selaras dengan kenyataan *World Health Organization* (WHO) dalam *world report on disability* iaitu 2% - 4% penduduk terdiri dari orang kurang upaya.
- ii. Mengguna pakai keperluan minima keluasan lantai kemudahan kebaikan oleh GPP Kemudahan Masyarakat 2013 dan GPP Reka Bentuk Sejagat.
- iii. Menerima pakai konsep ISF yang diterjemahkan sebagai sumbangan (tabung kemudahan masyarakat) mengikut pengiraan yang ditetapkan.

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Jadual 47 : Garis Panduan Khusus Kemudahan Kebajikan

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori		
	Pusat Aktiviti Kanak Kanak (PAKK)	Pusat Aktiviti Warga Emas (PAWE)	Pusat Permulihan Dalam Komuniti (PPDK)
Keluasan Tapak	0.2 – 1.0 ekar	0.7 – 1.0 ekar	0.6 -1.0 ekar
Keluasan Minimum Ruang Lantai (m.p.)	Mendatar	600	750
	Vertikal	1600	1600
Bilangan Tampungan	30 / perkhidmatan	30 / perkhidmatan	Maksima 10 orang / PPDK
Kawasan Liputan Bangunan (Plinth Area)	60% daripada keluasan tapak pembangunan		
Anjakan Bangunan	<ul style="list-style-type: none"> • Menghadap Jalan : 40' • Sempadan Bersama : 20' 		
Rizab Jalan (Minimum)	Laluan Keluar Masuk – 50'		
Tempat Letak Kenderaan (TLK)	Kereta	1 TLK / 1 kakitangan + 10% pelawat	
	Motorsikal	1 TLM adalah 20% daripada jumlah TLK	
	OKU	TLK OKU adalah 2 % daripada jumlah TLK (lokasi berhampiran pintu masuk utama dengan kemudahan <i>ramp</i> dan <i>ralling</i>)	
Tanah Lapang, Landskap dan Rekreasi	Pembangunan Mendatar	Penyediaan 10% tanah lapang yang berlandskap bagi mewujudkan suasana kondusif.	
	Pembangunan Menegak (Vertikal)	Bagi pembangunan bertingkat, ruang ini perlu disediakan bersebelahan dengan kawasan hijau yang boleh digunasama oleh kemudahan lain.	
	Perimeter Planting	Bergantung kepada keperluan perancangan PBT	
Kemudahan Orang Kurang Upaya (OKU)	Menyediakan kemudahan untuk Golongan Kurang Upaya dan mematuhi GPP Reka Bentuk Sejagat.		
Keperluan Ruang	Kaunter Pejabat	✓	✓
	Ruang Rehat	✓	✓
	Ruang Aktiviti	✓	✓
	Ruang Makan	✓	✓
	Bilik Tidur	✓	✓
	Tandas dan Bilik Mandi	✓	✓
	Tempat Letak Kereta	✓	✓
	Rumah Sampah	✓	✓
	Garaj Kenderaan	✓	✓
	Wakaf	✓	✓
	Pagar Kawasan	✓	✓

sambungan

Jadual 47: Garis Panduan Khusus Kemudahan Kebajikan

Kriteria	Perincian Mengikut Kategori		
	PAKK	PAWE	PPDK
Keperluan Ruang	Jalan Keluar Masuk	✓	✓
	Landscape Kejur dan Lembut	✓	✓
	Lobi OKU	P	P
	Bilik Petugas	P	P
	Bilik Kaunseling	P	P
	Bilik Fotostat	P	P
	Bilik Mesyuarat / Seminar / Audio Visual	P	P
	Bilik Snoozelen	P	P
	Tandas OKU	P	P
	Bahagian Latihan PPDK (OSC)	P	P
Illustrasi	Pelan Susun Atur Kemudahan Kebajikan		
	<p>Contoh Pembangunan : Jenis Kemudahan : Kebajikan (PAKK, PAWE & PPDK)</p> <p>Keluasan Tapak : 1.0 ekar</p> <p>Keluasan Lantai Kasar : 1600m² (360m² di aras 2 dan 1240m² di aras bawah)</p> <p>Kawasan Plinth : 30.63%</p> <p>Kawasan Jalan dan TLK : 24.25%</p> <p>Kawasan Hijau : 45.12% (kawasan hijau aktif 67.75%)</p>		

Sumber: GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Nota:

✓ = Keperluan

P = Pilihan

X = Tidak Berkaitan

5.0 KAEDAH PEMBANGUNAN

5.1 Pembangunan Mendatar

i. Pembangunan Konvensional

Semua kategori kemudahan kebajikan sesuai dibangunkan melalui kaedah ini.

ii. Pembangunan Berpusat

Semua kategori kemudahan kebajikan boleh dibangunkan secara berpusat dengan kemudahan masyarakat lain seperti kemudahan pendidikan (IPT / kolej swasta), pondok polis, bit polis, pusat komuniti dan perpustakaan.

5.2 Pembangunan Vertikal

i. Pembangunan Vertikal Satu Fungsi

Semua kategori kemudahan kebajikan sesuai dibangunkan secara vertikal.

ii. Pembangunan Vertikal Bercampur dengan Perumahan dan Komersial

- Kemudahan kebajikan boleh dibangunkan dalam pembangunan bercampur dengan perumahan dan komersial.
- Walau bagaimanapun, prinsip-prinsip penyediaan perlu diberi perhatian agar bersesuaian dengan aspek budaya dan masyarakat setempat serta sensitiviti golongan sasaran.

Jadual 48 : Ringkasan Kesesuaian Penyediaan Kemudahan Kebajikan Mengikut Kaedah Pembangunan

Kategori	Pembangunan Mendatar		Pembangunan Vertikal (Menegak)		
	Konvensional	Berpusat	Satu Fungsi	Bercampur	Bersepadu
PAKK	✓	✓	✓	✓	✓
PAWE	✓	✓	✓	✓	✓
PPDK	✓	✓	✓	✓	✓

Sumber: Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

6.0 MEKANISME PENYEDIAAN KEMUDAHAN KEBAJIKAN

6.1 Agensi Bertanggungjawab

Pembangunan kemudahan kebajikan melibatkan kerjasama pelbagai agensi yang bertanggungjawab sebagaimana diperincikan dalam **Jadual 49**.

6.2 Penyediaan Kemudahan Kebajikan Melalui Kebenaran Merancang (KM) dan Peruntukan Seksyen 20A, Akta 172

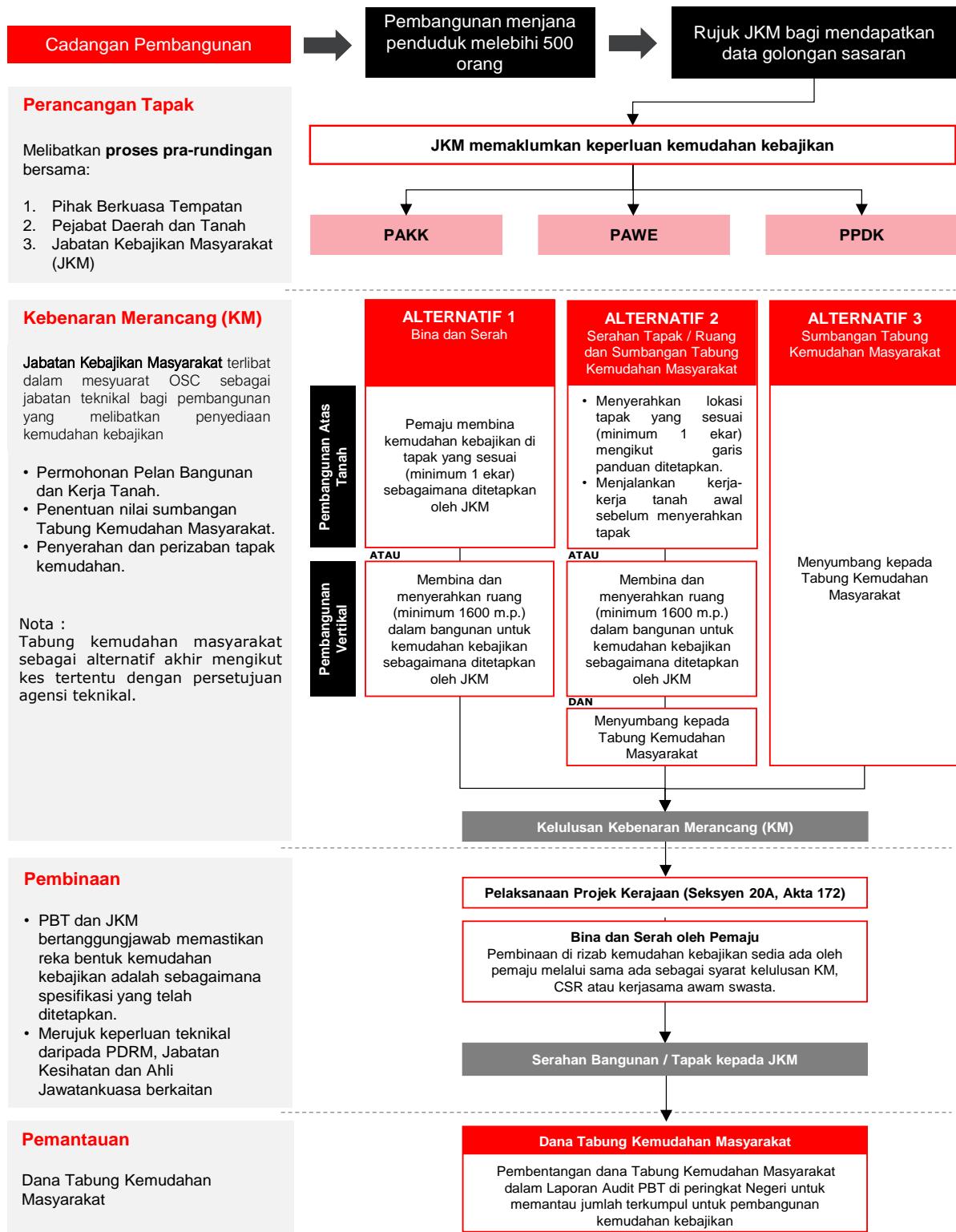
- i. Keperluan penyediaan kemudahan kebajikan adalah bergantung kepada permohonan golongan sasaran.
- ii. Setiap pembangunan yang menjana penduduk melebihi 500 orang hendaklah menyediakan ruang kemudahan yang mempunyai ciri-ciri fleksibel yang boleh diguna pakai sekiranya wujud pada masa akan datang.
- iii. Rajah 21 menunjukkan ringkasan mekanisme penyediaan kemudahan kebajikan yang merangkumi tiga (3) alternatif iaitu :
  - a) Bina dan Serah.
  - b) Penyerahan tapak / ruang dan sumbangan kepada tabung penyediaan kemudahan kebajikan.
  - c) Memberi sumbangan kepada tabung penyediaan kemudahan kebajikan

Jadual 49 : Agensi Bertanggungjawab dalam Penyediaan Kemudahan Kebajikan

Peranan	Agenzi Bertanggungjawab
Perancangan Tapak	PAKK <ul style="list-style-type: none"> • Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) • PDRM (Pegawai Polis) • Jabatan Kesihatan (Pegawai Perubatan) • PBT • Persatuan Kebajikan Kanak-kanak • Ahli Sukarelawan
	PAWE <ul style="list-style-type: none"> • Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) • PBT • Jawatan kuasa PAWE
	PPDK <ul style="list-style-type: none"> • Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) • Pemohon (ibubapa kepada OKU) • Komuniti, Pemimpin • Jabatan Pendidikan Khas • Wakil pertubuhan sukarelawan • Jabatan Kesihatan • Ahli Jawatankuasa
Pembangunan	JKM sebagai Jabatan Teknikal
Pemantauan Pembangunan	PBT/ JKM
Penguatkuasaan	Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat (KPWKM)

Sumber : Kajian GPP Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula), 2022

Rajah 21 : Ringkasan Mekanisme Penyediaan Kemudahan Kebajikan

PENUTUP

Garis Panduan Perancangan Kemudahan Masyarakat (Semakan Semula) ini memberi panduan yang komprehensif dalam penyediaan dan pembangunan kemudahan masyarakat berdasarkan keperluan penduduk dan *trend* pembangunan semasa. Ia adalah selaras dengan peruntukan perundangan dan dasar sedia ada.

Prinsip-prinsip perancangan seperti pengagihan kemudahan masyarakat yang saksama diterjemahkan dalam bentuk garis panduan umum dan garis panduan khusus berdasarkan jenis kemudahan yang diperlukan.

GPP ini turut mencadangkan mekanisme penyediaan alternatif seperti penubuhan tabung kemudahan masyarakat bagi mengatasi isu berkaitan penyediaan kemudahan masyarakat termasuk sumber kewangan yang terhad. Walau bagaimanapun, penubuhan tabung ini perlu diteliti dan diperhalusi lebih lanjut oleh semua agensi bertanggungjawab.

Penyediaan kemudahan masyarakat memerlukan intervensi awal di peringkat perancangan iaitu melalui penyediaan rancangan pemajuan khususnya rancangan tempatan dan rancangan kawasan khas. Penentuan kemudahan perlu dilakukan di peringkat ini dan di pantau pelaksanaannya.

Agensi di peringkat persekutuan seperti PLANMalaysia (pejabat projek dan bahagian berkaitan), Unit Perancang Ekonomi (EPU) di Jabatan Perdana Menteri, Kementerian Pendidikan, Kementerian Kesihatan serta agensi berkaitan seperti Perkhidmatan Polis, Bomba dan Penyelamat dan lain-lain hendaklah mengadakan perbincangan dari semasa ke semasa (berkala) bersama Agensi di peringkat negeri dan tempatan mengenai pelaksanaan projek pembangunan kemudahan masyarakat berdasarkan sasaran pembangunan yang dikenalpasti di dalam rancangan pemajuan. Ini bagi mengurangkan isu peruntukan kewangan melibatkan pelaksanaan penyediaan kemudahan terlibat di peringkat tempatan.

Diharapkan aspek-aspek yang dicadangkan di dalam garis panduan ini menjadi panduan kepada Pihak Berkuasa Negeri, Pihak Berkuasa Tempatan dan pemaju dalam merancang, mengawal dan memantau penyediaan pembangunan kemudahan masyarakat dengan lebih berkesan.

PLANMalaysia

Perancangan Melangkuai Kelaziman
Planning : Beyond Conventional

ISBN 978-967-5456-93-0

9 789675 456930

Jabatan Perancangan Bandar Dan Desa (PLANMalaysia),
Blok F5, Presint 1, Pusat Pentadbiran Kerajaan Persekutuan,
62675 PUTRAJAYA.

Tel : 03-80910000 Faks : 03-80910455

<https://www.planmalaysia.gov.my>